

ОДБРАНА

Година XIII ■ Број 294 ■ 15. децембар 2017. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Тема

САВРЕМЕНИ БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВИ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ПУТ ИЗЛАСКА ИЗ КРИЗЕ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ
Медија центар „Одбрана“

ИЗЛОЖБА УМЕТНИЧКИХ ДЕЛА

ДУША ОД СТАКЛА И СНАГА ПОТЕЗА

Јелена Милошевић Јовановић
Зоран Јовановић Добротин

Изложба је отворена до 27. децембра 2017.

ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
БРАЋЕ ЈУГОВИЋА 19, БЕОГРАД

СРЕЋНА НОВА

2018

И

БОЖИЋНИ ПРАЗНИЦИ

КОТИК Д.О.О.

Панчево, Жарка Зрењанина 14
Телефони: 013/344-321, 062/297-945
Телефакс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапандин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић
Владимир Вјештић
Миријана Крстовић, поручник
Биљана Миљић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Владимир Баровић,
др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић,
Милош Стругар, Никола Остојић, Александар
Радић, Бојан Рајић, Влада Ристић, Милена Милетић,
Александар Киш

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник)
Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Даримир Банда, Душка Стефановић, Јово Мамула
(фото-репортери)

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски,
Јелица Живановић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536

Преплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Преплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штељонице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 294

ДЕТАЉ
С ПРИКАЗА
„СЛОБОДА 2017“

Снимио
Јово МАМУЛА

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ
АРСЕНАЛ-106

Савремено наоружање
код нас и у свету

Дан Војних ветерана и култура сећања СРБИЈА СЕ ПОНОСИ СВОЈИМ РАТНИЦИМА

12

16

Инвестиционо уређење полигона у Никинцима НА ПОЧЕТКУ ВЕЛИКОГ ПОСЛА

Изложба „Душа од стакла и снага потеза“ у Дому Војске ОМАЖ ЉУБАВИ

34

40

Десант у позадину Сремског фронта

ЈУРИШ ПРЕКО ДУНАВА

У овом броју...

- 8 Савремени безбедносни изазови**
НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ПУТ ИЗЛАСКА ИЗ КРИЗЕ
- 22 Потпуковник Јохен Розендал**
РАЗМЕНА ИСКУСТВА ИМПЕРАТИВ БЕЗБЕДНОСТИ
- 24 Емисија „За христољубиву војску” на ТВ „Храм”**
ЈЕДИНСТВЕНА НА МЕДИЈСКОЈ СЦЕНИ
- 26 Национална асоцијација за оружје Србије**
У ИНТЕРЕСУ БЕЗБЕДНОСТИ
- 28 Мугабе предао власт у Зимбабвеу**
ХРОНИКА НАЈАВЉЕНОГ УДАРА
- 36 Прошлост зналачки пресликана у садашњост**
СИМБОЛ ВИТЕШКЕ ЧАСТИ И ДОСТОЈАНСТВА
- 38 Савремено обавештајно ратовање (4)**
ЈУГОСЛАВИЈА КЛАСИЧАН ПРИМЕР

Приближавајући се крају године, држава и министарства сумирају постигнуте резултате на основу којих пројектују планове за будућност. Подносећи извештаје председнику Републике Србије Александру Вучићу, министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић покренули су нека од најважнијих питања за припаднике Министарства одбране и Војске Србије, која већ годинама чекају на решавање. Бољи материјални положај, квалитетнија опремљеност јединица и масовна станоградња за припаднике система одбране, биће у наредном периоду један од тежишних задатака државе. Запослени у Војсци, Полицији и у Безбедносно-информативној агенцији до краја године добиће бонус у износу од 10.000 динара, а наредних година многи „чувари државе” могли би коначно трајно да реше стамбено питање. Те мере, с најављеним повећањем плата у износу од 10 одсто, потврђују да Србија брине о својим снагама безбедности.

Тема новог броја нашег магазина бави се питањем националне безбедности Србије и њеним угрожавањем. Текст се надовезује на недавно одржану трибину на београдском Сајму књига на којој су сем осталих говорили академик проф. др Синиша Боровић, генерали у пензији проф. др Бранко Крга, некада начелник Генералштаба и први човек војне обавештајне службе, и Светко Ковач, некадашњи директор Војнобезбедносне агенције, проф. др Андреја Савић, бивши директор Безбедносно-информативне агенције.

– Светску политику креирају познати центри моћи. Време униполарне светске мапе је по свему судећи прошло, упркос разумљивим отпорима до скоро једине светске суперсиле. Потпуна доминација крупног капитала, односно све моћнијих мултинационалних компанија, довела је до стављања економског интереса испред безбедносних, односно до њиховог поистовећивања. Политичке елите унутар тих компанија инструментисане су тако да готово да и нема идеолошког, па и практичног отпора све суровијој подели света на изузетно мали број богатих и огромну масу сиромашних, упркос томе што такво раслојавање представља латентну опасност по опстанак. У таквим условима мале земље, попут Србије, од десетак милиона становника, готово да и не могу да говоре о апсолутном државном суверенитету. Политика таквих земаља не сме бити искључива, и сарадња са свима који је не условљавају представља предуслов опстанка – каже за „Одбрану” генерал у пензији Светко Ковач.

Одласком „дуговечних” владара нестају и „мале ере” које су креирали у земљама којима су управљали. Слично се десило и одласком Роберта Мугабеа, уз напомену да талас побуне који га је „детронисао” није никакво изненађење, већ је пажљиво планиран. Док се житељи сиромашне афричке земље радују променама, упућени посматрачи питају се да ли је удар последица сукоба генерација око решења за будућност унутар владајуће елите, али и ко ће у геополитичкој равни највише профитирати. О крају владавине једног од најдуговечнијих „владара” Африке и света говори текст „Хроника најављеног удара” у рубрици Свет.

Пажњи читалаца препоручујемо и разговор са директором Техничког опитног центра пуковником проф др. Слободаном Илићем, који за наш лист открива детаље пројекта улагања у Центар за испитивање наоружања и војне опреме у Никинцима. ■

БОЉИ СТАНДАРД ЗА ПРИПАДНИКЕ СИСТЕМА ОДБРАНЕ

ВОЈСКА ЋЕ СИЈАТИ НОВИМ СЈАЈЕМ

У последњих петнаест дана за припаднике сектора безбедности стигле су две добре вести. Запослени у Војсци, Полицији и у Безбедносно-информативној агенцији до краја године добиће бонус у износу од 10.000 динара, а наредних година многи „чувари државе“ могли би коначно трајно да реше стамбено питање. Те мере, с најављеним повећањем плата у износу од 10 одсто, потврђују да Србија брине о својим снагама безбедности.

Приближавајући се крају године, држава и министарства сумирају постигнуте резултате на основу којих пројектују планове за будућност. Подносећи извештаје председнику Републике Србије Александру Вучићу, министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић покренули су нека од најважнијих питања за припаднике Министарства одбране и Војске Србије, која већ годинама чекају на решавање. Бољи материјални положај, квалитетнија опремљеност јединица и масовна станоградња за припаднике система одбране биће у наредном периоду један од тежишних задатака државе.

Решавање стамбених проблема

Средином децембра одржан је први састанак владине Комисије за припрему Предлога програма изградње станова за припаднике снага безбедности, којим је председавала председница Владе Ана Брнабић. На састанку, ком су присуствовали председник Вучић и ресорни министри, било је речи о начину финансирања, решавању имовинско-правних проблема и одређивању одговарајућих локација за изградњу станова за потребе припадника сектора безбедности.

Том приликом председник је истакао да су сада, након мера фискалне консолидације, створени услови за улазак у велики пројекат државне станоградње.

– Наша идеја јесте да у неколико ствари поправимо животни стандард грађанима Србије, пре свега војницима, полицајцима, припадницима БИА, чуварима затвора, људима који раде тежак посао за нашу државу, посао због којег сви можемо и сви имамо право да се осећамо безбедно – рекао је председник Вучић, додајући да само Полиција има око 20.000 људи који немају решено стамбено питање, Војска око 14.000, а БИА 1.500 припадника у том статусу.

Према постојећој идеји станови би требали да се граде у Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу, Краљеви и Врању. На тај начин припадници сектора безбедности, за стан од 60 метара квадратних, по просечној цени квадрата од 500 евра, уз кредит на 30 година, месечно би плаћали око 126 евра.

Уколико све буде текло планираном динамиком, председник је истакао да би већ на пролеће могла да почне градња енергетски ефикасних станова за припаднике снага безбедности.

Председница Владе најавила је да би до 15. јануара требало да се организује и други састанак Комисије, на коме ће се дефинисати модели за четири основна елемента – начин финансирања, решавање имовинско-правних проблема, одређивање локација за изградњу станова, те прописи и начин остваривања права за расподелу станова и услове куповине.

Веће плате

Примајући почетком месеца извештаје о стању у Војсци Србије од министра одбране и начелника Генералштаба, председник Републике информисан је и о плановима о опремању и наоружавању Војске, њеној попуни и развоју.

– Констатовали смо да је наша војска спремна да изврши своје задатке, али да мора да буде неупоредиво опремљенија и снажнија, јер ако желите да чувате војну неутралност онда морате да се ослоните на сопствене снаге и

да будете уверени да ћете своју земљу моћи да заштитите – рекао је председник Вучић, истакавши да је један од проблема и низак стандард професионалних припадника Војске Србије.

Према његовим речима, повећање плата од 10 одсто није довољно, али је свакако боље него раније. Влада ће, напомиње он, и у будућности чинити напоре да се материјално стање припадника Министарства одбране и Војске Србије побољша. Управо зато, навео је, до краја године

сви припадници снага безбедности добиће бонус од 10.000 динара.

– Из године у годину повећаваћемо примања припадницима наше армије, а од њих ћемо тражити озбиљност, одговорност, добру тактичку и техничку обученост, као и већу физичку оспособљеност – истакао је председник Вучић, напомињући да ће држава за то издвајати све више новца.

До краја године, додао је он, требало би да буде примљено још око 300 војника, истичући да је за 2017. планиран пријем око 1.700 професионалаца.

Говорећи о обезбеђивању бољих услова за рад и квалитетнијој опремљености наших јединица, председник је истакао да ћемо технолошко заостајање превазилазити на два начина – убрзаним развојем наше наменске индустрије и куповином.

– У овој години обезбедили смо нових шет „мигова 29“, а после 30 година купили смо и два Ми-17. Планирамо да набавимо још шест транспортно-борбених хеликоптера. Наша војска сијаће новим сјајем модерности, успеха и оспособљености, и у сваком тренутку биће довољно снажна да сачува мир, обезбеди стабилност и безбедност свих грађана – поручио је председник Републике Србије Александар Вучић. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Биљана МИЉИЋ
Снимили Јово МАМУЛА,
Даримир БАНДА и Горан СТАНКОВИЋ

НАЦИОНАЛНА
СТРАТЕГИЈА
ПУТ ИЗЛАСКА
ИЗ КРИЗЕ

Стратегије националне безбедности, неретко прилагођаване актуелним временима и околностима, требало би да уступе место једној, свеобухватној, националној стратегији, која би дала одговоре на све бројније безбедносне претње и ризике, али и на судбинска питања куда идемо и који су нам национални интереси

Кључно за стварање безбедносног окружења, према речима Бранка Крге, аутора књиге „Стратегија националне безбедности у теорији и пракси“, данас је национална безбедност. Чак и земље чланице већих организација и савеза окренуле су се последњих година сопственој националној безбедности. На то су их навели све чешћи различити безбедносни изазови и претње на које политички и војни савези нису нашли одговарајуће и ефикасне одговоре, попут сукоба на Блиском истоку, све бројнијих терористичких напада и актуелне мигрантске кризе.

Мада зависи од многобројних околности, списак актуелних безбедносних претњи на Западу није превише одмакао од набрајања нуклеарних претњи, карактеристичних за доба хладног рата, тероризма, миграција, грађанских ратова и осталих регионалних сукоба. Као да се мало пажње поклања биолошком рату, а у савременим условима и информационом. Тако САД у својим стратешким документима као највећу опасност по безбедност идентификују тероризам, оружје за масовно уништење, разне врсте пандемија и неуравнотежене климатске промене. Слично је написано и у „Стратегији безбедности Европске уније“ која, суочена с терористичким нападима, последњих година управо тероризам ставља на прво место безбедносних претњи. Пролиферација оружја, трговина људима, односно организовани криминал и регионални сукоби такође су под лупом европских земаља као могуће безбедносне претње.

Све бројнији изазови

Кад је о Србији реч, прва „Стратегија националне безбедности“, усвојена крајем прве деценије 21. века, била је „нешто између“. Надали смо се да је хладни рат, а с њим и онај „врели“, нуклеарни, прошлост и да су међународни односи, демократичнији него крајем 20. века, лишени ранијих неспоразума. Глобализам, међутим, није донео бољитак. Напротив, јаз између сиромашних и богатих повећао се до бесмисла, климатске промене и претње исцрпљивањем енергетских ресурса не дају свету времена за предах, а тероризам и исламски екстремизам постали су глобална претња и ризик по опстанак човечанства. У међувремену, поред САД, статус велике силе или „супер чиниоца“ светског поретка затражиле су и Русија и Кина, баш као и Европска унија. После биполаризма, затим униполаризма, јављају се почеци мултиполаризма, у коме се, уместо да јењавају, изазови и супротности мултипликују.

Геостратешки положај Србије, па и овог дела Европе, тако близу азијском континенту, у свакој стратегији националне безбедности представља фактор ризика по безбедност. То свакако није једини изазов, али као да из тога што смо на транзитном путу, готово на средокраћу између истока и запада,

произлази да смо осуђени и на битисање између Истока и Запада. А у таквим условима треба се умети снаћи.

О националној безбедности Србије и њеном угрожавању недавно су на београдском Сајму књига говорили академик проф. др Сениша Боровић, генерали у пензији проф. др Бранко Крга, некада начелник Генералштаба и први човек војне обавештајне службе, и Светко Ковач, некадашњи директор Војнобезбедносне агенције, проф. др Андреја Савић, бивши директор Безбедносноинформативне агенције, проф. др Елизабета Ристановић из Института за микробиологију ВМА и потпуковник др Драган Младеновић из Управе за телекомуникације и информатичку подршку Министарства одбране.

Криза идеологија

Говорећи о томе шта су данас највећи безбедносни изазови у савременом свету, проф. др Сениша Боровић истакао је да највећи безбедносни проблеми произлазе из чињенице да су готово све концепције, идеологије и стратегије у кризи. И оне које се заснивају на социјализму и оне које у корену имају либерализам. Ефикасног идеолошког одговора на нове безбедносне изазове још нема. Јер безбедносни изазови нису само тероризам или мигрантска криза или ратови на Блиском истоку. У основи светске нестабилности све је присутније раслојавање на богате и сиромашне, на енормно и несхватљиво богате и безнадежно сиромашне.

– Уједињене нације констатовале су да у свету око 800 милиона људи гладује, док је више од 80 милиона људи из различитих разлога напустило своје домове. Обнављају се неки елементи хладног рата, сукоб између западних земаља и Русије све је отворенији, на светској политичкој карти неколико је процеса који чекају одговоре, од тога да ли ће опстати једнополарни светски систем или се јављају контуре биполарног света, или ће неке, до јуче ипак, релативно повучене економске и политичке велесиле избити у први план, стварајући тако мултиполарни свет. Од одговора на та питања свакако зависи и ефикасност одговора на најновије и традиционалне безбедносне изазове – казао је академик др Сениша Боровић.

У Србији, осим неких одавно присутних географско-политичких и традиционалних историјско-стратешких проблема и тешкоћа, од којих се побећи не може, јер смо националну кућу подигли ту где јесмо, најважнији изазов, проблем, претња, ма како га назвали, јесте стагнација становништва. Због тог, али и других демографских изазова српском народу, све остале опасности, али и сви пројекти везани за националну безбедност и стабилност у региону готово да падају у воду. Постају неважни. Док се тај проблем не реши, док се број становника не почне повећавати, тешко је говорити о иоле амбициознијој стратегији националне безбедности у региону, а посебно у окружењу у коме се Србија налази.

– На сцени је енормни економско-технолошки развој. Данашња технологија мења свакодневни живот из корена – од стварања нових радних места, до укидања старих, традиционалних. Информациона технологија и информациона безбедност избијају у први план, а земље у транзицији, попут наше, с великим демографским проблемима, немају ефикасан одговор. Губитак корака у тој области, а он је са старењем популације неизбежан, доноси нам нове опасности и претње. Наснаглажење у информационој сфери оставља нас незаштићене у новим облицима ратовања – истакао је проф. др Боровић.

Глобализам свеопшта претња

Сматрајући да је свет поново на ивици „хладног“ рата и да традиционални центри моћи и даље, на основу само својих уских интереса, креирају светску политику, условљавајући и одређујући правила понашања малих земаља у међународним односима, професор др Светко Ковач у први план ставља опрез, мудрост и политику прилагођавања, наравно уз избегавање опасности да се „дâ све, а не добије ништа“.

– Геополитичка, геоекономска, геостратешка... слика света се мења у односу на крај 20. века у тој мери да је сваки ефикасан одговор опхрван многобројним неизвесностима, док су они недовољно осмишљени или исхитрени потези веома ризични. Потребно је бити веома промишљен. Светску политику креирају познати центри моћи. Време униполарне светске мапе је, по свему судећи, прошло, упркос разумљивим отпорима до скоро једине светске суперсиле. Потпуна доминација крупног капитала, односно све моћнијих мултинационалних компанија довела је до стављања економског интереса испред безбедносних, односно до њиховог поистовећивања. Политичке елите унутар тих компанија инструменталисане су тако да готово да и нема идеолошког, па и практичног отпора све суровијој подели света на изузетно мали број богатих и огромну масу сиромашних, упркос томе што такво раслојавање представља латентну опасност по опстанак. У таквим условима мале земље, попут Србије, од десетак милиона становника, готово да и не могу да говоре о апсолутном државном суверенитету. Политика таквих земаља не сме бити искључива и сарадња са свима који је не условљавају, представља предуслов опстанка. Наравно, треба избегавати путеве на којима се све даје, а ништа или готово ништа не добија. То је посебно случај с нашом земљом, али и с другима које су „осушене“ на трајање на „врелом тлу“ – сматра генерал Светко Ковач.

Професор др Бранко Крга био је још критичнији. Истичући да је највећа претња светском миру и даље глобализам и да постојећи безбедносни изазови нису од јуче, он истиче да је важно имати националну стратегију. Не стратегију националне безбедности, већ управо свеобухватну стратегију народа чији је опстанак, по многим елементима, како по свом

геополитичком, тако и економском, културолошком, демографском и сваком другом положају, у деценијској кризи. Афирмишући став да национална стратегија треба да буде кровни документ којим би се дефинисали национални идентитет, национални циљ, интересне вредности и пут којим идемо.

– Када Србија дефинише своје примарне националне и интересне циљеве, онда не би било места различитим притисцима на нашу земљу, притисцима који не јењавају већ неколико деценија. До формирања тог документа, међутим, не долази. Док развијене земље имају стратегију развијену до краја овог века, наша земља као да још нема своје место у овом делу Европе.

Знањем против тероризма

Истичући да знање представља оружје и моћ, поготово малих земаља, проф. др Елизабета Ристановић рекла је да Србија припада оном делу Европе који себе сматра старим, с традиционалним образовањем и богатом културом.

– Ми баштинимо вишевековни образовни систем и традиционалну европску културу, што нас сврстава у народе који су у своје темеље уградили европске цивилизацијске вредности. Ми смо то много пута доказали. Знање нема малу улогу у очувању безбедности, у обликовању ефикасног одговора на актуелне безбедносне изазове, посебно у данашње време. У садашњој безбедносној архитектури која се динамично мења, сви су око једног питања сагласни. У стратегијама националне безбедности великих сила, како САД, тако и Русије и Кине, али и програмским документима НАТО-а, ОДКБ,

Европске уније, Уједињених нација помиње се здравље као један од најважнијих безбедносних изазова данашњице. У свом огољеном виду биотероризам представља опасност на коју свет тек треба да нађе ефикасан одговор. Мигрантска криза и у том смислу може да представља безбедносни изазов, посебно ако узмемо у обзир да стотине хиљада људи, бежећи од ратова, долазе с простора Азије и Африке у којима још постоје врло опасне заразне болести, које је Европа готово заборавила. Заједно са људима селе се и микроорганизми, који имају неке своје еколошке законитости и правила. Генетички инжењеринг и биотехнологија, данас у

служби људи, сутра се могу окренути против нас. Пустили смо „духа из боце“ и сада се стратези најмоћнијих и најразвијенијих земаља сукобљавају и с најмоћнијим биолошким оружјем, укрштеном еболом и вариолом. Ефикасни одговори на те и такве изазове повећавају не само националну, већ и светску безбедност. А за то су потребни образовани и посвећени људи. Колико је сиромашна земља у транзицији способна да омогући врхунске услове образовања, колико смо спремни да улажемо у све видове образовања, толико ћемо бити способни да одговоримо на све бројније безбедносне претње – сматра др Елизабета Ристановић.

ЗНАЧАЈ БЕЗБЕДНОСНИХ СЛУЖБИ

Одувек постоји фасцинација пословима које обављају службе безбедности. То није чудно, јер кад год се нешто обавља тајно или скривено од очију јавности, те ширег круга људи, јавља се интересовање, љубопитљивост, знатижеља. То је и природно. Битан је допринос тих институција у борби против безбедносних ризика и претњи. Оне су важна карика, најзначајнији сегмент једног система, једне државе у борби за очување националне безбедности. Често се на основу сазнања тих служби креира читав процес одлучивања. Најзначајније политичке одлуке доносе се на основу информација које се добијају из тих институција.

Истичући да је, чак и ако много знамо о безбедносним претњама и ризицима, веома тешко унапред знати, а још теже ефикасно деловати у складу са стеченим сазнањима и предвиђањима, потпуковник Драган Младеновић сматра да је овладавању информацијама потребно додати и њихову ефикасну употребу, њихово практично коришћење у интересу повећања безбедности.

– Знање мора бити у функцији ефикасне и усмеравајуће активности. При томе, знање не зависи увек од богатства природних потенцијала, од природом датих предности. Упоредимо само Швајцарску или Сингапур или Финску, земље сиромашне природним ресурсима, са знатно лошијом геополитичком ситуацијом од наше, али имају стратегију која их води ка успеху. То је оно што нама недостаје. Стратегија успеха, заснована на релевантним и објективним показатељима. Да ли знамо, да ли смо јасно и недвосмислено одредили циљеве којима тежимо?

Криминал и корупција подривају темеље

Истичући да развој модерне, пре свега, информационе технологије омогућава и неслућено бујање организованог криминала, проф. др Андреја Савић рекао је да се с тим опасностима сусрећу мање или више све земље и да то није претња само Србији.

– Кад је о Србији реч, бујање организованог криминала је резултат и раслојавања становништва, предуге транзиције, чињенице да смо у ратним сукобима изгубили заједничку државу, да су настале нове, релативно сиромашне, попут наше, да је некадашњи друштвени систем вредности нестао, а да још нисмо створили друге или другачије вредносне норме, које би биле опште прихваћене. Све то представља, или може представљати, генератор за друге безбедносне проблеме, претње и ризике. Србија се данас налази на периферији политичких, економских, социјалних и свих других догађања у региону, што знатно утиче на социјални положај људи у Србији. Ако говоримо о транснационалном криминалу, важно је знати да су државе границе у тој мери порозне да се данас готово

не може говорити о изолованим криминалним организацијама и њиховом деловању само унутра једне државе или региона. Својеврсну снагу даје им и развој технологија, посебно информационих. Многи појавни облици организованог криминала сада се први пут јављају на овим просторима. Ми казали смо са савладавањем тих нових технологија и зато су последице технолошког криминала веће него што би требало да буду. Свет још тражи одговор на различите облике сајбер криминала. Свакако да је један од разлога за то и до сада незабележено економско раслојавање друштва, док је једнима доступно баш све, други немају ни за хлеб, а неким за развој информатичке писмености и безбедности. Ту онда леже и разлози за неефикасно деловање против данашњих безбедносних претњи – сматра професор др Андреја Савић.

Такође истиче да организована држава налази различите начине да се ефикасно избори с традиционалним безбедносним претњама и ризицима, попут тероризма, националистичког екстремизма, па и одређених облика технолошког криминала, али да организовани криминал и корупција представљају опасност која угрожава и сам опстанак државе.

– Нема организованог криминала и високо развијене корупције ако у њима не учествују државне институције. Управо те институције треба да предводе борбу против тих савремених пошаста, које угрожавају и саме темеље државе. Правна држава функционише само ако се успешно и ефикасно избори с корупцијом и организованим криминалом. Тако ојачана спремна је да се бори и против осталих безбедносних претњи, сама или у сарадњи с државама у окружењу и шире. Без те сарадње на макро плану нема ефикасног и дугорочног одговора на све бројније и све опасније претње по националну безбедност – сматра академик Синиша Боровић. ■

Душан ГЛИШИЋ

ДАН ВОЈНИХ ВЕТЕРАНА И КУЛТУРА СЕЋАЊА

СРБИЈА СЕ ПОНОСИ
СВОЈИМ РАТНИЦИМА

Низом манифестација обележен је 4. децембар – Дан војних ветерана. Министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић тог дана приредили су у Великој ратној сали Старог Генералштаба пријем за представнике ветеранских удружења. Нешто раније, предводили су делегацију која је, уз војне почасте, положила венце крај Спомен-костурнице војника страдалих у српско-турским ратовима и Српско-бугарском рату и крај Спомен-костурнице бранилаца Београда у Првом светском рату, док је централна комеморација одржана на Новом гробљу поред Споменика ослободиоцима Београда у Другом светском рату.

Делегација Министарства одбране и Војске Србије из састава Сектора за људске ресурсе положила је венце и крај Споменика жртвама рата и браниоцима отаџбине од 1990. до 1999. године на Савском тргу у Београду, а Дан војних ветерана свечано је обележен у свим јединицама наше војске. Као својеврсна круна обележавања Дана војних ветерана, у Задужбини Илије М. Коларца одржана је свечана академија, на којој су одата почаст војним ветеранима и уручена признања.

Обраћајући се званицама на свечаној академији, министар Вулин је поручио да се Србија никад више неће стидети ниједног свог ратника, нити војника и борца, „нити једне своје ране, ни сузе“.

Остављајући кости по безбројним ратиштима, српски народ је жилаво изборио своје право да постоји

Војни ветерани, било да обављају службу у мирнодопском, било у ратном периоду, првенствено су војници који једном дају заклетву отаџбини и остају јој трајно верни – каже начелник Управе за традицију, стандард и ветеране пуковник Слађан Ристић

и живи како мисли да треба. „Ја вам данас захваљујем поштовани ветерани и ратници, као и вама, драге породице, које сте остале без најдражих, у име читавог народа, што можемо да постојимо и да говоримо и мислимо на свом језику, у својој земљи, и што сте изборили право да сами одлучујемо о својој судбини, да сами бирамо своје непријатеље и да се радујемо пријатељима, право да трајемо непрекинуто и слободно“, поручио је војним ветеранима министар одбране.

Војник сања мир

Начелник Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране пуковник Слађан Ристић, говорећи о критеријумима на основу којих се неко може назвати војним ветераном, каже да је то неко ко је одано, часно и поштено служио својој отаџбини и Војсци.

– Војни ветерани су и лица која су учествовала у борбеним дејствима, с тим што се они још називају и ратни војни ветерани. Свакако треба истаћи да су сви војни ветерани, било да обављају службу у мирнодопском, било у ратном периоду, првенствено војници који једном дају заклетву отаџбини и остају јој трајно верни. Велики број наших колега, нажалост, није дочекао заслужену пензију, положивши живот на олтар отаџбине. Увек их се сећамо с посебним пијететом, нарочито на овај дан – каже пуковник Ристић.

Ово је трећа година да се Дан војних ветерана обележава 4. децембра, а период за нама обележила је (и) полемика о датуму када га треба прослављати. Потврђујући да је било ветеранских удружења и појединаца који су мислили (или још увек мисле) да је Видовдан „бољи“ датум, начелник Управе за традицију, стандард и ветеране каже да је „трагање за најбољим датумом“ започело још 2014. године.

– У сарадњи с већином ветеранских удружења и организацијским јединицама Генералштаба Војске Србије, анализирали смо све значајније датуме и трагали за најбољим решењем. Разматрали смо више датума. Један од њих био је и 15. септембар – дан пробоја Солунског фронта, као и 28. јун – Видовдан. Стручну помоћ пружило нам је Одељење за војну историју Института за стратегијска истраживања Универзитета одбране. Циљ је био да с представницима наведених институција и удружења војних ветерана дођемо до најбољег избора, јер нисмо желели да празник било коме наметнемо, а да имамо ре-

шење којим се, између осталог, одаје дужна пошта погинулим и умрлим ратницима и уједно обележава годишњица значајног историјског догађаја из историје српског народа и војске. С обзиром на то да је 4. децембар дан када је склопљено примирје у Првом балканском рату, а свим војницима или ратницима највећа жеља јесте мир, определили смо се управо за тај датум – каже пуковник Ристић.

Појашњавајући ту „везу“, а уважавајући богату историју и традицију српске војске, одлучено је да се одреди датум за који се везују зачеци ратних операција регуларне војске Краљевине Србије. Пажљивим разматрањем и анализама историјских догађаја из наше прошлости, тај датум је одређен у знак поштовања и сећања на велики историјски догађај за Краљевину Србију.

– Ако је за Дан Војске, као војни празник, одређен 23. април 1815, када је подигнут Други српски устанак, под вођством Милоша Обреновића, на хришћански празник Цвети, чиме смо желели да направимо дистанцу у односу на државни празник, 15. фебруар, Дан државности (Сретење), трагали смо за неким новим датумом

који је веза с настанком српске устаничке војске и њеним ратницима, које красе витештво, јунаштво и самопоштовање, врлине које су, с пуним правом могу рећи, красили војнике и старешине војске Краљевине Србије.

Хронологија је следећа – ради ослобађања од Отоманске империје, почетком 1911. и 1912. године, у припремама за почетак Великог рата за ослобођење Балкана, удружују се и формирају савез краљевине Грчка, Србија, Црна Гора и Бугарска и крећу у ослободилачке ратове против Османлија, који су више од пет векова владали Балканским полуострвом. Српска војска врши мобилизацију I, II и III позива народне војске и последње одбране. Војне операције почињу 8. октобра, а српска војска на свом правцу дејства за свега два месеца ослобађа Стару Србију. Победа у Кумановској бици била је пресудна, после чега следе победе и ослобађање Скопља, Прилепа, Битоља. Српска војска избија на Јадранско море и спаја се са грчком војском у Тракији. Ослобођено је Косово и Метохија и након низа сјајних победа војска Османлијског царства била је принуђена да затражи примирје 4. децембра 1912, такође на хри-

шћански празник – Ваведење. Дакле, после Видовдана, 28. јуна 1389, када смо, после великих губитака пали под власт Отоманског царства, после више од пет векова српска војска ослобађа своју територију. Било је то време великих победа, слободе, части и славе српске војске. То је спона коју смо желели да направимо између Видовдана, 28. јуна, и 4. децембра, као избора за датум када се прославља Дан војних ветерана. Тај датум представља историјску прекретницу и значајан је историјски догађај из ослободилачких и одбрамбених ратова Србије, јер је око 400.000 војника Војске Краљевине Србије добило назив „стари ратници“, како су тада називали војне ветеране, и када је, после балканских ратова, бригу о ветеранима и задовољењу њихових потреба преузело Министарство војно Владе Краљевине Србије – појашњава пуковник Ристић.

Подршка традиционалних и ветеранских удружења

Начелник Управе за традицију, стандард и ветеране истиче да су такав предлог тада подржала постојећа традиционална и ветеранска удружења, с

којима сарађују, као и војни историчари из Одељења за војну историју Института за стратегијска истраживања.

– Од тренутка формирања Управе, пре седам година, веома успешно сарађујемо с традиционалним и ветеранским удружењима. Иако су нам први контакти и облици сарадње били опрезни, успели смо да остваримо до-

вљању културе сећања на војне и ратне ветеране. Он додаје да организациона целина којом руководи учествује у свим активностима и догађајима које предвиђа план Одбора Владе Републике Србије за неговање традиција ослободилачких ратова Србије.

– Као наш допринос култури сећања препознајем и сарадњу с локалним

тензивно радимо како бисмо привели крају све предвиђене активности на обележавању стогодишњице Првог светског рата. Радна група за обележавање стогодишњице Првог светског рата у Министарству и Војсци планира активности и за наредну годину, када ће у целом свету разним манифестацијама бити обележен завршетак Првог светског рата, у којем је погинуло више од 1.247.000 људи или 28 одсто становништва тадашње Краљевине Србије, међу којима више од 440.000 војника, на шта треба непрекидно подсећати наше потомке – каже пуковник Ристић.

Сећање на ратне хероје

Овогодишње активности на обележавању Дана војних ветерана завршене су свечаном академијом, чија је организација, према речима нашег саговорни-

Снимио Марко РУПЕНА

бру комуникацију са седам удружења, а данас је њихов број већи од двадесет, чије чланство броји више од сто двадесет хиљада људи. То су све невладине, непрофитне организације које негују војне традиције – истиче пуковник Ристић.

Говорећи о важности културе сећања на старе ратнике, „због будућих генерација“, подсећа да по завршетку балканских ратова Министарство војно све старе ратнике почиње да назива таквим именом, узима их под своју надлежност и води рачуна о њима.

– То је историјска одлука, јер они тада добијају одређене новчане накнаде, односно инвалиднине, водило се рачуна о њиховом статусу, запослењу, о здрављу и лечењу, што траје до 1918. године, док Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца није почела полако да заборавља на њих. Тада су дошла нека друга времена – подсећа начелник Управе за традицију, стандард и ветеране, и потврђује да је 2015. година прекретница када је реч о васпоста-

самоуправама, преко којих дајемо могућност командама, јединицама и установама у Војсци да и они, на територији где су распоређени, учествују у свим догађајима. Последње три године ин-

ка, била велики изазов. За разлику од претходна два пута, када је догађај организован у Дому Гарде на Топчидеру, намера је била да се оствари сарадња с градским установама културе, а опет

да се задржи достојанство које намеће војна организација.

– Наш избор је био Задужбина Илије М. Коларца, имајући у виду да је реч о истакнутој установи културе. Програм смо пажљиво осмислили, како бисмо музичким композицијама обухватили све историјске периоде – од Првог српског устанка до Другог светског рата. На крају смо добили колаж који је задовољио све укусе – каже пуковник Ристић и посебно истиче сјајну сарадњу с Уметничким ансамблом Министарства одбране „Станислав Бинички“.

Припреме за обележавање Дана ветерана започеле су месец дана раније, анимирањем команди и установа Војске, како догађај не би био достојно обележен само у Београду, Нишу и Новом Саду, већ и у свим командама гарнизона где постоји јединица макар ранга батаљона. Реч је о војном празнику, али и о хришћанском – Ваведење Пресвете Богородице, што је спој две традиције.

Сектор за људске ресурсе, у оквиру кога се налази и Управа за традицију, стандард и ветеране, већ трећу годину заредом, заједно са удружењима, полаже венац на споменик свим погинулима и у ратовима деведесетих година. На тај начин се прави спона између Првог светског рата, балканских ратова и ратова деведесетих и обнавља сећање на све пале борце и ратне хероје – каже пуковник Ристић.

Униформе за војне ветеране

Након што је Дан војних ветерана обележен на достојанствен начин, пред Управом којом пуковник Ристић руководи је низ важних задатака. Један од њих је и рестаурација монитора „Сава“, некадашњег „Бодрога“, поринутог у Будимпешти 1904. године, брода с којег је 28. јула 1914. почео аустроугарски напад на Београд и Велики рат.

– Брод „Сава“ био је у употреби све до расхоловања, а потом је у једном предузећу коришћен за превоз шљунка. Сазнали смо где је, и захваљујући Влади Србије, успели да предметно културно добро на старање добије Министарство одбране. Циљ је да, после рестаурације, постане брод

музеј, јер су преостала само два таква монитора. Један је у Мађарској, који је већ у употреби као брод музеј и већ је атрактиван. Наш ће бити стално у пристану на ушћу Саве у Дунав, у саставу Другог речног одреда Речне флотиле.

Начелник Управе за традицију, стандард и ветеране најављује и завр-

Пуковник Слађан Ристић

шетак израде *Правилника о начину вредновања, чувања и развијања војних традиција у Министарству одбране и Војсци Србије*, којим ће војним ветеранима бити омогућено, баш као што то могу бивши припадници многих војски, да у посебним приликама носе војне униформе, с посебним обележјем.

– То је униформа коју ће добијати у моменту пензионисања и имаће могућност да је носе на прославама војних празника, што ће им сигурно много значити. То су војни ветерани и тражили на недавном састанку с министром одбране, који је дао сагласност и задатак да се такво решење нађе у *Правилнику*. Униформе ће на себи имати обележја карактеристична за војне ветеране. Израда правилника је у завршној фази – каже пуковник Ристић.

Да израда таквог правилника није једина добра вест за војне ветеране сведочи и иницијатива, од које се очекује да исправи неправду према ратним и војним ветеранима који су пензионисани пре 2010. године, када је донет *Правилник о војним спомен-*

медаљама и војним споменцима, којом омогућава да сви они који су учествовали у борбеним дејствима или су били рањавани добијају медаље.

– Велики број људи је током 2005. и 2006. године отишао у пензију, међу њима доста учесника борбених дејстава, који због године пензионисања нису имали прилику да доби-

ју војну спомен-медаљу. За иницијативу коју смо покренули урадили смо и финансијску пројекцију, а очекујемо да се реализује закључно с 2020. годином. На тај начин, у наредне две године, сва лица која су учествовала у борбеним дејствима током агресије НАТО-а први ће добити признања, а онда и остали, како би неправда према свима била исправљена.

За крај приче о Дану ветерана, пуковник Ристић најављује и отварање Галерије Војног музеја у Балканској 38, на адреси на којој је некада била војна продавница, у којој ће, како је планирано, после преуређења простора, 23. априла, на Дан Војске Србије, бити отворена поставка „Јунаци отаџбине – погинули за време агресије НАТО-а током 1999. године“. Начелник Управе за традицију, стандард и ветеране истиче да је у тренутку формирања Управе било евидентирано 659 жртава, а да, после седам година истраживања, тај број износи 819 лица, којима ће најзад званично и на достојанствен начин бити одата почаст. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ИНВЕСТИЦИОНО УРЕЂЕЊЕ ПОЛИГОНА У НИКИНЦИМА

НА ПОЧЕТКУ ВЕЛИКОГ ПОСЛА

Технички опитни центар добио је од Владе Србије 1,5 милион евра за инвестициона улагања у Центар за испитивање НВО у Никинцима. То су новци којима наша држава помаже предузећа наменске индустрије и Војску Србије како би се поспешила производња и извоз средстава НВО. У шта ће се та финансијска средства уложити и о важности планираних пројеката разговарали смо с директором ТОЦ-а пуковником проф. др Слободаном Илићем.

Д а су потребна капитална инвестициона улагања у полигон у Никинцима, једини те врсте у земљи, годинама указују припадници Техничког опитног центра, а добро знају и представници наменске индустрије и Војнотехничког института, који ту долазе ради испитивања. Тим пре што полигон сада ради пуном паром, јер се наменска индустрија развија и постиже боље резултате извоза. Зато се значајном и далекосежном може сматрати одлука државног руководства да финансијски помогне предузећа наменске индустрије и Технички опитни центар, ради поспешивања производње и извоза средстава НВО.

Колико је полигон важан за земљу могли су да се увере и они који су га ове године походили у више наврата, али и шира јавност која је посредством електронских медија пратила вежбу „Челик 2017“, одржану у мају. Први пут су на њему за јавност изведена бојева гађања из средстава НВО. У квалитет тих средстава НВО могли су касније да се увере и представници војнодипломатског кора на бројним приказима дела њихових карактеристика. Биле су то демонстрације домаћег знања, умећа и могућности полигона, али и савладавања у ходу проблема које је, како се показало, неопходно у даљем периоду решавати.

После поменуте одлуке Владе уследили су наредни кораци – одобрен је предлог инвестиционог пројекта у ТОЦ-у на основу Закључака Владе Републике Србије од 19. јуна 2017, а министар одбране је 25. октобра 2017. потписао одлуку о изградњи. Носилац пројекта је Управа за инфраструктуру СМР МО. Посао је 2. новембра поверен војним фирмама

– Војнограђевинском центру, као инвеститору, и Војнограђевинској управи „Београд“, као извођачу радова. Потписан је уговор о изградњи, на основу дефинисаних приоритета ТОЦ-а, за извођење радова прве етапе друге фазе на санацији објекта и постројења клима-коморе и постројења за водоснабдевање. О важности тих пројеката разговарали смо са директором ТОЦ-а пуковником проф. др Слободаном Илићем.

Деценијска прича

Они који на полигон долазе знају да се годинама прича о неопходним, а тешко остваривим инвестицијама (због обимности радова и потребних финансијских средстава) као што су замена система за водоснабдевање, нова електроенергетска мрежа, осавремењивање клима-комора, које служе за испитивање средстава НВО на екстремним температурама. Све су то капиталне инвестиције без којих је рад тог центра отежан. Напоменимо само да је снабдевање водом интерно преко хидрофорских постројења

из бунара, да је објекат за снабдевање водом стар 43 године, те да је систем за пречишћавања воде застарео и превазиђен и да је годинама било немогуће обезбедити исправну воду за пиће. Поред тога, водоводна мрежа изграђена је пре 70 година, када је полигон и грађен, а азбестне и оловне цеви треба свакако заменити. Време шан је и преко потребан објекат за испитивање на екстремним температурама, који је изграђен 1959. године, а последњи пут је ревитализован 1987. године.

Када је реч о електроенергетској мрежи, напајање полигона изведено је 10 kV каблом и то је једини објекат на територији Војводине који данас користи ту мрежу, а сви остали корисници су на 20 kV. Свуда је изведено прстенасто снабдевање, а једино ту постоји линијски вод из села Никинци ка њима. Поред тога, проблем је и у раду шест инсталираних трафо-станица, које су произведене у периоду од 1961. до 1974. године. Зато је напајање електричном енергијом непоуздано и понекад до-

Дејша са вежбе „Челик 2017“

Изглед клима-коморе

лази до промена напона, што угрожава рад веома важне и скупоцене испитно-мерне опреме.

Због свега тога у ТОЦ-у су се годинама сналазили на разне начине. Данас поготово, кад установе Војске Србије и Министарства одбране и предузећа наменске индустрије имају готово свакодневне потребе за испитивањима наоружања, муниције и осталих средстава НВО на полигону и коришћење различитих полигонских капацитета.

– На полигону имамо велике потрошаче воде и електричне енергије и до сада смо прекиде у снабдевању успешно решавали годинама. У случају нестанка електричне енергије, као минимално премоштавање користимо 175-киловатни агрегат, који се аутоматски укључује. Тиме смо делимично решили проблем да се приликом вишедневних или вишенедељних

циркусирања са променама температуре и влаге у случају нестанка електричне енергије експерименти, ипак, доведу до краја – каже директор ТОЦ-а.

Добијена средства од 1,5 милион евра стигла су у прави час, као „дар с неба“, јер ће се захваљујући улагању у савремену опрему и пратеће објекте створити услови за нормалан боравак, живот и рад на полигону „Никинци“. И што је посебно значајно, оствариће се услови за несметана полигонска испитивања НВО, ради испуњења захтева институција Министарства одбране и Војске Србије и одбрамбене индустрије Србије. Директор прича о томе колико је дуг пут до тих средстава требало проћи.

– Захтев о неопходности замене тих система упутили смо Управи за инфраструктуру 2012. године. Знали смо да је то комплексан посао, који

подразумева комплетно нов извор воде, санирање објекта у коме се производи вода, прављење нове „фабрике“ воде, нове водоводне и хидрантске мреже. Урађен је програм реализације и утврђено је да је то инвестиција у вредности већој од 170 милиона динара. Била је то информација коју сам рекао на састанку на коме је разговарано са тадашњим премијером, а данашњим председником Републике Србије, о улагањима у наменску индустрију и ТОЦ. Рекао сам да је полигон још једна фабрика без које предузећа наменске индустрије, која производе средства НВО, не би могла да верификују резултате свога рада, као и носиоци развоја. И драго ми је да је неко после 40 година препознао да у њега треба улагати и што смо добили онолико средстава колико смо тражили – истиче директор ТОЦ-а и додаје како је срећна окол-

Агрегати

ност била и та што је у време доношења одлуке о инвестиционом улагању у полигон у току била израда пројектне документације.

– Годину дана раније Управа за инфраструктуру одвојила је осам милиона динара за пројектовање и написала тендер на који су се јављале фирме. Изабран је најбољи понуђач. Пројектна документација завршена је у мају ове године, а у јуну је предата Управи за инфраструктуру. Потом је то прегледала комисија за пријем пројектне документације у Управи за инфраструктуру и пројекат је поверен војној фирми. Било ми је драго кад

сам чуо да ће радове изводити војно-грађевинска установа, јер сматрам да ће се радити лакше и брже са извођачем радова из система одбране. Те инвестиције унапредиће постојеће техничко-технолошке услове и обезбедити несметан рад и живот на полигону. Сада смо на почетку тог великог посла – истиче пуковник Илић.

Пројекти који доносе значајне промене

Добијена финансијска средства помоћи ће да се покрене замајак промена боље. Неће моћи одмах да се реализују сви предвиђени пројекти, али нам је директор ТОЦ-а рекао шта ће моћи да се реши.

Када је реч о води, каже он, предвиђено је да се реконструише

водоводна и хидрантска мрежа, угради нова опрема у објекат КН-36, који је машинско постројење за прецишћавање воде – „деферејациона станица“. Бушиће се и нови артешки бунар.

– Испројектовано је тако да притисак у цевоводу буде увек толики колико је задат, да се све време мери и да пумпе које покрећу електромотори са фреквентном регулацијом у повратној вези добијају о томе информацију. Притисак ће се регулисати тако да увек буде задате вредности и сходно томе повећавати и смањивати. А вода коју ћемо добити биће квалитетна и моћи ће да се пије – каже пуковник проф. др Слободан Илић.

У пројекту за модернизацију су и клима-коморе – објекат КН-57. Оне ће се, према директоровим речима, модернизовати и аутоматизовати тако да се на раду постројења ангажује минимум радне снаге. Обе клима-коморе имаће бољу термоизолацију, чиме ће се остварити знатна уштеда енергената. Модернизацијом процесорских постројења скратиће се време достизања жељене температуре, а заменом грејачке секције у топлој вентилационој комори оствариће се знатна уштеда потрошње електричне енергије. Замениће се и улазна врата на обе коморе савременијим и на тај начин ће се остварити знатно стабилнији рад и компресора и грејача. Постојећи класично водено-хлађени компресо-

Много шта на полигону раде сами – замењују кровове, олуке, крече фасаде

ри замениће се тростепеним, ваздушно хлађеним, који ће поједноставити рад и биће енергетски ефикаснији. Модернизацијом ће бити омогућено да се многе операције могу програмирају преко рачунара.

– Дежурни официр моћи ће да види колике су температуре у клима-коморама, а посредством камера моћи ће и да се види шта се дешава са испитиваним средством. Поред тога, испитивачи ће, уградњом апликације на својим рачунарима, моћи и код куће да прате колика је температура у клима-комори – објашњава директор ТОЦ-а.

Према проценама, за све те радове биће потребно око годину дана.

Перспектива

До сада су у ТОЦ-у успели где год је могуће да реше нека важна питања за рад полигона, ангажујући пре свега средства из оствареног прихода. У неким активностима значајна је била и подршка државе. За њих, а уопште и за сва предузећа наменске индустрије и установе Министарства и Војске, важно је што је марта 2015. године потписан споразум са „Војводинашумама“ (а на основу Одлуке

Пућ дуг седам километара носивости 40 тона на граници зоне А и Б

Владе Републике Србије из 2014. године) да се полигон прошири за око 1.600 хектара.

Наиме, део терена који је у власништву „Војводинашумама“ проглашен је земљиштем значајним за систем одбране. На тај начин ТОЦ је добио условно проширење од 800 хектара. На основу те одлуке Владе,

а уз одобрење министра одбране, склопљен је и потписан уговор којим је 1.600 хектара подељено на зону А и зону Б. Зона А проглашена је за рестриктивну зону и у њу запослени у „Војводинашумама“ не могу да уђу и баве се одржавањем и сечом шума, а да се не јаве Команди полигона. За разлику од тога, у зони Б могу свако-

дневно да раде, али су дужни да изађу оног дана кад им се најави да ће бити изведени опити. Поред тога, у сарадњи ТОЦ-а и „Војводинашума“ направљен је пут дуг седам километара на граници зона А и Б, који има носивост 40 тона. Сада тим путем могу да прођу њихови шлепери и оду у оне делове шуме где до сада нису долазили.

Постављене су и ограда и бодљикава жица, а урађене су и 22 рампе и три велике капије, тако да је сада, како каже директор, полигон у већој мери ограђен. Прошле године урађена је и његова јужна страна, тако да је путем дугим три километра спојен источни и западни са јужним делом, а тиме је омогућен несметан циркуларан обилазак полигона.

– Ове године урађен је пут дуг три километра за нови пласман за гађање пројектилима до 40 милиметара на дOMETИМА до 3.000 метара са континуалним даљинама. Израђен је бедем широк 50 m, висок 20 m и дубок 25 метара. За 2018. годину планирано је да се уради хватач пројектила на А пласману и да на западној страни полигона пресвучемо новим асфалтом најмање 15 километара пута. На тај начин санирале би се ударне рупе и неравнине на путу – каже директор ТОЦ-а и додаје како много тога на полигону раде сами, ангажујући средства из прихода Техничког опитног центра – замењују кровове, олуке, крече фасаде.

– Ако бисмо успели да у наредном периоду реконструишемо елек-

троенергетске инсталације и уредимо путеве, онда на полигону не би требало да имамо значајније инфраструктурне инвестиције наредних 30 година – истиче пуковник проф. др Слободан Илић, директор Техничког опитног центра.

То је значајно јер је полигон у Никинцима врло комплексан и сложен систем и неопходно је да се у њега непрекидно улаже. Када се буду реализовали сви поменути пројекти, врло брзо ће сви у ланцу развоја, производње и испитивања средства НВО осетити благодети модернизација. Посебно они у Техничком опитном центру, којима полигон припада. ■

Мира ШВЕДИЋ
Фото-документација ТОЦ-а

ПОТПУКОВНИК
ЈОХЕН РОЗЕНДАЛ

РАЗМЕНА ИСКУСТВА ИМПЕРАТИВ БЕЗБЕДНОСТИ

– Мобилни тим за обуку један је од елемената сарадње Алијансе са Србијом, који доприноси стабилности и безбедности на Западном Балкану. Све што радимо у складу је с политиком војне неутралности Србије. На сличан начин сарађујемо и с многим партнерским земљама – рекао је за „Одбрану“ вођа мобилног тима за обуку Здружене ваздухопловне команде НАТО-а у Рамштајну.

Представници мобилног тима за обуку Здружене ваздухопловне команде НАТО-а у Рамштајну, које је предводио потпуковник Јохен Розендал, боравили су у Београду од 21. до 23. новембра. Говорећи о значају посете потпуковник Розендал истиче да је циљ да се представници Министарства одбране и Војске Србије информишу о оперативном планирању и процесу оцењивања, те да им се прикаже Споразум о стандардизацији и доктрини Алијансе.

– Мобилни тим за обуку фокусирао се на размену мишљења са српским партнерима у вези са њиховим искуствима и способностима.

Главни саговорници били су нам официри из организационих целина Министарства и Генералштаба. Други битан аспект јесте развијање односа између Северноатлантског савеза и партнерских земаља. Наша сарадња и дијалог засновани су на Индивидуалном акционом плану партнерства, који су Србија и НАТО потписали у јануару 2015. године. Према овом плану, Алијанса обезбеђује стручне савете Србији у погледу спровођења реформи у сектору одбране.

У чему се, према Вашем мишљењу, огледа значај ове заједничке активности?

– Основни циљ јесте да упознамо наше колеге официре из Србије и

да изградимо поверење и транспарентне односе, како бисмо могли да сарађујемо у областима које су подједнако битне и Србији и НАТО-у. Мобилни тим за обуку један је од елемената наше сарадње са Србијом, који доприноси стабилности и безбедности на Западном Балкану. Све што радимо у складу је с политиком војне неутралности Србије. На сличан начин сарађујемо и с осталим партнерским земљама.

Каква су ваша досадашња искуства у раду са српским официрима?

– Током наше обуке стекли смо веома позитивна искуства у раду са српским официрима. Наше колеге биле су љубазне, професионалне и

отворене када говоримо о размени информација. Такође су веома заинтересовани да науче више о стандардима и процедурама НАТО-а. Искazали су изузетно интерактиван приступ нашим презентацијама. Имали смо и прилику да их сретнемо током активности после рада, као што су различити друштвени догађаји, у веома пријатној и опуштеној атмосфери.

Који су задаци и мисија ваздухопловне команде НАТО-а у Рамштајну?

– Здружена ваздухопловна команда доприноси ваздухопловној моћи Савеза, имајући виталну улогу у остварењу три кључна задатка НАТО-а – колективне одбране, управља-

ње кризом и кооперативне безбедности. Ваздухопловна команда је команда једног вида Алијансе за сва питања ваздухопловних и космичких снага. Она непрекидно спроводи мисију заштите ваздушног простора и противракетне одбране НАТО-а. Одговорна је и за обезбеђивање ефикасног командовања и контроле ваздухопловних средстава Савеза, које земље чланице обезбеђују за операције Алијансе.

Особље 25 земаља чланица, од укупно 29, додељено је Команди ваздухопловне базе у Рамштајну, у Немачкој. У Здруженој ваздухопловној команди су два комбинована центра ваздухопловних операција у Уедему, у Немачкој, и у Торејону, у Шпанији,

који контролишу ваздушни простор изнад земаља НАТО-а. Оперативни центар противракетне заштите обезбеђује команду и контролу средстава земаља чланица у оквиру Противракетне одбране Алијансе.

У Програму „Партнерство за мир“ Здружена ваздухопловна команда спроводи координацију и сарадњу између ваздухопловних снага партнерских земаља. Као војни саветник НАТО-а, командант Здружене ваздухопловне команде обезбеђује стручне савете везане за ваздушни простор и космос, и редовно координира рад са командантима ваздухопловних снага земаља чланица НАТО-а. ■

Биљана МИЉИЋ

ЕМИСИЈА „ЗА ХРИСТОЉУБИВУ ВОЈСКУ” НА ТВ „ХРАМ”

Циљ емисије јесте информисање најшире јавности, а посебно припадника Министарства одбране и Војске Србије о верском животу у Војсци, неговање духовних и моралних вредности, те традиција српске војске и унапређивање сарадње Српске православне цркве са системом одбране у области информисања

Славољуб М. Марковић

ЈЕДИНСТВЕНА НА МЕДИЈСКОЈ СЦЕНИ

Војнофилмски центар „Застава филм” и Телевизија „Храм” потписали су средином септембра 2017. године уговор о сарадњи, којим се регулишу обавезе у припреми и реализацији емисије „За христољубиву војску”. Потпуковник у пензији, дугогодишњи војни новинар, некадашњи главни и одговорни уредник магазина „Одбрана” и директор Медија центра „Одбрана” Славољуб М. Марковић аутор је и уредник емисије за коју каже да је посвећена верском животу у Војсци Србије.

– Емисија је колажног типа и има неколико сегмената, односно рубрика – разговор о духовном животу у Војсци и осталим актуелним темама, вести о активностима у систему одбране и верском животу и свети ратници, односно житија светих војсковођа и војника које прославља Српска православна црква. Овом последњом рубриком желимо стално да подсећамо на светле узоре православља, војсковође и војнике који су се истакли својим подвигом. Осим тога, бавимо се и темама из историје, а настојимо да представимо јавности и богослужбене просторе у нашој војсци, односно параклисе и капеле у јединицама и установама. До сада их је осветљано више од тридесет и, с обзиром на то да се налазе у касарнама и војним објектима, далеко су од очију јавности. Намеравамо да ускоро пратимо и духовни живот православних припадника оружаних снага БиХ и Православног душебрижництва у Министарству одбране те суседне земље – каже Марковић.

Прва емисија приказана је 24. септембра 2017. године. Према речима аутора, идеја о реализацији настала је спонтано.

– Почетком године предложио сам директору и главном и одговорном уреднику ТВ „Храм” протојереју ставрофору Стојадину Павловићу да се једна емисија посвети верском животу у Војсци Србије, који је после успостављања

верске службе све садржајнији, а није довољно заступљен у медијима. Идеја му се допала и пружио је свесрдну подршку да се она реализује. Подршку сам добио и од Управе за односе са јавношћу Министарства одбране. Предложио

сам концепт емисије који су обе стране прихватиле и успостављена је сарадња с ВФЦ „Застава филм” и ТВ „Храм” по сличном моделу као и с РТС-ом у припреми емисије „Дозволите” – објашњава аутор.

ЕМИСИЈА „ХРАМА”

„Храм” је телевизија Архиепископије београдско-карловачке Српске православне цркве. Основана је 6. јануара 2016. године. Успешно сарађује с јавним медијским сервисима, као и локалним и регионалним телевизијама, с којима размењује програмски материјал. Програм телевизије гледаоци могу да прате посредством бројних емитера, преко друштвених мрежа и интернет странице www.tvhram.rs. Током 24 часа емитује разноврстан и богат садржај у емисијама „Хришћански траг”, „Верске недоумице”, „Хорски моменти”, „Духовни портрети”, „Личност и заједница”... Програмска концепција заснована је на афирмацији позитивних примера и вредности у друштву, културе у отаџбини и расејању и представљању православне духовности и хришћанских вредности.

Он истиче да је уређивање емисије која се бави Црквом и Војском, институцијама у које народ има највише поверења, за њега, пре свега, велика част и одговорност. Наглашава да му је рад олакшало то што је практично од почетка, на неки начин, био укључен у процес успостављања верске службе у Војсци.

– Као новинар листа „Војска” и главни уредник магазина „Одбрана” редовно сам пратио процес обнове духовног живота од 2000. године. Настојао сам да што више простора у новини посветимо тим садржајима и тако подржимо настојања да се коначно регулишу верска питања у нашој војсци. Од људи који су се некада бавили тим питањима и који сада руководе верском службом у систему одбране такође сам добио подршку за реализацију идеје о покретању емисије, а посебно ми је значајна помоћ ВФЦ „Застава филм” и МЦ

„ПОЗАЈМЉЕНИ” НАЗИВ

Марковић признаје да је много размишљао о називу емисије, али да га је све време „привлачио” један већ познат.

– Својевремено је 2002/2003. године у листу Митрополије црногорско-приморске „Светигора”, који је уређивао тадашњи јеромонах, а садашњи епископ пакрачко-славонски Јован Ђулибрк, постојала рубрика „За христољубиву војску”. Назив јасно одсликава садржај емисије и коме је она намењена. Бољи нисам могао да смислим, а од владике Јована добио сам благослов да емисија носи тај назив – каже аутор.

„Одбрана” и челних људи тих установа потпуковника Горана Иконића и пуковника Стевице С. Карапанчина, који су ми омогућили коришћење богате фото и видео-документације за припрему емисије. Ово је нови изазов за мене, јер се раније нисам бавио телевизијским новинарством. Искуства сам стицао у ходу и настојању да оправдам указано ми поверење. Радује ме што је за свега неколико месеци емисија наишла на веома добар пријем код гледалаца, у првом реду припадника Министарства одбране и Војске Србије, али и шире публике, коју занима верски живот у Војсци – каже Марковић.

Емисија „За христољубиву војску” јединствена је на нашој медијској сцени. Према речима аутора, не постоји боље место за презентацију верског живота у Војсци Србије од ТВ „Храм”. Премијерно се емитује недељом у 21 сат, а потом неколико пута репризира, у зависности од програмске шеме. За одложено гледање, све емисије доступне су на Јутјуб каналу те телевизије. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ДОКУМЕНТАРАЦ У ПРИПРЕМИ

Према речима Славољуба Марковића, у плану је реализација серијала документарних емисија на ТВ „Храм” о историјату верске службе.

– Планирамо да у неколико емисија прикажемо историјат верске службе од периода устанака и стварања модерне српске државе и српске војске до периода успостављања верског живота у Војсци. Првенствено сам имао намеру да материјал који смо снимили емитујемо у емисији „За христољубиву војску”, али због обима архивске грађе биће то ипак посебан серијал. Прва емисија обухватиће период Кнежевине и Краљевине Србије, друга ће бити посвећена верском животу у војсци за време Првог светског рата све до 1941. године, а трећа се односи на период када је укинут верски живот у војсци и приказаће дисконтинуитет од седамдесет година све до успостављања верске службе у Војсци Србије 2011. године – каже Марковић.

НАЦИОНАЛНА АСОЦИЈАЦИЈА ЗА ОРУЖЈЕ СРБИЈЕ

У ИНТЕРЕСУ БЕЗБЕДНОСТИ

Асоцијација је протеклих година уложила велики напор у настојању да се у свим слојевима друштва развије одговоран однос према безбедном руковању оружјем и утицала на законске регулативе које опредељују начин и услове поседовања, набавке и употребе оружја. Ипак, није успела да утиче на „папрен” порез који и даље плаћају професионална и пензионисана војна лица за поседовање оружја за личну безбедност.

Бранко Богдановић, аутор изложбе, и Зорица Суботић, председница НАОС-а

Мисија Националне асоцијације за оружје Србије, која делује од 2006. године, јесте уједињење свих правних субјеката и физичких лица која легално долазе у контакт с оружјем. Идеја је повезивање свих који цене и поштују вредност оружја, како би удруженим снагама радили на стварању и унапређењу услова за заштиту сопствених права и интереса, али и неговање сећања на нашу војну конструкторску мисао и индустрију.

Према речима Зорице Суботић, председнице Асоцијације, ради лакшег функционисања рад је организован у две секције – секцију колекционара и правну секцију. Посебно је издвојен Сектор произвођача и трговаца ловачком и спортском опремом.

Секција колекционара окупља пасиониране сакупљаче и сваке године организује турнир под називом „Несаломиви”, чији садржај чини такмичење у гађању у стационарну мету на даљини од 15 метара из пиштоља и револвера произведених пре 1945. године. Осим тога, организује изложбе колекцијских примерака оружја, на којима је могућа куповина или размена, као и округле столове о темама и о проблематици у тој области. Најактуелнија ове године, наводи председница, свакако јесте укидање статуса трофејног оружја новим Законом о оружју и муницији.

Правна секција бави се преписком и поднесцима према ресорним министарствима кад се уоче неправилности или недостаци важећих прописа.

Професионалци и порези

Асоцијација традиционално организује неколико турнира који окупљају „ловачку” популацију. Пролећни турнир „Ловац на црти” одржава се пред ловну сезону на крупну дивљач, мета срндаћ на 100 и 150 метара у комбинацији пиштољ – револвер на 25 метара, уз обавезно предавање о безбедном руковању оружјем у лову. На Новосадском сајму организује се турнир „Жена на црти”, који чини такмичење у гађању из ваздушне пушке или пиштоља на даљини од 10 метара. У време сајма лова, риболова и туризма у Београду актуелан је „Турнир београдског сајма” у олимпијској спортској дисциплини – гађању глинених голубова.

Сарадњом с бројним медијима НАОС је покренуо низ успешних пројеката, попут „Нећу да будем жртва”, „Док још није касно”, „Оружје није играчка и тачка”, којима се грађани свих узраста едукују у безбедном руковању оружјем.

Асоцијација је у протеклих година уложила велики напор у настојању да се у свим слојевима друштва развије одговоран однос према безбедном руковању оружјем. Такође, људи из удружења покушавају да утичу на законску регулативу која опредељује начин и услове поседовања, набавке и употребе оружја. У том смислу, учествовали су у свим јавним расправама поводом новог Закона о оружју и муницији и допринели многим корекцијама у току јавне расправе. Посредством скупштинских представника уложено је 17 амандмана, од којих је осам усвојено.

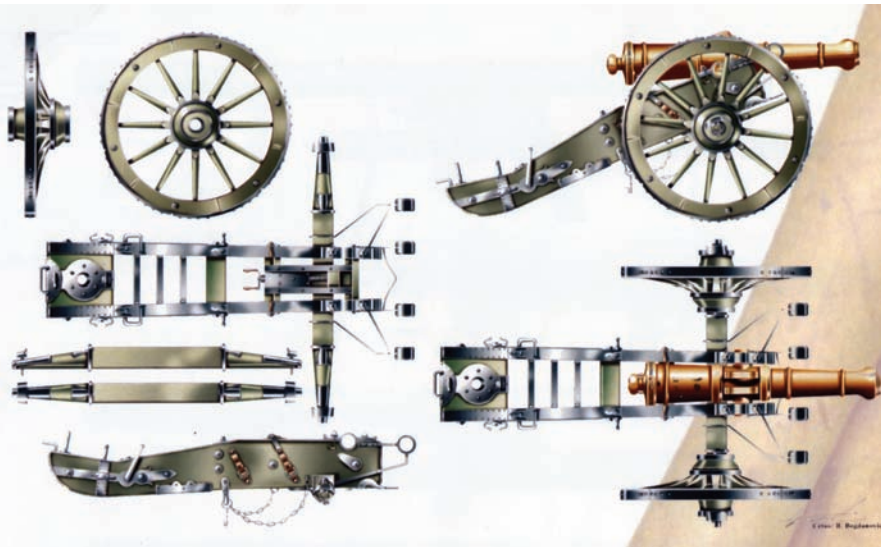
Када је реч о професионалним и пензионисаним војним лицима, која су готово читав радни век провела уз оружје, а данас на њега плаћају прилично велики порез, став Асоцијације је јасан.

– Порез је неоснован и осим у Србији и Републици Српској нигде у Европи се не плаћа. Овај порез се код нас плаћа на основу *Закона на поседавање и употребу добара*, где спадају возила, пловила, ваздухоплови и оружје. Такође, власник овим порезом плаћа држави вредност просечног оружја сваке године, јер примера ради, један пиштољ 7,62 mm TT на слободном тржишту не вреди ни 50 евра, а порез на њега је 3.500 дин – каже председница Асоцијације и додаје да су у више наврата покретали иницијативу за укидање пореза, на шта су увек добијали одговор да је иницијатива прихваћена и да ће се о њој разматрати приликом првог следећег одлучивања о порезима.

Наслеђе прошлости

Једна од значајних активности НАОС-а је организовање изложби старог српског традиционалног оружја. Последња у низу, под називом „Наслеђе прошлости“, представља оружје које се налазило на употреби у Вој-

Трофунџовни шой система Лихтеништајн израђиван у београдској шойоливнојници 1807–1812. године

ЧЛАНОВИ АСОЦИЈАЦИЈЕ

Националну асоцијацију за оружје Србије као правна лица чине Ловачки савез Србије, Стрелачки савез Србије, „Србија шуме“, „Крушик“ Ваљево, „Партизан“ Ужице, Белом СДПР, Фабрика барута „Лучани“, Савез за летеће мете Србије, Удружење Физичко-техничког обезбеђења Србије и, као физичка лица, спортски стрелци, ловци, људи који се професионално баве оружјем, те колекционари широм Србије.

Експериментални аутомат 9 mm M1945, конструкција Боривоја Максимовића

сци. У томе велику подршку, истиче Зорица Суботић, Асоцијација има од Управе за односе са јавношћу Министарства одбране.

– Углавном је реч о пиштољима коришћеним током устанака, који су рађени у балканским радионицама по принципу склапања цеви увезених из Италије – наводи Бранко Богдановић, један од аутора изложбе и вишеденијски сарадник Историјског музеја Србије.

– Део изложбе посвећен је и домаћој конструкторској мисли. Имали смо невероватно талентоване конструкторе наоружања између два рата. У 19. веку конструисали су прве топове и изливали их у београдској и крагујевачкој тополивнојници. Не смемо заборавити да је у

периоду од 1850. до 1860. године ретко која земља у Европи била у стању да производи сопствено оружје – тврди Богдановић, иначе врсни познавалац оружја, кога консултују музеји широм света, од Јапана, до Русије и Америке.

У праскозорје Другог светског рата почео је развој једног од најбољих противтенковских топова М-39. После рата развој је настављен, па је тадашњи топ Б1 М-48 представљао једно од најпопуларнијих оруђа не само код нас, већ и у иностранству, као извозни производ наше војне индустрије. Истовремено, почиње и развој сопственог полуаутоматског, аутоматског оружја и аутомата.

– Идеја изложбе јесте да прикажемо колико су велике некад биле могућности и каквим смо умовима располагали у области војне технологије и производње. Мислим да данас поново успевамо то да оживимо и развијемо и да извоз наше војне индустрије поново достиже ниво који је имао пре тридесетак година – каже Богдановић, аутор бројних стручних радова, књига и новинских чланака, али и унук Васе Чубриловића.

Саговорници напомињу да се потенцирање на приближавању домаћег законодавства законима Европске уније у овој области често губи из вида, да се слово закона не своди само на санкционисање поседовања савременог оружја, него и на очување артефаката из области историје, примењене уметности и развика војне конструкторске мисли. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

МУГАБЕ ПРЕДАО ВЛАСТ У ЗИМБАБВЕУ

ХРОНИКА НАЈАВЉЕНОГ УДАРА

Роберт Мугабе више није председник Зимбабвеа. Контроверзни политичар, херој борбе афричких земаља за избављење од колонијалног јарма, антиглобалиста, човек кога су још пре 17 година многи прозвали неиспуњеним обећањем афричких снова, морао је да преда „престо“ притиснут побуном сабораца. Нови председник је његов најдуговечнији сарадник и бивши заменик Емерсон Мнангава „Крокодил“. Војни удар (који то није био) догодио се, наводно, због грамзивости Мугабеове супруге Грејс и кругова око ње. За стручњаке диљем све-

та остаје недоумица није ли реч о некој врсти јужноафричког „пролећа“, налик арапском, или је све само сукоб између старије и млађе генерације унутар ЗАНУ партије. Од одговора на та питања зависиће испуњење нада житеља намучене афричке земље.

Преврат који то није био

„Ово није војни удар, већ смо се само усмерили на криминалце који окружују председника. Очекујемо да се ситуација врати у нормалу чим се наша мисија заврши“,

рекао је Сибусисо Мојо, генерал војске Зимбабвеа, 15. новембра на државној телевизији, објашњавајући акцију оружаних снага у претходној ноћи, пуцњаву која се чула, као и присуство оклопних возила и војника на свим стратешким тачкама. Тим телевизијским наступом у земљи и свету најављен је крај једне ере. Неколико дана потом, уз много необичних збивања, Роберт Мугабе је, после 37 година, предао власт свом, нешто млађем, сараднику. И војсци.

Преврат, који то није био, ипак, није никакво изненађење. Најавила су га збивања из лета 2016, избијање немира, а потом и догађаји из августа ове године, кад је

Пише Милена МИЛЕТИЋ

29

Одласком „дуговечних“ владара нестају и „мале ере“ које су креирали у земљама којима су управљали. Слично се десило и одласком Роберта Мугабеа, уз напомену да талас побуне који га је „детронисао“ није никакво изненађење, већ је пажљиво планиран. Док се житељи сиромашне афричке земље радују променама, упућени посматрачи питају се да ли је удар последица сукоба генерација око решења за будућност унутар владајуће елите, али и ко ће у геополитичкој равни највише профитирати.

садашњи председник Мнангва имао здравствене тегобе за које је тврдио да су последица тровања, а лекари да су од покварене хране. Грејс Мугабе узвратила је оптужбом да кругови око Мнангве припремају удар. Побуњени потпредседник добио је отказ од шефа лично, напустио је земљу, поручивши Мугабеу да ће он и његове „кохорте напустити ЗАНУ вољом народа“, те да ће се то десити у следећих неколико недеља. Недуго потом у Јужну Африку стиже Кристофер Муцвангва и обавештава тајне службе те земље да је државни удар управо покренут.

У то време Константино Чивенга, начелник Генералштаба војске Зимбабвеа, био је у званичној и дуго припреманој посети Кини, коју је одобрио лично Мугабе. Чивенга у Кини, наводно, сазнаје да је Мугабе решио да га по повратку у земљу ухапси и заједно са себи лојалним официрима и јединицама (преобученим у носаче аеродромског пртљага) организује удар. Чивенга је јасно рекао да су се у партију ЗАНУ увукли контрареволуционари, те да војска неће више дозвољавати нападе на традиционалне политичке савезнике Зимбабвеа и револуцију.

Остало је познато – Роберт Мугабе, иако у првим данима с подршком партије ЗАНУ–ПФ, врло брзо остаје и без странке, која му даје рок да се до 20. новембра повуче или му следи опозив, који би по њега и породицу несумњиво имао озбиљније правне последице. Суочен с том могућношћу, Мугабе је предао председнички положај, уз договор о апанажи од 10 милиона долара и аболитицији од судског гоњења.

Данас је јасно да је удар пажљиво и дуго припреман. Афрички магазин „Булавајо“ пре неколико дана објавио је

поруку Велшмана Нкубеа, бившег министра индустрије, који тврди да су Мугабеови заправо били веома наивни и да нису видели знаке да је војска сатерана у ћошак, што важи и за старију и конзервативнију политичку групуацију у самој ЗАНУ-ПФ. Сам Мугабе, један од вођа покрета за независност и ратних команданата, деценијама је имао подршку војске, али, последњих година почео је да замењује ветеране млађим људима који нису учествовали у рату на високим државним позицијама. Зато су они пажњу усмерили на Мнангагву.

Од земље наде до огромне незапослености

Преврат у Зимбабвеу није ништа ново, могло би се рећи да је наставак кризе и најављених потреса. У јуну 2007. године десио се, наводно, један од покушаја да се обори Мугабе. Већ тада се појавила оптужба против Емерсона Мнангагве да је уплетен у заверу, али је одбачена као покушај дискредитације и избацивања из наследног реда за председничку функцију. Зимбабве је, извесно, већ годинама у тешкој кризи и повремено избијају протести. Искра која је довела до актуелног државног удара „креснута“ је у лето 2016. године, када су избили протести хиљада грађана, незадовољних тешким социјалним приликама. Мугабеов режим оптуживан је за лоше друштвене прилике, сиромаштво, репресију, лоше јавне службе, корупцију, високу незапосленост (више од 80 одсто), кашњење плата...

На крају „Бољег живота“, једне од најпопуларнијих серија из времена бивше Југославије, Виолета Попадић и њен супруг, лекар, одлучују да другу шансу потраже у Зимбабвеу! Детаљ из серије био је стварност тих година. Многбројни лекари из Европе, па и Србије одлазили су у ту земљу, баш као и стручњаци осталих професија. С рудницима племенитих метала и дијаманата, привредом у снажном порасту, Зимбабве био је обећана земља, а недостајали су им лекари и научни профили. Сваке године по стицању независности имали су привредни раст од 2,7 одсто, улагали су много у образовање и здравство, подигли број писмених на 82 одсто, вакцинисане деце на више од 90 одсто, отворили више од 1.600 средњих школа, што је за Африку ретко висок број.

А онда је, почетком трећег миленијума, привреда земље почела знатно да опада. Уврежено објашњење било је да је до кризе довела серија лоших потеза владе, почев од земљишне реформе 1997. године, која је требало да намири ратне ветеране, сукоба с белим фармерима,

Емерсон Мнангагва

национализације рудника и осталих јавних предузећа, све до монетарног колапса 2009. године и увођења америчког долара као валуте. Но, истина је да се та држава, као и све бивше колоније, нарочито после распада СССР-а и биполарног поретка, нашла у великим невољама.

С једне стране веома завистан однос према бившим господарима, а с друге, није више било снажне подршке СССР-а за њихову независност. Сукоб с белим фармерима догодио се деведесетих година због одсуства воље да продају своју земљу, за коју су тражили баснословно високе суме. Такође, многбројно домаће становништво и даље је било у положају беземљаша, што је стварало велике фрустрације и економске проблеме. Иако је по споразуму о независности за решавање тог питања помоћ требало да стигне од САД и Велике Британије, то се није десило (средства која су пристигла била су минорна у односу на целокупну обавезу коју су те државе преузеле), а кредити за откуп фарми били су неповољни.

Приморани да ефикасније решавају проблем беземљаша, Зимбабвеанци су решили да наметну фиксну цену откупа без права жалбе. То је довело до сукоба са САД и Великом Британијом, ММФ-ом и Светском банком и, коначно, губитка финансијске помоћи. Суочени с том невољом, покренули су национализацију страних инвестиција, што је само продубило сукоб. Уз то Мугабеова политика према Конгу и Лорану Кабили, кога су подржали, још више је изложила земљу бесу и немилости великих сила, па су 2001. године САД укинуле кредитирање Зимбабвеа, што је имало катастрофалне последице. Још би многи детаљи могли илустровати пропаст земље, укључујући и „чврстурукашко“ руковођење, сурове обрачуне с опозицијом, као и јачање улоге прве даме Грејс Мугабе, која се очито многима замерила.

Генерациски или идеолошки сукоб

У анализама преврата, поменути афрички магазин „Булавајо“ подсетио је да је начелник генералштаба Константино Чивенга летос јавно рекао да је пушка одувек „водила политику“. Мугабе га је опоменуо да је заправо обрнуто, да је политика та која је увек водила и мора водити пушку. Зађевица је, међутим, по том магазину, заправо била знак да се у војсци „кува“, баш као и међу старим, руководећим кадровима ЗАНУ, који не прихватају курс на коме се нашла Г40 група партијске омладине, дакле нешто либералнији правац.

„Булавајо“ такође подсећа да је и генерал Мојо, који се и обратио јавности током преврата, рекао на састанку Политбироа да су све државне установе спремне да збаци Мугабеа, „старог лава“ политике Трећег света, који се после 37 година владавине успавао, па није приметио да је већ изгубио подршку војске, а да се унутар странке ствара снажан опозиција. Његова супруга Грејс водила је омладину ЗАНУ–ПФ, у ствари поменутој групи „Генерација 40“ (Г40).

Роберт Мугабе

Емерсон Мнангагва, ветеран који је надимак „Крокодил“ стекао захваљујући суровости и снази у рату за ослобођење, али и потоњим обрачунама с опозицијом, експонент је најстаријих делова странке, који већ неко време нису задовољни Мугабеовом политиком, јер су почели да губе висока места, у корист млађих чланова странке. Смене су постајале све учесталије. Сам ток догађаја од 15. новембра (и раније) јасно указује да је народно незадовољство коначно добило шансу јер се појавила и довољна маса незадовољника унутар владајућег круга.

У сукобу „Гучи“ групе и групе „Лакост“ (према надимку „крокодил“ чувеног француског тенисера), како је то написао један од аналитичара „Ројтерса“, победио је

„Лакост“. Ако је судећи по информацијама које се већ увелико појављују у светским медијима, постоји још један разлог зашто је Мугабе остао без подршке војске – због економског интереса и страног капитала.

Геополитика преврата

Државни удари, ма како их звали, најчешће се изводе уз прећутну или отворену сагласност (чак и наруцбеницу) великих сила. Ова „позадина“ у анализи преврата, који ће, засигурно, тек показати последице по Африку, разумљиво, још није јасна. Извесно је да се Кина већ нашла на удару медија, аналитичара и елита, због посете генерала Чивенге тој земљи уочи извођења смене.

Амерички CNBC подсећа да су последњих година односи Зимбабвеа и Кине захладили. Обе земље су, захваљујући кинеској подршци Мугабеовој фракцији бораца за слободу током двадесетогодишњег рата (окончаног 1980. године), изградиле врло присне односе у свим аспектима. Кина је годинама кредитирала породицу Мугабе, давао бескалатне зајмове, што је тој земљи дало предност над свим ранијим инвеститорима, те је постала главни играч у експлоатацији дијаманата, дуванској индустрији и електропривреди. Али везе су већ неко време нарушене, а оно што Кинезима посебно смета јесу прописи који практично национализују руднике дијаманата. Јер, водећу улогу у тим пословима имале су кинеске државне фирме. Зато је подршка Мугабеу годинама уназад круњена, а азијски џин полако се окретао Емерсону Мнангагви.

Они који заговарају тезу о кинеској подршци преврату подсећају на то да је Зимбабве део кинеске политике „Појаса и пута“. Кина је наравно одбацила те оптужбе. „Кина се увек придржава принципа немешања у унутрашња питања других држава и ово остаје непромењено“, рекао је крајем новембра Џенг Шуанг, портпарол Министарства спољних

послова те земље, честитајући истовремено избор Мнангагви. О посети генерала Чивенге рекао је да је била месецима унапред планирана, те да ју је одобрио Мугабе. Кад је о посети реч, магазин „Дипломат“ тврди да је, заправо, опасност по интересе двеју кинеских државних компанија, које су пре неколико година ушле у експлоатацију рудника дијаманата, угрозила и интересе војске, која се под генералом Чивенгом од тада тесно повезала с кинеским економским интересима. Наводно, чак 30 одсто кинеског учешћа у рудницима контролише Министарство одбране. Ипак, ваља подсетити да је током преврата Кина гласно и доследно инсистирала на мирном решавању проблема, у уставним оквирима. Све је још чудније ако се има

у виду да је први потез новог председника захтев да се земља врати у Комонвелт који је напустила 2002. године.

Дешавања не само у Зимбабвеу већ и у Судану и другде дијелом Африке одавно показују да је Кина постала кључни носилац моћи на том континенту. За многе у свету то је најважнија вест у овом тренутку.

Постоји још нешто што се ових дана наводи као разлог више којим је Мугабе наљутио светске моћнике – „дедоларизација“ афричке привреде стварањем панафричке валуте „златног динара“. Идеја, чији је аутор Моамер

ел Гадафи, по Викиликс депешама, озбиљно је уплашила водеће политичаре сила попут Хилари Клинтон. Рудама богата Африка већ више од века је полигон за велика ривалства, која то плаћа крвљу, па оптужбе ни на чији рачун и ни с једне стране, баш као ни „аргументи“, не изненађују, те се не може са сигурношћу тврдити колико је и то утицало на већ лош положај Мугабеа.

Из поменутих разлога, реакције суседа Зимбабвеа, у тренуцима кад је било јасно да је удар у току, не изненађују. Већина водећих афричких држава, почев од Јужноа-

фричке Републике, Гвинеје, Замбије и осталих у први мах је осудила преврат. Афричка унија децидно је осудила удар, тражећи чак да се „ствари врате на првобитно стање“. То је могло и да се очекује јер су земље тог континента због колонијалне и постколонијалне прошлости (често бремените управо ударима, нестабилношћу, урушавањем економије) веома осетљиве на такав начин решавања проблема, те стога и постоји консензус да се с државом која доживи удар не сарађује. Управо зато превратници су стално истицали у изјавама да није реч о државном удару.

Зимбабве засигурно ступа на нови, непознат терен, на коме су једино потешкоће извесне, а на геополитичку оријентацију земље ће се сачекати, тврде аналитичари. Брајан Латам, новинар „Блумберга“, сигуран је да ће блиску будућност Зимбабвеа одређивати, поред председника Мнангагве, и начелник Генералштаба генерал Константино Чивенга, и још двојица генерала. Можда одговор на питање будућег правца стигне и кад се формира ред оних који би да добију неко од њених изузетних природних богатстава. ■

ОМАЗЖ

Поставку чине уникатно осликани комали стакла – свећњаци, боце, чаше, ручно дувана стаклена јаја, лампа у облику пирамиде... Ауторка нам приближава својеврсну орнаменталну перцепцију света, која досеже до живописних фресака наших средњовековних манастира. Спајајући духовне и материјалне нити настају флорални и геометријски мотиви, вињете и преплети који доминирају над стакленом основом, чинећи предмете експресивнијим и доминантнијим.

ЉУБАВИ

Изложба „Душа од стакла и снага потеза” Јелене Милошевић Јовановић и Зорана Јовановића Добротина отворена је у првим данима децембра у Великој галерији Дома Војске Србије. Поставку чине уникатно осликани комади стакла, од којих се већина први пут појављује пред београдском публиком, као и 15 изабраних дела Зорана Јовановића Добротина, који представљају својеврстан омаж уметнице преминулом супругу.

На отварању изложбе, која је обележила галеријску сцену београдског Дома Војске у години на измаку, могло се чути да нас, бавећи се осликавањем предмета, ауторка уводи у својеврсну орнаменталну перцепцију света, која досеже до живописних фресака наших средњовековних манастира. Спајајући духовне и материјалне нити настају флорални и геометријски мотиви, вињете и преплети који доминирају над стакленом основом, чинећи предмете експресивнијим и доминантнијим.

Отварајући изложбу Анита Панић, документариста, писац и телевизијски аутор, истакла је да је у времену суморне свакодневице и пољуљаних вредности као хлеб насушни потребна уметност, за коју се хватамо као за сламку спаса.

Говорећи о биографији Јелене Милошевић која, после дужег боравка у иностранству и изложби у Јоханесбургу и Преторији, поново излаже у Београду, Анита Панић истакла је да је ауторка свој уметнички израз остварила не само у сликама, осликаним предметима од стакла и иконама, већ и у дизајну ентеријера.

У галерији некадашњег Ратничког дома изложени су и свећњаци, боце, чаше, ручно дувана стаклена јаја, импресивна лампа у облику пирамиде, као и два паравана од стакла, осликана у неколико нијанси златне, бронзане и сребрне нити, рађене у византијској техници, а поставку употпуњују и одабрана платна недавно преминулог супруга ауторке, настала током њиховог заједничког живота и рада у атељеу на Старом сажмишту.

– Упечатљиве нити златне, сребрне и осталих јарких боја које ауторка утискује у стакло откривају тајанствени свет Јелене Милошевић, свет испуњен филигранским покретима кичице, нежношћу уметничке душе и вере да љубав увек постоји – рекла је Анита Панић.

Изложба ће говорити сама за себе, поручила је ауторка, напомињући да је стакло крхко, али, истовремено, снажно и јако. Попут женске душе и мушке снаге које постоје једино у суживоту.

Многе познате личности, међу којима су и принц Алберт од Монака, Нелсон Мандела, породица Клинтон, Опра Винфри, те Мадлена Цептер, поседују у својим колекцијама радове Јелене Милошевић Јовановић. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимили Уна ШКАНДРО
и Јово МАМУЛА

ПРОШЛОСТ ЗНАЧАЧКИ ПРЕСЛИКАНА
У САДАШЊОСТ

СИМБОЛ ВИТЕШКЕ ЧАСТИ И ДОСТОЈАНСТВА

После 15 година трагања за најбољим решењима и вишемесечног интензивног рада у проналажењу специфичних техничко-технолошких поступака, редизајниран је српски средњовековни мач, који је, према историјском предању, био заштитни знак талашње државе. Недавно је на светлост дана изнето то мајсторство тима специјалиста, заљубљеника у посао који раде. Предано су делали на захтевном развоју, који се заснивао на филигрански прецизним мерама и поступцима.

Сабља је кроз историју Срба имала и витешки и статусни симбол. Имати сабљу била је чежња мушког рода и представљала узвишену част српском официру. То важи и данас. И цареви и краљеви, витезови и хероји, браниоци и ослободиоци уткани су у свако влакно сечива сабље, те, у неком смислу, историјске скулптуре, која етиком и естетиком представља часну професију официра.

Читаоци „Одбране“ први су у прилици да виде како изгледа нови мач, чији „прадеда“ сеже у далеку прошлост нашег народа. Српски средњовековни мач, који је добио ознаку М.2016, представља редизајн оригиналних примерака старог мача који се налазе у Војном музеју у Београду и Народном музеју у Ваљеву.

– Поштујући традицију српског народа, из историје смерно узимамо оно што је најбоље. Нисмо могли да одолимо основаној и провереној причи да смо у средњем веку били препознатљиви по мачу. Значи, био је то бренд нашег народа на овим просторима. Бавећи се кроз радне задатке овом темом, имали смо на уму да афирмативно буде и поучно – каже директор „Статус стила“, аутор редизајна, дипломирани инжењер организације Душица Велемир Танасковић.

Уникатна рукотворина од челика

Уникатна рукотворина звана српски средњовековни мач има историјску, метафоричку и симболичку вредност. Етички је симбол витештва, а историјски представља препознатљиву српску робну марку у средњем веку. Тај мач подсетник је драгоценог наслеђа. У неку руку представља савремени светионик, да се не „загубимо“ у времену и да историју темељимо с поштовањем и доследно у трајању кроз векове.

– При редизајну испоштовани су детаљи препознатљивости српског средњовековног мача – да је накрсница у облику латиничног слова „S“, а завршетак дршке у облику „мачје главе“. Такав завршетак дршке указује на девет живота витезова, који имају мач у руци. Елементи су оплемењени позлатом. Сечиво је урађено од најквалитетнијег нерђајућег челика, респектабилне тврдоће од 50 ± 2HRC, које трајно одолева „зубу“ времена. На средини сечива, дубинском орнаментисаном гравуром и утисну-

тим златом, угравиран је витешки мото: ЗА ЧАСТ. Када радимо редизајн неког мача или сабље, користимо универзалне историјске чињенице, поштујући све норме и принципе из времена када је настао, а када треба да то материјализујемо, уносимо одређене новине, не скрнављећи модел од којег полазимо, унапређујући квалитет избором материјала и додавањем ситних украсних и других детаља. Српски средњовековни мач има сечиво од челика који се користи у хирургији. Лице и врх каније су у злату, на њему је исписано да је то српски средњовековни мач М.2016. Та структура, према оценама стручњака, фантастично изгледа. Чак и жене, којима мач није у средишту пажње, позитивно реагују на овај модел. С поносом можемо да тврдимо како овај мач, попут официрске сабље, Србију представља свету у најбољем светлу – наглашава Душица Велемир Танасковић.

Прича добија замајац

Српски средњовековни мач повећао је векове захваљујући тиму специјалиста за старе занате из земунског „Статус стила“, који много тога у производњи делају ручно, чинећи прецизне потезе које око често не може у свему да испрати. Израђујући витешки симбол ти специјалисти се и сами витешки понашају, не жалећи времена ни труда да производ буде на највишем техничко-технолошком нивоу. Канија је заштићена слојем антрацита, јединствене је нијансе сиве боје, са ефектом дубине, лакирана специјалним умерено

Душица Велемир Танасковић

сјајним лаком, велике површинске тврдоће. Врх каније и оков су у позлати.

– У нашем колективу 2016. године у средиште радних активности ставили смо окончање петнаестогодишњег развоја српског средњовековног мача. Када је тај опсежан и вишеслојни посао завршен и када је „искован“ први мач, наше задовољство желимо да поделимо са свим љубитељима светлог оружја старог и новог кова. Колекционаре старог и редизајнираног оружја ћемо разочарати чињеницом да неће моћи да у своју колекцију уврсте и српски средњовековни мач. Наиме, као и у случају сабље, само одређена категорија институција и појединаца моћи ће да се „опаше“ тим оружјем. Саставни део пројекта су правила ко може да дође до мача, како се он наслеђује, поштује као симбол официрске професије, у којим приликама се излаже и како се чува – објашњава Слободан Сурчулија, извршни директор у „Статус стилу“.

Прича о новом мачу ових дана добија замајац. Много тога у вези са применом технологија у производњи тог оружја ће тек постати познато широј јавности. Тако, на пример, мач је орнаментисан и на одређеним местима је убачено злато нагризањем прохрома, што је оригиналан поступак. Ливење је обављено у песку, каљење прохрома је тек прича, а месинг је обрађиван принципом вајања.

Мач има историјску и материјалну вредност. У њему се спајају традиција и савременост. То је симбол народа и државе. Печат узвишене официрске професије. Мајсторство у рукама. ■

Звонимир ПЕШИЋ

ЈУГОСЛАВИЈА КЛАСИЧАН ПРИМЕР

Субверзивно деловање страних обавештајних служби демонстрирано је приликом насилног разбијања Социјалистичке Федеративне Републике Југославије 1990–1991. године, чије су последице присутне и данас, јер наш регион, ни скоро три деценије од стварања независних држава, није стабилизован

За схватање токова субверзивних (необавештајних) делатности обавештајних служби одређене државе против друге земље неопходно је имати на уму да оне зависе од билатералних односа између држава. То је двостран процес, који у одређеном периоду карактерише: (1) уобичајена комуникација (дипломатско-политичке делатности); (2) неуобичајена тајна „ненасилна“ комуникација (субверзивне делатности); (3) неуобичајена јавна насилна комуникација (оружане делатности) и (4) комбинација свих тих активности (дипломатских, субверзивних и оружаних).

Независно од постојећег облика комуникације, свакој врсти необавештајне делатности претходи заокруженост обавештајно-оперативног циклуса (планирање, прикупљање, обрада и презентовање обавештајних сазнања о потенцијалној жртви необавештајног ратовања). Дакле, оне се планирају и изводе на основу резултата обавештајног облика ратовања, а самостална ангажованост обавештајне службе у њиховом извођењу може да буде непосредна (пропагандне, терористичке и диверзантске делатности) и посредна – преко агената од утицаја у држави жртва напада ради извођења делатности попут саботирање доношења одлука, опструисања донетих одлука, изазивања и управљања друштвеним кризама и слично.

Необавештајне делатности

Према Ричелсону, широк спектар разноврсних необавештајних делатности ипак је могуће свести на неке карактеристичне, које обавештајне службе једне државе примењују против друге, првенствено на њеној територији, као што су: (1) тајна („покривена“) пропаганда; (2) обавештајно-индоктринарне операције; (3) субвенционисање појединаца; (4) организовање и извођење саботажних акција; (5) пружање савета појединим особама које су службена или

приватна лица; (6) подстицање, организовање и учествовање у провођењу организованог криминала, ради подривања економске и политичке основице друштва; (7) обука појединаца и колективитета за конкретну врсту необавештајне делатности; (8) изазивање и подстицање међуетничких, међуверских и сличних напетости; (9) корумпирање и уцена особа у владином и невладином сектору и њиховог ангажовања за саботирање доношења одлука којима се успешно штити национална безбедност државе жртве и/или опструисање донетих одлука у ту сврху; (10) пружање помоћи и подршке појединим невладиним организацијама, синдикатима и приватним фирмама; (11) формирање група у појединим областима друштвеног живота за јавни притисак на органе власти; (12) подстицање и руковођење терористичким, пучистичким, превратничким и побуњеничким делатностима; (13) тајно стварање милитантних састава и њихово наоружавање и оспособљавање за примену оружаног насиља; (14) планирање и извођење атентата на државне званичнике и истакнуте јавне личности; (15) пружање финансијске и друге врсте подршке појединим политичким странкама; (16) изазивање и управљање кризом у држави жртви.

Ризичност и сложеност реализације необавештајних делатности претпостављају претходни процес у неколико фаза, од којих наводимо политичко-налогодавну (одлука врховног менаџмента државе о предузимању конкретне врсте необавештајне делатности против одређене државе и преношење одлуке директору обавештајне службе); стручно-налогодавну (врховни менаџмент обавештајне службе проучава добијени задатак, доноси одлуку о начину извршења и налаже непосредном извршиоцу да изврши припреме и потом реализује задатак); планско-организациону (организацијска јединица за необавештајно ратовање обавештајне службе у складу са добијеним задатком израђује план за предузимање необавештајне делатности и организује непосредне извршиоце у том смислу) и извршну, која је несумњиво, најзначајнија, јер представља практичну проверу претходних фаза.

Њена успешна реализација претпоставља да је обавештајна служба постигла стратегијско изненађење у односу на државу објекта необавештајне агресије, а евентуални неуспех, посебно уколико постане доступан јавности, представља компромитацију и опасност да дође до погоршања постојећих билатералних односа, укључујући и могућност избијања оружаног сукоба, оружане побуне и сличног. Последњу, аналитичко-извештајну фазу циклуса необавештајног ратовања реализује аналитичка организацијска јединица обавештајне службе, а потом директор обавештајне службе извештава врховни менаџмент матичне државе.

Евидентно је да наведени вишефазни циклус, с једне стране, одражава стратегију и тактику необавештајног

ратовања, и с друге, аргументовано демантује „необавештеност“ врховног менаџмента државе агресора, у случајевима када извођење неке врсте необавештајне делатности буде компромитовано. Наиме, догађа се да председник дотичне државе одбија да призна такво ангажовање обавештајне службе, а уколико пак призна, оптужи обавештајну службу да је наводно на своју руку деловала, што је практично немогуће.

Најзад, у вези с необавештајним ратовањем у савременом свету важно је напоменути то да се обавештајне службе држава хегемона посредно ангажују у предузимању необавештајних делатности, док основну полуку тог подривачко-дестабилизујућег процеса представљају агенти од утицаја – држављани (службена и/или приватна лица) државе жртве ове необичне агресије. Реч је о лицима

која су способна да илегално или јавно покрену, организују или руководе противуставним деловањем одређеног броја људи (саботирају доношење одлуке у одређеној државној институцији) ради доказивања неспособности државних институција или изнуђивања уступака од актуелних власти у смислу да модификују, промене или уруше неку или све виталне вредности државе.

Непрекидни обавештајни рад

Карактеристичан пример усклађеног деловања агената од утицаја страних обавештајних служби у државним институцијама и недржавном сектору представља процес насилног разбијања Социјалистичке Федеративне Републике Југославије 1990–1991. године. Одлуку колективног Председништва СФРЈ од 9. јануара 1991. године (о разоружавању илегалних милитантних састава) свесно су саботирали његови чланови из Хрватске и Словеније, чиме су директно проузроковали избијање грађанског и етничког рата на простору тадашње Југославије. Потом, на тродневној седници Председништва, одржаној у марту 1991. године, приликом разматрања политичко-безбедносне ситуације у земљи и предузимања мера ради њеног побољшања, чланови тог колективног органа из тадашњих република Словеније, Хрватске, Македоније и Босне и Херцеговине опортуним и уцењивачким понашањем онемогућили су све позитивне иницијативе у вези са спречавањем насилног разбијања државе. Њихове субверзивне активности су јавно подржаване споља, а разноврсне последице, између осталог, огледају се у томе што и данас, после скоро три деценије од разбијања Југославије и стварања независних држава од некадашњих југословенских република, регион није стабилизван. У ствари, необавештајне делатности обавештајних служби многих ванбалканских и балканских земаља у региону и даље су веома изражене. ■

Крај

ДЕСАНТ У ПОЗАДИНУ
СРЕМСКОГ ФРОНТАЈУРИШ
ПРЕКО
ДУНАВА

После сламања непријатељске одбране код Илока, Шаренграда, Опатовца и Мохова крајем 1944. године, јединице Народноослободилачке војске и партизанских одреда Југославије (НОВ и ПОЈ) и Црвене армије настојале су да искористе успехе и наставе продор на запад, а Немци су по сваку цену настојали да спрече продор ка Вуковару.

Док су јединице Првог пролетерског корпуса напредовале више од 40 километара на запад, пробијајући два непријатељска положаја на Сремском фронту, 60. корпус Црвене армије са Трећом војвођанском бригадом напредовао је око 20 километара. Због такве ситуације командант Трећег украјинског фронта наредио је 7. децембра 1944. Штабу 68. корпуса и Дунавској флотили да, у споразуму с Првим пролетерским корпусом НОВ и ПОЈ и Главним штабом НОВ и ПО Војводине, организује десант у позадину непријатељског фронта и пређе у напад на правцу Сотин–Вуковар, како би се спојио са снагама које се искрцавају код Вуковара.

Одлука о десанту

Увидевши да фронтални напади Првог пролетерског корпуса НОВ и ПОЈ и 68. корпуса Црвене армије не дају очекиване резултате, да су тренутно слаби изгледи да се сломи непријатељска одбрана на Зеленој линији Сремског фронта, штабови поменутих јединица и Главни штаб НОВ и ПО Војводине заједнички су одлучили да Пета војвођанска бригада, са командантом Павлом Капичићем Пајом и политичким комесаром Есадом Церићем, затим 305. батаљон морнаричкодесантне пешадије Црвене армије, са командантом мајором Д. Д. Мартиновим, уз подршку оклопних чамаца Дунавске флотиле Црвене армије, изведу десант на Вуковар, да на себе привуку непријатељске снаге и тиме помогну јединицама које су упорно настојале да слома Зеленој линију непри-

Увидевши да фронтални напади Првог пролетерског корпуса НОВ и ПОЈ и 68. корпуса Црвене армије не дају очекиване резултате, да су слаби изгледи да се сломи непријатељска одбрана на Зеленој линији Сремског фронта, штабови поменутих јединица и Главни штаб НОВ и ПО Војводине одлучили су да Пета војвођанска бригада и 305. батаљон морнаричкодесантне пешадије Црвене армије, уз подршку оклопних чамаца Дунавске флотиле Црвене армије, изведу десант на Вуковар

јатељске одбране. Командант десантних снага био је командант Дунавске флотиле вицеадмирал Сергеј Горшков.

Дунавска флотила добила је задатак да у Вуковару искрца једну бригаду 36. дивизије и комбиновани одред совјетских јединица. Команда Дунавске флотиле одлучила је да тај задатак изведе ноћу, 7/8. децембра 1944, бродовима Друге бригаде речних бродова. За извршење задатка формиран су одред за искрцавање, од осам оклопних чамаца, и одред за артиљеријску подршку, од оклопних чамаца и минобацачких чамаца.

У предњи одред одређен је 305. батаљон морнаричкодесантне пешадије, а у други Пета бригада 36. дивизије и Шести самостални артиљеријско-митраљески батаљон Црвене армије. Артиљеријску подршку десанта обезбеђивали су бродови Друге бригаде речних бродова Дунавске флотиле, артиљерија утврђеног рејона и Пратећи обалски артиљеријски одред Црвене армије.

Штаб Пете бригаде отпочео је припреме за десант 6. децембра. Четврти батаљон пребацио се 6. децембра у кривину Дунава, узводно од Вуковара, где се с четом Шестог самосталног артиљеријско-митраљеског батаљона припремао за форсирање Дунава. Тај батаљон, с Четвртом четом Осмог батаљона Црвене армије, требало је да се пребаци у другом таласу морнаричко-десантне пешадије, која је имала задатак да избије на ушће реке Вуке, а затим, по овладавању Вуковаром, да продире у правцу продора 68. корпуса. Четврти батаљон требало је да после форсирања Дунава код ушћа Вуке продире уз Дунав.

Трећи батаљон Пете бригаде добио је задатак да до 17.00 часова 7. децембра избије на кривину Дунава код

Борова Села, где је требало да са Првом четом Осмог батаљона Црвена армије, по преласку Четвртог батаљона, форсира Дунав у трећем таласу и запоседне положаје на реци Вуки.

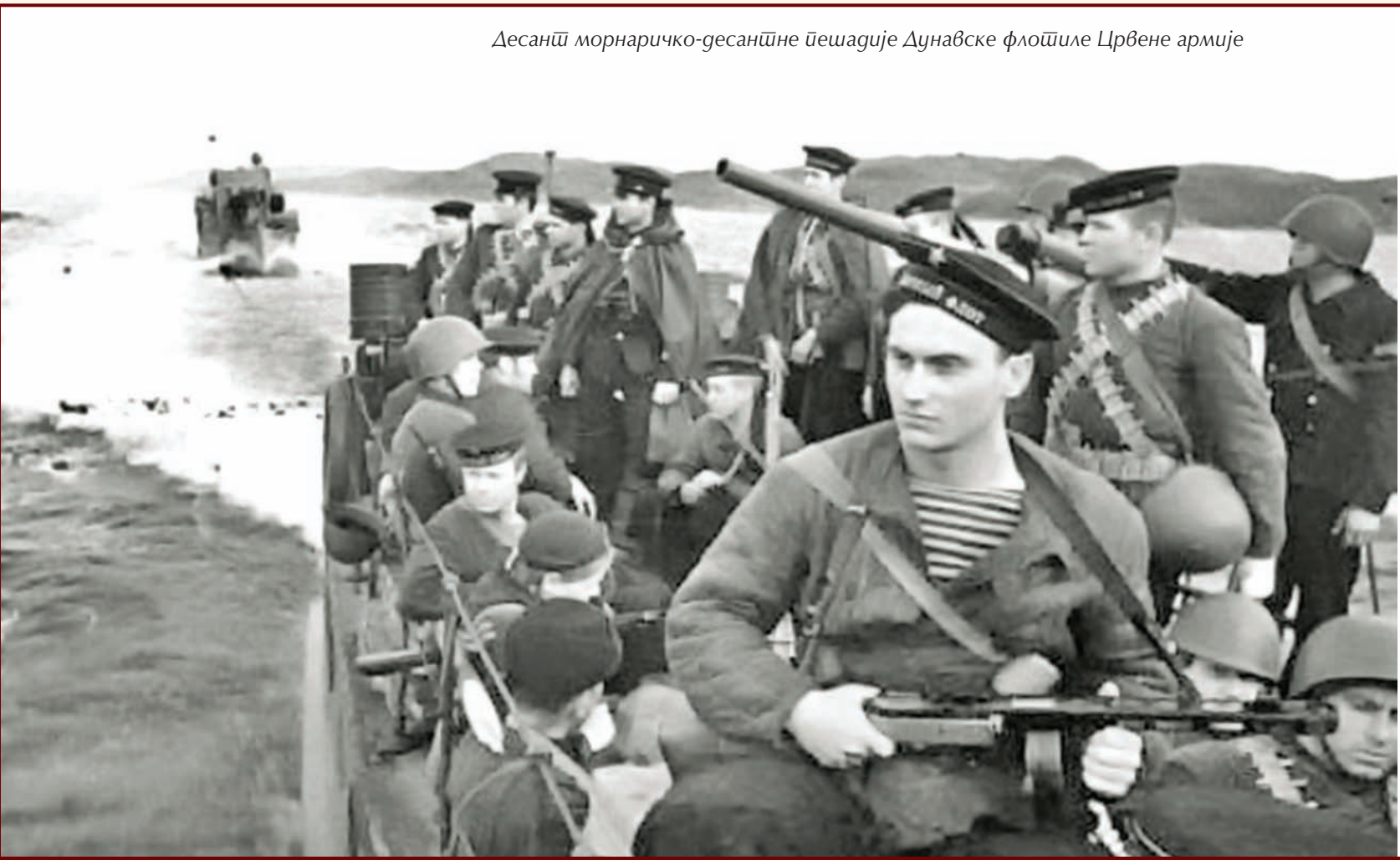
За Пети батаљон Пете бригаде планирано је да до 17.00 часова избије на кривину Дунава, повеже се с Трећом четом Осмог батаљона Црвена армије и по добијеном наређењу форсира Дунав.

Борбе на мостобрану

Исте ноћи на сектору Вуковара пребацила се Пета бригада с Осмим батаљоном Црвене армије бродовима Дунавске флотиле и напала Вуковар. Пребацивање је почело у 23.00 часа. При искрцавању Немци су уочили снаге десанта и отворили ватру. Мостобран је успостављен и створени су услови за пребацивање осталих снага. У току ноћи овладано је делом Вуковара. Мостобран је био ширине око три километра, али веома плитак, једва 200 до 300 метара, што је непријатељу, после убацивања у борбу појачања, пружило шансу за његово уништавање. Цео дан су се на мостобрану одвијале крваве борбе.

У Операцијском дневнику 36. војвођанске дивизије, поред осталог, записано је: „При самом искрцавању непријатељ је приметио наше снаге и отворио на њих жестоку ватру. Наши су се брзо снашли. У снажном налету протерали су непријатеља с обале Дунава, као и с цесте Трпиња–Вуковар, од железничке пруге до моста на реци Вуки, те створили мостобран за пребацивање осталих батаљона. У току ноћи пребацила су се сва четири батаљона

Десант морнаричко-десантне пешадије Дунавске флотиле Црвене армије

Пете бригаде и батаљон Црвене армије и овладали, после тешких уличних борби, делом Вуковара од фабрике 'Бата' до железничке станице, до реке Вуке и моста на цести Сотин-Вуковар..."

Непријатељ је у току ноћи, 8. децембра, 29 пута јуришао на мостобран, али су сви напади одбијени, с обостраним великим губицима.

У дневнику о нападима непријатеља пише: „У току дана, 8. децембра, непријатељ је добио појачања из правца Борова и Винковаца, у пешадији, артиљерији и тенковима. Када је добио довољно појачања, почео је с противнападима на наше положаје. Истог дана извршио је 29 противнапада, које је претходно припремао јаком артиљеријском и минобацачком ватром и потпомагао с 30 тенкова, од којих је већи део био система 'тигар'. Сви напади одбијени су нашим противнападима. До повлачења наших јединица није долазило, а уколико су се неки делови повлачили, то је било 10 до 15, највише 20 метара, и у противнападима заузимали су исти положај. Цео терен на коме се налазе наше јединице претворен је у систем ровова. У току ноћи непријатељски притисак прилично попушта, али преко целе ноћи непријатељска артиљерија и аутоматска оружја, као и минобацачи, туку прилазе реци Вуки, као и прилазе мостовима на истој. Тога дана уништено је осам непријатељских тенкова.“

У командама Југоистока, Групе армија „Е“ и корпусне групе „Киблер“ тражила се могућност за ликвидирање мостобрана. У борбу су убачене резерве са Сремског фронта. У зору 9. децембра, око 6.00 часова, после ватре, немачке трупе, сврстане у борбене групе „Исток“ и „Запад“, прешле су у противнапад на целом фронту вуковарског мостобрана.

Надирући цестом од Борова до Сотуна, непријатељ је покушао да одсече браниоце од Дунава и уништи их у центру града. Командант бригаде мајор Капичић је у таквој ситуацији донео одлуку да у борбу уведе Пети батаљон, који се налазио у резерви, те да противнападом одбаци непријатеља. Видевши свог команданта у стрељачком строју, борци су смело наступали не обазирајући се на непријатељску ватру. Међутим, и поред снажног отпора наших и со-

НАЈСЛОЖЕНИЈА БОРБА

Борба на Вуковару најсложенија је и најтежа коју је Пета бригада имала на свом борбеном путу. Могло би се рећи да су две чињенице битно утицале на њену жестину, али и ограничене резултате. У моменту искрцавања десанта офанзива Првог пролетерског корпуса и 52. дивизије Црвене армије на Сремском фронту била је у јењавању, односно заустављена на линији одбране. Процена непријатељских снага у Вуковару није била тачна. Снаге су биле много јаче, а могућност за довођење нових, као што се у борби показало, била је врло велика. Десант је ишао преко Дунава, највеће европске реке и право у средиште града који је био добро припремљен за одбрану. Ка њему су водили и добри путеви. Непријатељ је врло брзо успео да се организује и да већ идућег дана доведе јаке и добро наоружане снаге, подржане артиљеријом и тенковима. На тај начин десант се нашао између набујалог Дунава и реке Вуке, која се баш ту излила.

Дубина фронта који се протезао до Борова била је мала, тако да се готово пушчаном ватром могла прострелити. Такав положај десанта онемогућио је било какав маневар, а непријатељу да десант туче артиљеријом. Десант је, ипак, успео да задржи мостобран, уз огромно пожртвовање, велике људске и материјалне губитке. И непријатељ је имао велике и значајне губитке – око 470 мртвих, више од 650 рањених и 22 заробљена, а уништен му је и 21 тенк.

Борци Пете бригаде, ратујући заједно с Црвеном армијом, готово у истим рововима и на истим положајима, тукли су се јуначки и беспоштедно. Своја прса ставили су пред непријатељске тенкове, те није чудо што их је толико уништено. Висока морална свест у тој ситуацији дошла је до пуног изражаја. Пета бригада је у целини, по цену великих жртава, извршила задатак. За херојску пожртвовану борбу похваљена је од Главног штаба Војводине. Добила је признање и од совјетске команде.

вјетских јединица, притисак непријатеља био је све јачи. Немци су имали слободу маневра, а снаге десанта биле су на уском простору. О томе је Павле Капичић написао:

„Земља је била преорана непријатељским гранатама. Грмљавина топова, штектање митраљеза, пушчани пуцњи и прасак ручних бомби загушивали су уши. Чинило нам се као да се и температура ваздуха повећала од жестоке ватре свих могућих оружја. Прамење ватре и дима обавило је непријатељске тенкове, гранате њихових топова заривале су се у грудобране наших ровова. Гледао сам с командног места како експлозије артиљеријске гранате разнесе у ваздух читаво наше митраљеско гнездо. Међутим, одмах су други митраљесци запоседали ову рупчагу... Наши и совјетски борци, као да су чврсто срасли са земљом, нису попуштали.”

Повлачење Црвеноармејаца

У јеку најжешћих борби, командант Трећег украјинског фронта маршал Толбухин наредио је Штабу 68. корпуса да покуша савладати непријатељску одбрану на Зеленој линији код Сотина и пружи помоћ опкољеним Војвођанима и црвеноармејцима на ушћу Вуке. Кад се увидело да се немачки обруч не може пробити одлучено је да се десант извуче на леву обалу Дунава.

Ноћу су се бродови Дунавске флотиле приближили вуковарском пристаништу, истоварили муницију, укргали рањене и погинуле. Непријатељ ни ноћу није обустављао нападе. Пошто су у међувремену југословенске и совјетске јединице остале без противтенковских оруђа, Команда Дунавске флотиле предложила је да се десант повуче, те је 9. децембра у вечерњим сатима стигло наређење за повлачење на леву обалу Дунава.

Командант батаљона Црвеноармејаца желео је да се његова јединица прва извуче, што је командант Пете војвођанске бригаде прихватио. Пре повлачења батаљони Пете бригаде и Црвене армије још једном су прешли у напад да би маскирали извлачење с мостобрана. Пребацавање на другу обалу било је тешко, јер није било довољно чамаца. Постојала је опасност да се неке јединице неће успети извући у току ноћи.

Једна од тежих епизода тешког извлачења описана је књизи „У рововима Сремског фронта“ Милорада Гончина:

„И поред предузетих мера и упозорења да се одржава веза, неки борци се нису најбоље сналазили у мраку и касно су стизали до обале. Код пилане, кад су одбијени напади тенкова, Трећа чета Трећег батаљона, чији је командир рањен у колено приликом успостављања мостобрана, добила је наређење да се нечујно повуче и отвори ватру. Двојица бораца, Љубисав Димитрић и Никола Мирковић, нису чули тихи позив десетара да напусте положај и пожуре ка бродоћу присталом у плићак. Негде пред зору, засметала им је тишина и брзо су се уверили да близини нема никога. Збуњени су пошли у мрак, у правцу Дунава, где се повремено чуло брујање мотора, схвативши да је евакуација у току. Брод се лагано одвајао од обале. Задихани Димитрић и Мирковић у трку су скочили с бедема, у последњем тренутку су се снажно ухватили за бродску ограду и почели дози-

вати у помоћ. Нико их није чуо од силовите хуке мотора и таласа. А снага их је напуштала, тело им одрвенило од студени и пливања кроз залеђену реку. Крајњим напором одржали су се прилепљени за спољну страну брода, који је успорио и пристао уз другу обалу. Мирковић је на измаку снаге завапио: 'У помоћ! Утопићемо се!' На срећу, борци који су излазили из утробе брода, чули су позиве промрзлих другова. Прихватили су их, изнели на обалу, утопили да се поврате и крену за колонама које су одмицале равницом.”

До десет часова 10. децембра пребачени су сви преживели борци, а Павле Капичић пише:

„...И у тренуцима такве неизвесности није опао морал бораца и старешина моје бригаде. И поред одласка Црвеноармејаца они су били решени да по сваку цену бране своје положаје. Никада не могу заборавити сусрет са командиром чете Стојаном Кнежевићем. Очекивао сам напад непријатеља са западног правца, командир ми је са пуно поуздања и решености рекао да ниједан непријатељски војник

Павле Капичић, четврти слева, четврти борцима одликовања

неће проћи преко положаја док је он жив или било који његов борац. Његова храброст и самоувереност толико су мене одушевиле да сам му поклонио свој цепни сат. Да имам два ордена за храброст, рекао сам му, дао бих ти један, а како немам, дајем ти сат за успомену на овај догађај.”

У току борби Пета војвођанска ударна бригада имала је 161 мртвог борца, 20 несталих и 308 рањених.

На тај начин завршена је битка за вуковарски мостобран, која је трајала два дана и три ноћи, уз непрекидне борбе. Мостобран се није одржао, због неуспеха 68. корпуса у нападу, који је требало да олакша ситуацију десанту, али и због погрешних података о јачини непријатеља у Вуковару. Десант је показао неопходност постојања пловних снага које треба да обезбеђују десант за време превозења, да га подржавају током успостављања мостобрана и борби на њему, али и за потребе извлачења у случају неуспеха. ■

Бошко АНТИЋ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за кадрове
расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем професионалних војних лица или државних службеника, односно намештеника у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време

I – НАЗИВ УСТАНОВЕ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ У КОЈОЈ СЕ ВРШИ ПОПУНА РАДНИХ МЕСТА:

Војна академија Универзитета одбране Министарства одбране Републике Србије

Радна места која се попуњавају:

1. возач аутобуса, КВ, 1 извршилац,
2. механичар за ТТ уређаје, ВКВ, 1 извршилац,
3. руковалац, ССС, 1 извршилац.

Општи услови:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани на казну затвора од најмање 6 месеци.

Посебни услови:

За радно место под ред. бр. 1:

- потребно је да кандидат има завршено трогодишње средњошколско образовање (КВ радник),
- положену Б, Ц, Д и Е категорију за управљање моторним возилима,
- да је у професионалној војној служби у својству професионалног војника по уговору на одређено време и да има више од 35 година живота,
- радно искуство од 10 година у струци.

За радно место под ред. бр. 2:

- потребно је да кандидат има завршено петогодишње средњошколско образовање (ВКВ радник) електротехничке струке,
- да је у професионалној војној служби у својству професионалног војника по уговору на одређено време и да има више од 35 година живота.

За радно место под ред. бр. 3:

- потребно је да кандидат има завршено четворогодишње средњошколско образовање (ССС),
- да је у професионалној војној служби у својству професионалног војника по уговору на одређено време и да има више од 35 година живота.

II – ЗАЈЕДНИЧКО ЗА СВА ТРИ РАДНА МЕСТА:

Изборни поступак:

У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани тачком 4. Одлуке о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије, а који обухватају просек оцена са последњег нивоа школовања (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова), медицинско-здравствену процену и безбедносну проверу.

Са кандидатима који уђу у најужи избор конкурсна комисија обавиће разговор који се неће бодовати.

Место, дан и време када ће се спровести изборни поступак:

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на радним местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова.

О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити обавештени телефонским путем на бројеве телефона које су навели у својим пријавама или путем mail-а на e-mail адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују на овој фази изборног поступка, губе право на даље учешће у изборном поступку. За кандидате који задовоље процену психолошких капацитета, и уз њихову писану сагласност, биће извршена безбедносна провера у складу са *Правилником о безбедносним проверама лица* које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који уђу у најужи избор пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности.

Место рада: Београд.

III – РОК ЗА ПОДНОШЕЊЕ ПРИЈАВЕ НА ЈАВНИ КОНКУРС ЈЕ 8 (ОСАМ) ДАНА И ПОЧИЊЕ ДА ТЕЧЕ НАРЕДНОГ ДАНА ОД ДАНА КАДА ЈЕ ИНТЕРНИ КОНКУРС ОГЛАШЕН У МАГАЗИНУ „ОДБРАНА“ И ВЕБ-СТРАНИЦИ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ.

IV – ЛИЦЕ ЗАДУЖЕНО ЗА ДАВАЊЕ ОБАВЕШТЕЊА О ЈАВНОМ КОНКУРСУ: Предраг Јовановић, начелник Одељења

за људске ресурсе у Војној академији, тел. 011/3603-0765 или војни 40-076.

V – АДРЕСА НА КОЈУ СЕ ПОДНОСИ ПРИЈАВА ЗА ЈАВНИ КОНКУРС:

Поштом на адресу **Војна академија Београд, 11000 Београд, са назнаком „за интерни конкурс“**. Лична до-става пријава може се извршити у деловодству Војне академије у Београду.

VI – ДОКАЗИ КОЈИ СЕ ПРИЛАЖУ УЗ ПРИЈАВУ НА ИНТЕРНИ КОНКУРС:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, e-mail адреса, редни број радног места на које се конкурише, кандидати по-ред кратке биографије прилажу и следеће:

- 1. за радно место под редним бројем 1** – оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање; оверена фотокопија возачке дозволе; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци); оригинал или оверена фотокопија доказа о радном искуству у струци (решења, потврде послодавца и други акти из који се види на којим пословима и у ком временском периоду је стечено радно искуство); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа;
- 2. за формацијско место под редним бројем 2** – оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци); оригинал или оверена фотокопија доказа о положеном стручном испиту о практичној оспособљености за обављање послова безбедности и здравља на раду; уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа;
- 3. за радно место под редним бројем 3** – оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови

образак – не старије од шест месеци); оригинал или оверена фотокопија доказа о радном искуству у струци (решења, потврде послодавца и други акти из који се види на којим пословима и у ком временском периоду је стечено радно искуство); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Сви докази прилажу се у оригиналу или фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

Напомена: Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника биће одбачене закључком.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Пробни рад обавезан је за све оне кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје 6 месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

Интерни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Овај интерни конкурс објављује се на веб-страници Министарства одбране Републике Србије и магазину „Одбрана“.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење о положеном државном стручном испиту за рад у државним органима; доказ о радном искуству у струци; доказ о стеченим знањима и вештинама; доказ да се не води кривични поступак; доказ о осуђивању и доказ о претходном престанку службе у државном органу.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о *ошштем уйравном йосшйуку* („Службени гласник РС”, бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да оствари увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности, да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети у Одељењу за људске ресурсе Војне академије. Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за обавезе одбране
расписује

КОНКУРС

за пријем лица из грађанства у својству војних службеника и војних намештеника, у радни однос на неодређено време на служби у Министарству одбране

I – НАЗИВ УСТАНОВЕ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ У КОЈОЈ СЕ ВРШИ ПОПУНА РАДНИХ МЕСТА:

Управа за обавезе одбране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране Републике Србије

Радна места која се попуњавају:

РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР МО ВАЉЕВО:

1. возач, ССС, 1 извршилац и
2. радник за одржавање чистоће, ПКВ, 1 извршилац.

РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР МО НОВИ САД:

3. референт, С2С, 1 извршилац и
4. радник за одржавање чистоће, ПКВ, 1 извршилац.

РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР МО НИШ:

5. референт, С2С, 1 извршилац.

РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР МО КРАГУЈЕВАЦ:

6. референт за правне послове, С2С, 1 извршилац и
7. радник за одржавање чистоће, ПКВ, 1 извршилац.

Општи услови:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране,
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани за казну затвора од најмање од 6 месеци,
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

Посебни услови:

За радно место под редним бројем 1:

- завршена средња школа у трајању од 4 године и
- возачка дозвола Б и Ц категорије.

За радна места под редним бројевима 2, 4 и 7:

- завршена основна школа.

За радна места под редним бројевима 3 и 5:

- завршен факултет у трајању од 4 године, односно академске студије (240 ЕСПБ) и
- ECDL сертификат познавања рада на рачунару.

За радно место под редним бројем 6:

- завршен правни факултет (дипломирани правник) у трајању од четири године (240 ЕСПБ) и
- ECDL сертификат познавања рада на рачунару.

II – ЗАЈЕДНИЧКО ЗА СВА РАДНА МЕСТА:

Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани тачком 4. Одлуке о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србије у Министарству одбране и Војсци Србије (не спроводи се провера знања и способности), а који обухватају просек оцена са последњег нивоа школовања (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова) и разговор са кандидатима (20% од укупног броја бодова).

Са кандидатима који уђу у најужи избор конкурсна комисија обавиће разговор који ће се бодовати.

Место, дан и време спровођења изборног поступка:

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на радним местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова.

О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити благовремено обавештени телефонским путем на бројеве телефона које су навели у својим пријавама или путем mail-а на e-mail адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују у овој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку. За кандидате који задовоље процену психолошких капацитета, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са *Правилником о безбедносним проверама лица* које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који уђу у најужи избор пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности за рад на радним местима на која су конкурисали.

Место рада: За редне бројеве 1 и 2 Ваљево, за редни број 3 Сомбор, за редни број 4 Нови Сад, за редни број 5 Бор, за редне бројеве 6 и 7 Крагујевац.

III – РОК ЗА ПОДНОШЕЊЕ ПРИЈАВЕ НА ЈАВНИ КОНКУРС: 15 (петнаест) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у „Службеном гласнику РС”. Текст конкурса биће објављен на веб-страници Министарства одбране Републике Србије, дневном листу „Политика” и периодичном издању огласа Националне службе за запошљавање.

IV – ЛИЦА ЗАДУЖЕНА ЗА ДАВАЊЕ ОБАВЕШТЕЊА О ЈАВНОМ КОНКУРСУ: потпуковник Милија Рашковић, руководиоца Групе за персоналне послове Управе за обавезе одбране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране Републике Србије, тел. 011/3201-084.

V – АДРЕСА НА КОЈУ СЕ ПОДНОСИ ПРИЈАВА ЗА ЈАВНИ КОНКУРС:

Поштом на адресу **Управа за обавезе одбране, Немањина 15, 11000 Београд, са назнаком „за јавни конкурс”.**

VI – ДОКАЗИ КОЈИ СЕ ПРИЛАЖУ УЗ ПРИЈАВУ НА ЈАВНИ КОНКУРС:

Уз пријаву у којој се наводе лични подаци, адреса становања, контакт телефон, e-mail адреса, редни број радног места на које се конкурише, поред кратке биографије кандидати прилажу и следеће:

- 1. за радно место под редним бројем 1:** оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац, не старије од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа и оверена фотокопија возачке дозволе Б и Ц категорије;
- 2. за радно место под редним бројевима 2,4 и 7:** оригинал или оверена фотокопија сведочанства основне школе (пети, шести, седми и осми разред) којом се потврђује успех у тим разредима; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац, не старије од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа;
- 3. за радно место под редним бројевима 3, 5 и 6:** оригинал или оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање; уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац, не старије од шест месеци); уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци); уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа и оверену фотокопију ECDL сертификата познавања рада на рачунару.

Сви докази се прилажу у оригиналу или фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

Напомена: Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригинали или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника, биће одбачене закључком.

Согласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Пробни рад обавезан је за све кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни

рад за радни однос заснован на неодређено време траје 6 месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

Јавни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о ошћем ујравном постојуку („Службени гласник РС”, бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да оствари увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву је могуће преузети у центрима МО регионалних центара МО Ваљево, Нови Сад, Ниш и Крагујевац, према местима пребивалишта. Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе, како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству, извод из матичне књиге рођених, уверење из суда и МУП-а да се против лица не води кривични поступак, односно да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање 6 месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Конкурсна документација се не враћа (осим оригинал диплома и сведочанства која су достављена). ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
УПРАВА ЗА ВОЈНО ЗДРАВСТВО
расписује
ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем у радни однос на неодређено време у својству војних службеника ради попуње радних места у Министарству одбране Републике Србије:

у Војномедицинској академији, Управа за војно здравство, место службовања Београд

1. лекар – специјалиста интерне медицине – 3 извршиоца,
2. лекар – специјалиста офталмологије – 1 извршилац,
3. лекар – специјалиста кардиохирургије – 1 извршилац,
4. лекар – специјалиста неурохирургије – 1 извршилац,
5. лекар – специјалиста гинекологије и акушерства – 2 извршиоца,
6. лекар – специјалиста анестезиологије са реаниматологијом – 3 извршиоца,
7. лекар – специјалиста педијатрије – 2 извршиоца,
8. лекар – специјалиста неурологије – 1 извршилац,
9. лекар – специјалиста нуклеарне медицине – 1 извршилац,
10. дипломирани фармацеут – медицински биохемичар – 1 извршилац,
11. фармацеутски техничар – 2 извршиоца,
12. медицински техничар – општи смер – 8 извршиоца.

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да је здравствено способан за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да има одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкурише,
- да му раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против њега не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,
- да није осуђиван на казну затвора од најмање 6 месеци,
- да нема безбедносних сметњи за пријем на радно место на које конкурише.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- **за радно место под редним бројем 1:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из интерне медицине;
- **за радно место под редним бројем 2:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из офталмологије;
- **за радно место под редним бројем 3:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из кардиохирургије;
- **за радно место под редним бројем 4:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из неурохирургије;
- **за радно место под редним бројем 5:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из гинекологије и акушерства;
- **за радно место под редним бројем 6:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из анестезиологије са реаниматологијом;
- **за радно место под редним бројем 7:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из педијатрије;
- **за радно место под редним бројем 8:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из неурологије;
- **за радно место под редним бројем 9:** завршен медицински факултет, положен стручни испит и специјализација из нуклеарне медицине;
- **за радно место под редним бројем 10:** завршен фармацеутски факултет – дипломирани фармацеут – медицински биохемичар и положен стручни испит
- **за радно место под редним бројем 11:** завршена средња медицинска школа, фармацеутски техничар и положен стручни испит
- **за радно место под редним бројем 12:** завршена средња медицинска школа, општи смер – медицинска сестра-техничар и положен стручни испит.

ПОДНОШЕЊЕ ПРИЈАВЕ

Пријава са приложеним доказима подноси се у року од 15 дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС”, на адресу: **Војномедицинска академија, Београд, Црнотравска 17, са назнаком „За јавни конкурс за пријем у радни однос” или непосредно на деловодству Војномедицинске академије, 5. спрат.**

Пријава садржи следеће податке:

- име, име једног родитеља, презиме и ЈМБГ подносиоца пријаве,
- адресу пребивалишта,
- адресу за пријем поште,
- број фиксног телефона за контакт са подносиоцем пријаве,
- број мобилног телефона за контакт са подносиоцем пријаве,
- e-mail адресу,
- број и назив радног места на које лице конкурише.

ДОКАЗИ О ИСПУЊАВАЊУ УСЛОВА КОЈИ СЕ ПРИЛАЖУ УЗ ПРИЈАВУ:

- кратка биографија или CV;
- изјава о начину прибављања доказа о којима се води службена евиденција (уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење надлежног суда да се против лица не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, уверење надлежног органа МУП да није осуђиван на казну затвора у трајању од најмање 6 месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа. Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о *ојштем ујравном јосшуйку* („Службени гласник РС”, бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да оствари увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама. Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети на веб-страници Министарства одбране Републике Србије или кликом на линк (кликни овде). Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа;
- диплома којом се доказује стручна спрема, у којој је уписана просечна оцена;
- уверење о положеном специјалистичком испиту – за кандидате који конкуришу за радна места под редним бројевима од 1 до 9;
- сведочанства о свим завршеним разредима средње школе – за кандидате који конкуришу за радна места под редним бројевима 11 и 12;
- уверење о положеном стручном испиту;
- уверење о држављанству (не старије од шест месеци);
- извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старији од шест месеци);
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци;
- уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа;

– радна књижица.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника биће одбачене закључком против кога се може поднети жалба.

КОНКУРСНА КОМИСИЈА

Јавни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

У изборном поступку учествују кандидати чије пријаве нису одбачене и који испуњавају све опште и посебне услове за пријем у радни однос на радно место на које конкуришу.

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запошљавање на радним местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова.

О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити благовремено обавештени телефонским путем на бројеве телефона које су навели у својим пријавама или путем mail-а на е-mail адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени или који се не одазову позиву да учествују на овој фази изборног поступка, губе право на даље учешће у изборном поступку.

У даљем току изборног поступка конкурсна комисија позваће на разговор све кандидате који су задовољили на психолошкој процени. Позив се упућује на адресу коју кандидат означи у пријави на јавни конкурс.

Конкурсна комисија саставља ранг-листу кандидата применом критеријума који су прописани тачком 4. Одлуке о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије, а који обухватају:

- просек оцене са последњег нивоа школовања (40% од укупног броја бодова);
- психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова);
- усмени разговор са кандидатима (20% од укупног броја бодова);
- медицинско-здравствену процену;
- безбедносну проверу.

ЛИСТЕ ЗА ИЗБОР

Конкурсна комисија саставља листе за избор кандидата за свако од радних места које се попуњава и доставља их министру одбране.

Конкурсна комисија затражиће од лица која се налазе на листи за избор да доставе уверење о здравственој способности за рад на радним местима на која су конкурисали. Такође, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

РЕШЕЊЕ О ПРИЈЕМУ У РАДНИ ОДНОС

Решење о пријему у радни однос доноси министар одбране.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Пробни рад обавезан је за све оне кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје 6 месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду без отказа.

ОБЈАВЉИВАЊЕ ОГЛАСА

Овај оглас објављује се у „Службеном гласнику РС”, на веб-страници Министарства одбране Републике Србије, у дневном листу „Вечерње новости” и периодичном издавању огласа Националне службе за запошљавање.

КОНТАКТ

Лице задужено за контакт је војни службеник Јасмина Петровић, телефон: 011/3609-239, моб.тел: 064/8743-039. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за традицију, стандард и ветеране
ИНФОРМАЦИЈА
о пословној сарадњи са
Издавачком кућом „Прометеј” д.о.о.

У складу са овлашћењем министра одбране, начелник Управе за традицију, стандард и ветеране пуковник Слађан Ристић, 29. новембра 2017, потписао је у име Министарства одбране Уговор о пословној сарадњи са Издавачком кућом „Прометеј” д.о.о.

На основу наведеног уговора запослени у Министарству одбране и Војсци Србије, давањем на увид војне легитимације/идентификационе картице или оверене потврде о запошљавању, имају могућност куповине свих дела у издању Издавачке куће „Прометеј”, и то:

- по 20% нижој цени у односу на важећи мало-продајни ценовник, без обзира на начин плаћања;
- плаћање путем административне забране на максимално 10 једнаких месечних рата, у свим књижарама „Прометеја”, за износ већи од 5.000,00 (пет хиљада) динара.

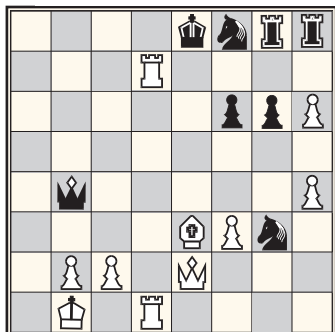
Целокупну понуду и информацију запослени у Министарству одбране и Војсци Србије могу погледати на званичној интернет презентацији Министарства одбране, у оквиру поља Стандард, где ће се налазити линк ка интернет презентацији Издавачке куће „Прометеј” д.о.о. из Новог Сада и где могу преузети образац административне забране за плаћање уговорених услуга. ■

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА ЛЕПА ПОБЕДА НЕПОМЊАШЧЕГ

На Екипном светском првенству у Ханти-Мансијску (Русија) победила је репрезентација Кине испред Русије и Пољске у конкуренцији 10 екипа. Један од чланова руске екипе Иан Непомњашчи истакао се победом против Антона Коробова из Украјине, па ту партију дајемо као пример како страда играч који не рокира на време.

Иан НЕПОМЊАШЧИ (Русија) – Антон КОРОБОВ (Украјина)
1 : 0 Светско екипно првенство, Ханти-Мансијск (Русија),
јун 2017. Сицилијанска одбрана

Позиција на дијаграму:

Бели: Kb1, De2, Td1, Td7, Le3, пешаци: b2, c2, f3, h4, h6 (10 фигура)

Црни: Ke8, Db4, Tg8, Th8, Sf8, Sg3, пешаци: f6, g6 (8 фигура)

(1) e4 c5 (2) Sf3 d6 (3) d4 cxd4 (4) Sxd4 Sf6 (5) Sc3 a6 (6) Lg5 Sbd7(7) Lc4! Da5 (8) Dd2 e6 (9) Lb3 Le7 (10) 0-0-0! h6 (11) Le3 Sc5 (12) Kb1 Ld7 (13) f3 Dc7 (14) g4! b5 (бели спрема напад па црни држи краља у центру неодлучан коју рокаду да одигра) (15) a3 Db7 (16) h4 a5(17) g5! Sh5 (18) gxh6 g6 (19) Lg5 f6 (20) Le3 b4 (21) axb4 axb4 (22) Sa2! d5 (црни пропушта да најпре размени скакача за ловца и растерети своју позицију) (23) Dg2 Kf7 (24) Thg1 Tag8 (25) Sxe6!! Sxe6 (26) exd5! Sef4 (27) d6+ Le6 (28) Lxe6+ Sxe6 (29) dxe7 Dxe7 (30) Sxb4 Dxb4(31) Td7+ Ke8 (32) Tgd1! Sf8 (33) De2 Sg3?

(види дијаграм)

(34) Lc5+ и бели предаје јер на (34) Sxe2 следи Te7 мат! Ефектна игра и победа.

Коњићеви скокови

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

Д-	-е-	-х,	
в-	-х.	-о-	-д-
-б-	-о-	-е-	-о-
♞	-и-	-и-	п-
	-х,	-ђ-	-д-

Ра-	-ги	био	
пр-	-му.	-го	у
дру-	-ди-	се-	бих
♞	-ви	Ри-	не-
	-лу	-је	у

Решење судоку – водоравно:

8, 5-1-9, 3-7-6, 7-6-1, 2, 4-5-9, 3-5, 6-7-4, 2, 5-2-7, 4-9-3, 8, 9-1-4, 8-6, 2, 6-3-8, 5, 7-9-4, 8-4-9, 7, 2-3, 1-7, 2, 8-6-5, 5, 3-1, 9.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1. 1. Ke6 Kc4 (Ke3, e3, c4) 2. Ke5 маџ (Df2 мат, Df4 мат),
Проблем број 2. 1. Dh2 Kd3 (Kf3, Kf5, d3, f5) 2. Se1 мат (Se3 мат).

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

○	1	○	2	3	4	5	6	7	○	8	○	9	10	11	12	13	14	○	15	○	16	
17									18									19				
○		20									21										22	
23				24									25									
26						27									28							
29								30									31					
32										33										34		
35			36									37										
38					39								40									
41							42									43						
44								45										46				
○		47							48												○	
49				50									51									

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: лакераји, куратива, ССС, р, Изољанка, уточиште, т, ЕАМ, банкомат, моторика, гное, нарикати, Аватар, ранарке, екавизам, пиле, асортман, пиратика, ЕТ, ДТ, коленица, аминувати, нари, афе-терин, Чарпан, изазов, Миљевина, Ицана, зачепити, Арија-нит, Тир, и, утицајан, цемвати, к, и, Дан пешадјие, Андрилка.

ВОДОРАВНО:

17. Састојак ваздуха, кисеоник, 18. Рибаљаци који лове на мушицу, 19. Слатка течност из воћа, 20. Соли титанске киселине, 21. Учестали глагол (лат.), 23. Српска краљевска академија (скр.), 24. Настајање, постајање, 25. Шахисткиња и играчица брица, Ирина, 26. Владарев оргтач, 27. Носиоци титула, 28. Другачије (лат.), 29. Непрофесионалци, 30. Подругљив, заједљив, 31. Нарови (краће), 32. Мерило притиска (течности, гасова, воде), 33. Заштитни оргтачи, 34. Академија наука (скр.), 35. Иницијали сликара Рјепина, 36. Наметљивица, она која се натура, 37. Прибележавање, напомињање (лат.), 38. Неистине, 39. Специјалиста за болести уха, 40. Проналазак Алфреда Нобела, 41. Стручњак за етику, 42. Обманљивати, варати, 43. Искривљени, 44. Роман Патрика Бесона, 45. Становница древне Троје, 46. Орган чула мириса, 47. Врста папагаја, 48. Наспрам, 49. Корист, добит (турц.), 50. Носиоци магистарских титула, 51. Јачина електричне струје изражена у амперима.

УСПРАВНО:

1. Први командант Ваздухопловне команде српске војске (основане 24. децембра 1912. године), 2. Непроменљив, 3. Електронска индустрија (скр.), 4. Отпремање, 5. Први хуманоидни робот, 6. Научна установа, 7. Једна и по тежинска фунта, 8. Име глумца Кутлуа, 9. Шиканирање, 10. Информационе технологије (скр.), 11. Који је од челика, 12. Највећи папагаји, 13. Терати коња равном, 14. Едонин син (мит.), 15. Свечана пратња, 16. Свирач на кларинету, 18. Једна од упанишада, 19. Опис пута (лат.), 20. Камаради, 21. Узрочник додатних издатака (екон.), 22. Неповредиво, 24. Атоничан човек, 25. Рибаљов, 27. Наука о говорништву, 28. Средство против бола, 30. Роман И. Ивановића, 31. Цинкароши (жарг.), 33. Завичај Цавтаћана, 34. Тасова пасторала, 36. Трговац житом, 37. Град у Индији, 39. Област у Вијетнаму, 40. Таназије одмила, 42. Лађа за вожњу каналима, 43. Кривично процесно право (скр.), 45. Гимнастички савез (скр.), 46. Иницијали синеасте Рида.

КОНКУРС ЗА НОВИНАРСКУ НАГРАДУ „ИВАН МАРКОВИЋ“ ЗА 2017. ГОДИНУ

Медија центар „Одбрана“ додељује Новинарску награду „Иван Марковић“ за најбоље медијско извештавање о активностима Министарства одбране и Војске Србије у 2017. години.

Циљ награде јесте подстицање новинара који прате активности нашег система одбране на квалитетно извештавање у домаћим писаним и електронским медијима, афирмација и јавна верификација њиховог стваралаштва, као и сећање на Ивана Марковића, једног од најдаровитијих војних новинара и уредника у листу „Војска“, који је 2003. изненада преминуо у 43. години живота.

О додели Новинарске награде „Иван Марковић“, по посебном Правилнику, одлучује жири од пет чланова.

Награда се додељује у виду плакете и уручује на свечаности поводом Дана Медија центра „Одбрана“ – 24. јануара.

Право учешћа на конкурсима имају сви професионални новинари који раде за медије на територији Републике Србије, без обзира на њихов формални статус.

За новинарску награду не могу конкурисати новинари запослени у Медија центру „Одбрана“ и Управи за односе са јавношћу Министарства одбране.

Пропозиције

1. Сваки учесник на конкурсима може доставити један оригинални рад.
2. У случају да је кандидатура израз тимског рада, може да укључи највише пет особа.
3. На конкурс се шаљу прилози (интервјуи, чланци, коментари, репортаже, радио и ТВ емисије) о активностима Министарства одбране и Војсци Србије који су штампани или емитовани у средствима јавног информисања Републике Србије у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2017. године.
4. Достављени материјали не враћају се учесницима конкурса.
5. Пријаве с оригиналним штампаним текстом, исечцима или фотокопијама написа, тонским и видео-записима достављају се до 31. децембра 2017, лично или препорученом поштом на адресу: Медија центар „Одбрана“, Браће Југовића 19, 11000 Београд, с назнаком – За Конкурс за Новинарску награду „Иван Марковић“.
6. Предлоге за Новинарску награду „Иван Марковић“ могу слати и организационе јединице Министарства одбране и Војске Србије, на адресу Медија центра „Одбрана“. Предлог треба да садржи: назив рада, име аутора, датум објављивања и назив гласила у коме је рад објављен.
7. Пријаве пристигле после рока одређеног за достављање жири неће узимати у разматрање.
8. За пријаву кандидата из штампаних медија важно је да се на фотокопији или скенираном тексту јасно види лого новине, потпис аутора и датум објављивања. Телевизијски новинари треба да доставе DVD с материјалом за конкурс. Радио-новинари прилоге достављају на CD у MP3 формату. Прилог објављен на интернету треба доставити на DVD у HTML формату. Такође треба доставити интернет адресу на којој се може погледати материјал намењен за конкурс. DVD и CD треба да буду јасно обележени, с именом и презименом кандидата, и назнаком о дужини прилога.
9. Уз пријаве потребно је доставити кратку биографију аутора прилога, потврду о статусу у медијима у којима су објављени прилози (потврда о радном статусу или хонорарном ангажману), адресу, телефон и и-мејл аутора.
10. Жири ће разматрати кандидатуре на основу квалитета медијског извештавања о Министарству одбране и Војсци Србије, а приликом одлучивања у обзир ће узимати опште новинарске критеријуме, истраживачки рад, стил писања, утицај, јавну корист, оригиналност и креативност.
11. Жири задржава право да одбије учешће на конкурсима уколико буде сматрао да достављени материјал није у складу с пропозицијама.
12. Медија центар „Одбрана“ задржава право да најуспешније прилоге на конкурсима објави у магазину „Одбрана“ и на интернет презентацијама Министарства одбране и Војске Србије, те да сав достављени материјал користи ради даљег промовисања Војске Србије и Новинарске награде.
13. Пријава за конкурс биће доступна на веб-сајтовима Медија центра „Одбрана“ www.odbrana.mod.gov.rs и Министарства одбране www.mod.gov.rs.

Све информације о Конкурсу могу се добити телефоном на број 011/3241-257 или електронском поштом на адреси: odbrana@mod.gov.rs. ■

АКЦИЈА МЕДИЈА ЦЕНТРА „ОДБРАНА“ ИЗБОР НАЈБОЉЕГ СПОРТИСТЕ И СПОРТСКЕ ЕКИПЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У 2017. ГОДИНИ

Медија центар „Одбрана“, поводом Дана установе – 24. јануара, прогласиће најбољег спортисту и спортску екипу Војске Србије у 2017. години. Желимо да задатак поверен стручном жирију буде што тежи, а да признање и награда припадну спортистима чији су резултати заслужили највише пажње и поштовања.

Зато је важно да сви они који прате војни спорт и они који се њиме баве не забораве да од њихових пријава зависи да ли ће најбољи бити заиста и изабрани.

Жири, који ће бити састављен од најбољих познавалаца војног спорта, пажљиво ће прегледати све пристигле пријаве и одабрати најбоље.

Пехари ће бити уручени на свечаности поводом Дана Медија центра „Одбрана“ у Дому Војске Србије у Београду.

Пропозиције конкурса нису се мењале. За звање Спортиста године Војске Србије 2017. и Спортска екипа Војске Србије 2017. могу конкурисати официри, подофицири, цивилна лица на служби у Министарству одбране и Војсци Србије, кадети Војне академије, ученици Војне гимназије, професионални војници и војници на добровољном служењу војног рока. Исти принципи важе и за екипе, чији чланови треба да припадају једној од наведених категорија.

Предлоге могу слати команде, јединице, установе, војне школе и остале образовне институције, спортски савези, клубови, секције и појединци до 31. децембра 2017. на адресу – Редакција магазина „Одбрана“ (За избор спортисте/спортске екипе 2017. године), Браће Југовића 19, 11000 Београд или на и-мејл odbrana@mod.gov.rs.

Пријава треба да садржи податке о појединцу/спортској екипи и три најбоља резултата у спортској дисциплини у којој се појединац/екипа такмичи. Желимо да у нашу редакцију пристигне што већи број квалитетних пријава, зато што верујемо да ће ова традиционална награда бити подстицај развоју војног спорта и физичке културе свих припадника Војске Србије. ■

Специјални прилог

АРСЕНАЛ 106

АУТОМАТСКА ПУШКА
CZ 805 BREN 5,56x45 mm

СТАРО ИМЕ, НОВО ОРУЖЈЕ

НОВИ КАЗАХСТАНСКИ ТОЧКАШ
БКМ „АРЛАН“ 4Х4

ТВРЂАВА

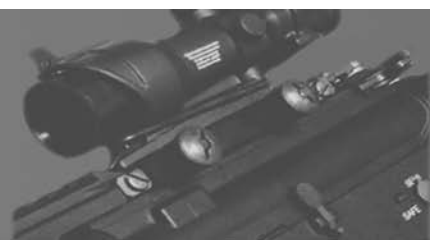

НА ТОЧКОВИМА

ШВЕДСКИ ТЕНК STRV-2000

БУДУЋНОСТ ИЗ УГЛА ОСАМДЕСЕТИХ

САДРЖАЈ

Аутоматска пушка
CZ 805 BREN 5,56x45 mm

СТАРО ИМЕ,
НОВО ОРУЖЈЕ 2

Нови казахстански точкаш
БКМ „арлан“ 4x4

ТВРЂАВА
НА ТОЧКОВИМА 8

Модернизовани Т-80БВМ
РАКЕТНИ ТЕНК 16

Шведски тенк Strv-2000
БУДУЋНОСТ ИЗ УГЛА
ОСАМДЕСЕТИХ 20

Пловећа батерија №3
НЕ ДИРАЈ МЕ! 29

Уредник прилога
Мира ШВЕДИЋ

Ликовно-технички уредник
Енес МЕЂЕДОВИЋ

СТАРО ИМЕ, НОВО ОРУЖЈЕ

АУТОМАТСКА ПУШКА CZ 805 BREN 5,56×45 mm

Аутоматска пушка CZ 805 BREN, иако носи назив чувеног пушкомитраљеца из времена Другог светског рата, јесте ново модуларно оружје класичне конструкције. Одликује се великом поузданошћу у екстремним климомеханичким условима, а захваљујући модуларној конструкцији, заменом неких компоненти оружја, може се модификовати за различите мисије и задатке.

Чехословачка је била једина чланица Варшавског пакта која своју војску није наоружала аутоматском пушком АК-47. Након усвајања совјетског метка 7,62×39 mm M43, инжењери фабрике "Česká zbrojovka" („Чешка збројовка“) конструишу пушку која по спољашњем изгледу подсећа на АК, али има потпуно другачији механизам рада. У наоружање Чехословачке народне армије уведена је 1958. године под ознаком vz.58 (чеш. samopal vzor 58). Половином осамдесетих година прошлог века покренут је пројекат развоја фамилије оружја LADA (аутомат, аутоматска пушка, пушкомитраљез) у калибру 5,45×39 mm ради потенцијалне замене vz.58 и преласка на мањи калибар. Међутим, политичке прилике у та-

дашњој Чехословачкој и мирно раздвајање две државе 1993. године потиснуле су потребу за новом пушком у други план.

Када је 1999. године Чешка Република постала чланица НАТО-а поново је разматрано увођење јуришне пушке 5,56 милиметара. „Чешка збројовка” је тада војсци понудила модел CZ 2000, у суштини редизајнирану пушку LADA система АК, преправљену на калибар 5,56 НАТО. Због недостатка финансијских средстава чешка војска одустаје од поруџбине, а одређена количина CZ 2000 је касније по повољним ценама продата Индији. Током 2005. године за специјалне снаге купљена је америчка пушка Bushmaster M4A3 5,56 mm, док је остатак војске и даље дужио стару vz.58. Исте године конструктори фабрике из Ухерског Брода започињу развој нове јуришне пушке под кодним називом „Проект 805”. Након непуних годину дана домаћој и светској јавности представљена је јуришна пушка CZ 805 BREN.

Проект 805

Аутоматска пушка CZ 805 BREN је сте модулрно оружје класичне конструкције. Функционише на принципу позајмице барутних гасова (систем кратког хода гасног клипа) и брави се ротирајућим затварачем. Чешки конструктори су очигледно били инспирисани пушком FN SCAR, јер CZ 805 на први поглед подсећа на белгијско оружје, иако у конструкцијском погледу има значајних разлика. Још један узор сигурно је и немачка НК G36, од које су преузели систем гасне позајмице и решење оквира.

Одликује се великом поузданошћу у екстремним климомеханичким условима (песак, блато, високе/ниске температуре). Произвођач поносно истиче високе оцене на ригорозном тесту „Over The Beach”, где се проверава поузданост и функционалност оружја након потапања

у воду. Према гаранцији произвођача, покретни делови имају животни век од преко 10.000 испаљених метака.

Захваљујући модулрној конструкцији, заменом неких компоненти оружја, пушка се може модификовати за различите мисије и задатке. Неколико конфигурација може се добити заменом цеви (стан-

дардна, кратка, дуга пушкo-митраљеска) или конвертовањем у калибре 5,56×45 mm, 7,62×39 mm или 6,8 Remington SPC заменом уводника оквира и затварача.

Произвођач тренутно нуди два модела CZ 805 у калибру 5,56×45 mm: CZ 805 BREN A1, који има стандардну цев дужине 360 mm, и CZ 805 BREN A2 са кратком цеви дужине 277 милиметара. Најбољи резултати постижу се јединичном палбом на даљинама од 400 до 500 метара. Теоријска брзина палбе оба модела износи 760 (±100) метака у минути (зависно од врсте муниције). Пушке се могу опремити потцевним бацачем граната CZ 805 G1 калибра 40×46 mm, пригушивачем пуцња или појачником трзаја за маневарску муницију. По жељи купца могу се испоручити у мат црној, сивој или зелено-браон боји.

Пушка CZ 805 је први пут чешком војном врху представљена крајем 2006. године. Како војска тада још није била расписала конкурс за нову пешадијску пушку, наредне три године је медијски

рекламирана и приказивана на сајмовима наоружања широм света. Војска Чешке Републике тек 2009. године објављује тендер за набавку пушке калибра 5,56 милиметара. У ужи избор ушли су „Збројовкини” модели CZ 805 BREN A1 и

Полуаутоматски спортски карабин CZ 805 S1

ПОЛУАУТОМАТСКИ СПОРТСКИ КАРАБИН

„Чешка збројовка” је на основу војних модела CZ 805 развила спортски (ловачки) полуаутоматски карабин CZ 805 BREN S1 у калибру .223 Remington. Испоручује се са цевима дужине 11,14 или 16 инча, а у зависности од жеље купца, може се пушити полимерним или M4 оквирима. Захваљујући компанији „CZ-USA” из Канзас Ситија (огранак чешке фабрике у САД) карабин BREN S1 је врло популаран на америчком цивилном тржишту. Један од разлога јесте и приступачна цена од 1.600 америчких долара (скоро дупло је јефтенија од FN SCAR 16 S).

A2, као и белгијска FN SCAR-L и FN SCAR-CQC. Након шестомесечног тестирања изабрана је домаћа пушка. У првој фази опремања наручене су пушке за специјалне снаге, извиђачке батаљоне и јединице које се упућују у мировне мисије: 6.687 модела са стандардном цеви CZ 805 BREN A1, 1.250 модела CZ 805 BREN A2 са кратком цеви и 397 потцевних бацача граната CZ 805 G1. За специјалне снаге купљени су још и рефлексни нишани и тандем пасивне справе домаћег произвођача "Meopta-Optica".

Главни делови и одлике

Главни делови аутоматске пушке CZ 805 BREN јесу: цев са горњим сандуком, рукохват са механизмом за окидање, носач затварача са затварачем и повратном опругом, гасни клип са потискивачем (шипком), кундак, оквир и прибор.

178 mm, прилагођено коришћењу муниције SS-109. Одликује се високим квалитетом и прецизношћу. Стандардна дужина цеви је 360 mm (BREN A1) а краће, карабинске 277 mm (BREN A2). Ушрафљена је у челични цилиндар који је фиксиран на предњи део сандука. Иако се пушка рекламира као модулар-

сну позајмицу, па тек онда извући цев из сандука. С обзиром на то да већина савремених пушака има другачија и знатно бржа решења, као што су замена цеви са комплетним горњим сандуком или једноставно одбрављивање утврђивача цеви, ово решење није нај-

CZ 805 BREN A1 у конфигурацији са различитим деловима

спретније. Због тога ни чешка војска није наручивала пушке са два комплета цеви, јер је сматрано да војник не може замену обавити самостално у теренским условима.

Регулатор протока барутних гасова налази се изнад цеви и има две позиције које омогућавају поуздано функционисање оружја, зависно од услова или евентуалног коришћења пригушивача пуцња.

Горњи сандук израђен је глодањем одливака алуминијумске легуре и представља

јединствену целину. Занимљиво да је пушка по пројекту требало да има сандук од полимера, али се на крају од тога одустало, што је утицало на укупну тежину оружја. На његовој горњој површини интегрисана је читавом дужином од 40 cm Пикатини шина MIL-STD 1913, која служи за монтирање механичких и оптоелектронских нишана. Лева, десна и доња шина су такође од алуминијума и учвршћене су у лежишта помоћу имбус вијака. Механички нишани су преклапајући тзв. flip-up, могу се подешавати по правцу и висини и, иако су предвиђени као помоћни, одлично су решени. Дужина нишанске линије на фабрички постављеним нишанима износи 395 милиметара.

На предњем делу сандука са обе стране су два уздужна прореза за хлађе-

ТТ ПОДАЦИ

модел	CZ BREN A1	CZ BREN A2	CZ BREN 2	CZ 807
калибар	5,56×45 mm	5,56×45 mm	5,56×45 mm	7,62×39 mm
принцип рада	позајмица барутних гасова – систем кратког хода гасног клипа			
теориј. брзина паљбе (мет./мин.)	760 (±100)	760 (±100)	850	810
дужина цеви (mm)	360	277	207/280/357	408
дужина макс./мин. (mm)	930/875	847/792	800–755/570	927/833
маса без оквира (kg)	≈ 3,5	≈ 3,5 kg	≈ 2,8 kg	3,15 kg
капацитет оквира (метака)	30	30	30	30
ефикасан домет (m)	500	400	400–500	350

Главни делови CZ BREN 805

Цев је израђена методом хладног ковања, а њена унутрашњост је тврдо хромирана. Водиште зрна има шест пола и жлебова са кораком увијања од

на, што теоријски и јесте, замена цеви се не обавља тако брзо. Помоћу тзв. момент кључа треба одвити неколико пара вијака са цилиндра и блока за га-

ње цеви, а на средини, такође са обе стране, канали кроз које се креће ручица за запињање. Ручица за запињање може се поставити с леве или десне стране пушке (зависно од навика корисника). Слободно се креће приликом дејства, што може бити проблем за стрелце који су навикли да оружје прихвате слабијом руком за уводник оквира, јер може да их удари по палцу. Чешки војници имају примедбу да је ручица постављена превисоко и да рука њеним повлачењем качи утврђиваче нишанских уређаја када су постављени на Пикатини шину. Отвор за избацивање чаура је са десне стране горњег сандука, а из њега је постављена избочина – дефлектор која штити лице леворуког стрелца од врелих чаура.

Рукохват са уводником оквира и механизмом за окидање израђен је од полимера и са горњим сандуком повезан је помоћу две попречне чивије. Пиштољски рукохват јесте анатомски добро обликован и има измењиве уметке за подешавање ширине хвата. Изнад њега је обострани регулатор паљбе у виду полуке са четири положаја (укочено-јединачна-кратки рафал од два метка-рафална паљба) који су обележени белом (укочено) и црвеним тачкицама (паљба). Полука регулатора јесте добро позиционирана (мада је могла да буде нешто дужа), лако доступна, а промена режима паљбе је брза. Обарача је добро позиционирана, а окидање је лагано и фабрички одлично подешено, што је један од фактора који утиче на прецизност пушке.

Уводник оквира је добро профилисан, оквир се лако убацује и чврсто стоји у њему. Изворна верзија CZ 805 BREN користи транспарентне оквире капацитета 30 метака који су израђени од висококвалитетне полупроводне пластике. Компатибилни су са оквирима немачке пушке G36 и важе за веома робусне и поуздане. Полука утврђивача оквира је испред браника обараче (као код G36), довољне је дужине и лако доступна кажипрсту руке. Заменом полимерног уводника пушка може да се пуни и стандардним НАТО оквирима тип AR15/M16. Тада је полука за отпуштање оквира смештена са обе стране уводника.

Склоп затварача сличан је оном са

пушке FN SCAR, с тим што је преносна полука (потискивач, клипњача) засебан део. Код модела прве серија (опитне) затварач је имао седам, а касније на захтев војске шест брадавица.

Полимерни кундак преклапа се у десну страну и подесив је по дужини (има четири позиције). Из пушке се може дејствовати и када је преклопљен, јер не блокира приступ обарачи и не омета избацивање чаура. Модели BREN наручени за чешку војску немају опцију подешавања кундака по дужини већ само преклапање у страну, јер је тако захтевано. На поткову је гумени амортизер трзаја са добром текстуром, па кундак добро леже у згиб рамена. Ослонац за образ омогућава комфорно нишањење када се користе оптоелектронска

Варијанџа CZ BREN 2 5,56 mm са цеви дугом 207 mm

средства. Међутим, пошто није подесив по дужини и висини, када се кундак извуче на максималну позицију (3 или 4) готово је неупотребљив. Приликом расклапања пушке кундак се одваја како би се из сандука извукао склоп затварача.

Модификације и нови модели

Пушак CZ 805 BREN први пут је борбено употребљена током мисија чешке војске у Ираку и Авганистану. Показала се као поуздано оружје у свим условима експлоатације. Међутим, примедбе војника односиле су се на превелику тежину од око 5 kg са пуним оквиром, оптоелектронским нишаном и додацима. Осим тога, због лаганог полимерног кундака, пушка није добро избалансирана па је тежиште зато умерено унапред, што замара при дугом патролирању или ношењу

НАСЛЕДНИК ЧУВЕНОГ ИМЕНА

BREN је назив чувеног пушкомитраљеза из времена Другог светског рата, који су Чехословаци развили за Велику Британију на основу њиховог ZB Vz.26. Ознака BREN настала је спајањем прва два слова имена градова Brno (седиште чешке фабрике) и Enfield (седиште фабрике "Royal Small Arms Factory"). Пушкомитраљез конструктора Вацлава Холека био је оружје испред свог времена и понос чешке војне индустрије. Новој пушци CZ 805 је управо због тога додељено чувено име.

оружја у ставу приправности. Имајући у виду запажања са терена "Česká zbrojovka" је 2015. године представила модификовану варијанту означену као CZ 806 BREN 2.

Нова пушка, такође потпуно модуларна, лакша је за 0,5 kg и одлично је избалансирана. Има знатно боља ергономска решења (крупнији регулатор паљбе, удобнији рукохват, бољу позицију ручице за запињање), редизајниран подесив по дужини, бочно-преклапајући кундак и уграђен задржач затварача попут оружја AR платформе. Уместо две има три позиције на регулатору протока барутних гасова и нема опцију ограничених рафала. Велика побољшања су и знатно бржа замена цеви без употребе специјалног алата, спољни премаз за заштиту од корозије и једноставније чишћење и одржавање. Варијанта CZ 806 BREN 2 пуни се оквиром

тип AR15/M16 од 30 метака, тешка је 2,76 kg и доступна са три цеви дужине 207, 280 и 357 милиметара.

Министарство одбране Републике Чешке и "Česká zbrojovka" потписали су у јануару 2016. уговор о испоруци 2.600 пушака CZ 806 BREN 2 и 800 потцевних бацача граната CZ 805 G1, које су испоручене током 2017. године. Како је тада саопштено, убрзана набавка уследила је због надируће мигрантске кризе у Европи. Према плану, чешка војска ће у будуће наручивати само модел CZ 806 BREN 2 (у различитим конфигурацијама), а након попуне комплетних оружаних снага, пушке CZ 805 BREN A1 и A2 (које су раније купљене) доделиће се јединицама активне резерве.

ОЗНАЧАВАЊЕ МОДЕЛА

Јуришне пушке у средњим пушчаним калибрима 5,56×45 mm, 7,62×39 mm и 6,8 mm SPC означавају се словом А, док се словом В означавају пушке у класичним пушчаним калибрима 7,62×51 mm и .300 Winchester Magnum. Бројчане ознаке означавају дужину цеви (1 – стандардна, 2 – кратка, 3 – дуга цев). На пример, CZ 805 у калибру 7,62×51 mm, са кратком цевом имала би ознаку CZ 805 В2.

На основу CZ 805 развијена је варијанта CZ 807 у калибру 7,62×39 mm, која је требало да учествује на тендеру нове јуришне пушке Оружаних снага Индије (отказан 2016. године). Иако је конструисана за руски метак, једноставно се може конвертовати за употребу муниције 5,56×45 mm или 7,62×51 mm НАТО. Основна верзија CZ 807 дуга је 927/833 mm и тешка 3,15 kg, што је сврстава у најлакше пушке тог калибра на тржишту. Има цев дужине 408 mm, са четири поља и четири жлеба (1:240). Теоријска брзина паљбе је око 810

мет./мин., а најефикасније дејство постиже се на даљинама до 350 метара. Пуни се полимерним, транспарентним оквирима капацитета 30 метака или стандардним металним оквирима са АК-47.

Корисници

Осим Војске Чешке Републике, корисници CZ 805 су Оружане снаге Сло-

Француска је за потребе интервентне групе жандармерије наручила одређену количину аутоматских пушака CZ 807 у калибру 7,62×39 mm

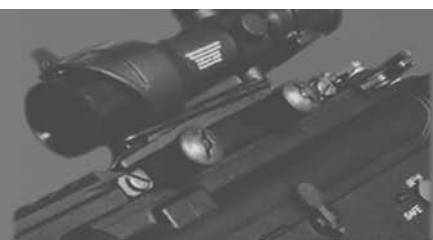
вачке (2014. године купљено је 688 пушака и уговорена следећа испорука), полиција Египта, Савезна полиција Мексика (2.600 пушака) и специјалне снаге Индонезије и Руанде.

Почетком 2017. године Француска је за потребе интервентне групе жан-

либра 9 mm и 5,56 mm инфериорно. Пошто су пушке у калибру 7,62 mm НАТО тешке и имају велике габарите, француски жандарми одлучили су се за компактније оружје у провереном руском калибру. ■

Бојан РАЈИЋ

НОВИ КАЗАХСТАНСКИ ТОЧКАШ – БКМ „АРЛАН” 4Х4

ТВРЂАВА НА ТОЧКОВИМА

У новој казахстанској компанији ТОО „Казахстан парамант инжиниринг” (КПИ) пројектоване су три категорије савремених оклопних борбених возила (ОБВ) точкаша у класи MRAP (Mine-Resistant, Ambush-Protected), отпорних на експлозију мина и заседна дејства, формуле погона 4x4, 6x6 и 8x8. Развијена су возила: БКМ „арлан” 4x4 (Бронирована колесна машина – БКМ), оклопно точкашко

возило са две подваријанте – возило ПВО са 2x2 лансера ракета „игла” и извиђачко возило са оптоелектронским и радарским комплексом за осматрање и откривање циљева на већим даљинама. Посебно је развијено полицијско возило БКМ „номад” 4x4. Два типа оклопних транспортера – БТР „барис” (Барыс – „снежни пантер”) погона 6x6 и БТР „Барыс” 8x8 изазвала су посебну пажњу.

Возило БКМ „арлан” 4x4 ушло је децембра 2016. године у наоружање у

три војне области Казакстанске армије и ове јесени у већем броју учествовало на заједничким маневрима организације колективне безбедности – ОДКБ. Точкаш БТР „барис” 6x6 још је у статусу верификационих испитивања и провере у теренским условима вожње, гађања и балистичке заштите. У наоружање је усвојен БТР „барис” 8x8. Приказан је на сајмовима Форума „Армија-2016” у Русији и Астани „КАДЕКС-2016”. Ове године на сајму „Армија-2017” приказан је

Када је 14. априла 2014. почела изградња фабрике оклопних возила ТОО „Казахстан парамаунт инжиниринг“ (КПИ) у Астани, главном граду Републике Казахстан, у сарадњи са две привредне организације – ТОО „Казахстан Инжиниринг Дистрибуџн“ и јужноафричке компаније „Paramount Group“ – било је тешко поверовати да ће се из ње већ 2016. године појавити три нова пројекта оклопних возила. Казахстанска и јужноафричка компанија у финансијском споразуму учествују са 50 : 50 одсто капитала.

На сајму Форум „Армија-2017“

мањих компонената 60–70 одсто, са тенденцијом ка потпуном освајању свих компонената возила. Међутим, спремност казахстанске компаније брзо се променила набоље. Према објављеном на сајту *Bigmax Power* (у интервјуу 20. маја 2017), Ербол Салимов, генерални директор „КПИ“, изјавио је: „На данашњи дан у „арлану“ су од „мародера“ остали само мењачка кутија, мостови и делови пнеумо-система. Све остало било је радикално прерађено, модернизовано и адаптирано сагласно потребама наших оружаних снага и условима експлоатације у Казахстану. Тако се та, наоко слична возила, разликују једно од другог. Наши партнери из УАР признали су да „арлан“ превазилази „мародера“ практички по свим показатељима и карактеристикама“.

Робусни оклопник

Возило БKM „арлан“ подесно је за патролирање по задатим рејонима, спровођење ауто-колоне ради заштите од засада, борбу против диверзантско-терористичких и побуњеничких група, у урбаним срединама и на разноврсном геотопографском простору. Има укупну борбену масу 16 тона, сопствену 13,5 тона (носивост корисног терета 2,5 то-

на), максимално оптерећење пет тона. Превози 10 војника (2+1+7) – возача, командира, нишанцију-оператора и седам стрелаца искрцног десанта.

Основни облик оклопне капсуле возила је као квадар, са истакнутим моторним одељењем напред и високим клиренсом. Иза моторног одељења је кабина за возача и командира са великим ветробранским двослојним панцирним стаклима, двоје бочних врата са панцирним окнима. Иза кабине је посадно одељење, у коме напред седи нишанција-оператор са својим даљинским управљачким системом. Позади у десантном одељењу су два реда седишта (3+3) за искрцни десант, ергономски прилагођених, еластичних и заштитних, где су стрелци окренути лицем у лице. Задња једнокрилна врата служе за улазак-излазак из возила.

На крову је даљински управљани борбени модул – ДУБМ 12,7 mm са отвором и поклопцем за нишанцију (отвара се уназад), а иза су два отвора с поклопцима за излазак десанта (отворени поклопци остају усправно као заклони посаде), за отварања ватре из личног наоружања у хитним случајевима блиске борбе против циљева у урбаним срединама или уским путним пролазима, када не могу да користе округле отворе на окнима као пушкарнице. На десној стра-

као возило усвојено у наоружање чија је серијска производња почела. Капацитет финализације возила БKM/БТР у ТОО КПЕ износи око 120 комада годишње. Очекује се да ће око 200 тих точака бити испоручено оружаним снагама Казахстана.

Код прве серије лицензно произведених возила домаће компоненте су са учешћем од 39 одсто делова, код друге око 50 одсто, а за наредне три године компанија жели да постигне састав до-

„Арлан“ отворен позад

ни причвршћен је резервни точак, с леве и десне мањи сандук за приручни алат, а позади су две канте за резерву горива или воде за пиће. ТВ камере напред и позади омогућују добру визуализацију окружења возила.

Возило је адаптирано за експлоатацију у суровим климатским условима температуре ваздуха од -50°C на северу Казахстана до $+50^{\circ}\text{C}$ на југу земље. По дизајну је сличан „старијем брату“ – јужноафричком „мародеру“ 4x4 (*Marauder*), али са више детаља који га разликују. У првој серији задржани су увозни мотор, мењач, погонски мостови и заштитне гуме точкова са умецима *Run-flat*. Разликују га остали елементи, почевши од наоружања са даљинским управљањем, СУВ-ом, оптоелектронским системима, станицом за даљинско управљање оружјем, обрадом корпуса, опремом за рад на екстремно хладним просторима и другим детаљима. Ту су и две подваријанте са другачијом опремом и наоружањем, у складу са захтевима и специфичним потреба Казахстанањске армије (КА). Како наводе представници компаније „КПИ“, јужноафрички партнери високо су оценили „арлан“ и признали да има одређене предности над њиховим оригиналом.

Респектабилна заштита

„Арлан“ има наглашена заштитна својства за ту категорију лаких оклопних возила. Директор завода „КПИ“ га је метафорички оквалификовао као „тврђаву на точковима“, а један новинар сликовито назвао „монструм“ или „чудовиште“,

које се не боји погодака митраљеских метака, нити експлозија ИЕС и ПТ мина, ни дубоког снега. Возило је израђено од челичних лимова заварене конструкције. Зидови корпуса и патос „V“ профила су од двослојних размакнутих плоча (7 см), а између плоча и унутрашњост оклопа обложени су специјалним полиуретанским слојем, који уједно служи као апсорбент одломака оклопа или експлодираних мина и додатно

побољшава термоизолацију. За профилисани двослојни под (укупна дебелина 70 mm) говори се да својим „V“ профилем дисперзује експлозивни талас ПТ мине и ефикасно штити од металних парчади.

Балистичка заштита је адекватна критеријуму STANAG 4569, ниво 3, тј. отпорно је на поготке панцирних пројектила 7,62x51 mm AP (WC core) са 30 m даљине. Представник компаније наводи да је балистичка заштита са чеоне стране возила ефикасна и против погодака калибра 12,7x99 mm – обично зрно (НАТО). Ветробранска стакла, бочна и задње окно за осматрање су од панцирног двослојног стакла, балистичке заштите адекватне основном оклопу.

Издазак кроз задња врата

Прво пробно возило савлађује смејове снега

„V” ѓрофил ѓода

Према објављеном у војном часопису „САРБАЗ” („војник”) од 17. фебруара 2017, резултати балистичке заштите при верификационом гађању на полигону из неколико оружја били су следећи: погоци из аутомата АК-74 5,45 mm на првом слоју оклопа оставили су само огреботине; зрна снајперске пушке СВД „драгунов” 7,62 mm – задор пројектила у први слој оклопа дубине 1–2 mm; пројектил тешке снајперске пушке ОСВ-96 12,7×99 mm пробио је само прву плочу, али даље није могао. Слични ефекти заштите били су и код панцирних стакала при гађању из истог наоружања. Први слој имао је напрслине или задор пројектила, али други слој је остао неоштећен.

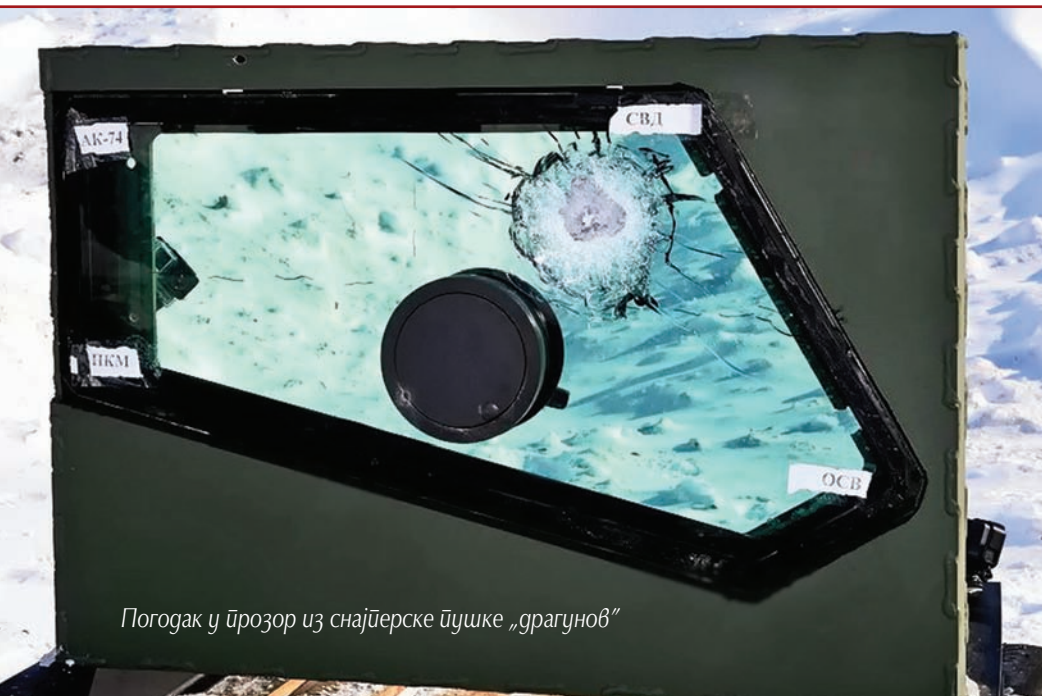
Противминска заштита одговара критеријуму STANAG 4569, ниво 3а и

3б. У првом случају штити од детонације експлозива од осам килограма ТНТ испод било којег точка, а у другом случају од експлозије испод патоса возила. Такође, оклоп штити од експлозије пројектила калибра 155 mm на 60 m од возила, од експлозије 50 kg ТНТ на растојању 5 m, што у поређењу са експлозијом једног килограма ТНТ, на три метра од чо-

века, изазива смрт, и јасно показује вредност заштите у „арлану”.

Погоци пројектила 7,62 mm или 12,7 mm у било који пнеуматик точка (наводно и до 50 погодака) не блокирају кретање возила. Штавише, возило може да се и даље креће брзином 60 km/h и да пређе 70 километара. Извори компаније наводе примере испитивања заштите у полигонским условима и упоређују је са оклопљеним „хамером”

„Арлан” – изглед одоздо

Погодак у ѓрозор из снајперске пушке „драгунов”

4×4, констатујући неупоредиву предност „арлана”. Активирањем ПТ мине испод возила „хамер” се, наводно, распао, а „арлан” је оштећен, али са могућом оправком.

Унутрашња полиуретанска облога оклопа и слојева патоса додатно побољшава заштиту од гранулата оклопа и апсорпцију детонације експлозива. Седишта су израђена према ергономским захтевима, еластично овешена са специјалним седалом да ублаже динамичке ударе при кретању по неравном земљишту, али у извесној мери и од детонације мина испод возила.

Заштиту возила од засада појачава могућност дејства из формацијског оружја возила – митраљеза 12,7 mm и самоодбрана возила дејством десанта

личним наоружањем (јуришна пушка, пушкомитраљез, РБ).

Даљински управљани борбени модул

На предњем делу крова возила монтиран је ДУБМ – даљински управљан борбени модул „САРП” са уграђеним тешким митраљезом НСВ 12,7 mm, модел „Утџ” („стена”), производ компаније „КАЕ”. Маса комплетног модула је 250 kg, а без штита, митраљеза и муниције 165 килограма. Базни модел омогућује да се искористи као перспективна платформа за уградњу различитог наоружања: за ватрену подршку

Борбени модул САРП 12,7 mm

трупа (минобацач или АБГ 40 mm), за ПВО (РА „игла”) или за ПОБ лансере „корнет”. Корисна носивост терета од 5.000 kg потврђује могућност да се као опција уграђују оружане платформе масе 2,5–3,5 тона са далеко већим калибрима оруђа и комплета муниције.

Са борбеним модулом интегрисани су оптоелектронски уређаји, механизам за навођење и даљинско управљање оружјем, стабилизатор за обе равни, електронски балистички рачунар и ласерски даљиномер. Навођење на циљ и отварање ватре, дању, ноћу и у сложеним метеоролошким условима, са места и у кретању, остварује се помоћу пулта нишанције-оператора уграђеног иза командира. Нишанција-оператор оружјем управља из заштићеног положаја у возилу. Аутоматика непосредно

наводи оружје, а нишанција-оператор управља аутоматиком електричним и оптоелектронским, дигитализованим СУВ-ом. Пулт интегрише елементе за нишањење и осматрање, стабилизатор оружја, прибор за електрохидраулично навођење помоћу једноручне палице – џојстика – са тастерима за активирање навођења, стабилизатора, ласерског даљиномера и окидача за отварање ватре.

Уколико дође до застоја или отказа основног уређаја, нишанција користи механички уређај за навођење митраљеза кроз отвор на крову изнад себе, када устаје и ручно наводи митраљез.

Нишанско-осматрачки уређаји (у контејнеру испод митраљеза) састоје се од термовизијске нехлађене камере (опсег 8–12 m), ТВ-камере за дневну видљивост и ласерског даљиномера (мери даљине од 300 до 5.000 m). Тако је омогућено осматрање, нишањење и прецизно гађање у дневним и ноћним условима, са места и у покрету. Систем обезбеђује аутоматско праћење захваћеног циља. Електрични жиростабилизатор је за обе равни (360° хоризонтално и –20° депресије до + 45° елевације). Брзина окретања по азимуту и елевацији износи 60 °/s, са убрзањем од 90 °/s.

Дигитални балистички рачунар обезбеђује поуздано управљање ва-

тром, региструје и преноси на систем навођења балистичке податке, показује на дисплеју број испаљених метака и резерву муниције. Термо-камера се напаја из литијумске батерије, са непрекидним радом до пет сати. Камера може да се активира у температурним условима ваздуха од –30 °C до +45 °C. У стандардној процедури визуализацију остварује преко екрана испред себе.

У комплету митраљеза има 400 метака 12,7×108 mm (опција НАТО меци 12,7×99 mm). Уместо митраљеза 12,7 mm, могућа је уградња АБГ 40 mm са 96 граната; минобацача или митраљеза 7,62 mm са 1.000 метака. Митраљез 12,7 mm „утес” показао је на испитивањима, при брзој паљби од 50 метака у рафалу, или три рафала по 15–20 метака у минути, да је живот цеви био око 6.000 испаљених метака. Томе је допринела примена барутних пуњења са флегматизатором, ради мањег нагризања канала цеви, што је раније био случај само код артиљеријске муниције. Каденца ватре митраљеза је теоретска 550–600 мет./мин., а борбена брзина рафалне паљбе износи 70–80 мет./мин.

Митраљез је намењен за дејство по циљевима на земљи и у ваздушном простору (летелице дозвучних брзина), дејство по транспортним средствима, лаким оклопним возилима и ватреним

Место нишанције са командним пултом за даљинско управљање

средствима, на ефикасној даљини до 2.000 метара (земаљски циљеви) и до 1.500 m на циљеве у ваздуху.

Митраљез има у комплекту четири врсте метака: панцирно-запаљиви са челичним језгром зрна Б-32, пробојности RHA оклопа 20 mm/90°/100 m (по другим 20 mm/90°/500 m); панцирно-запаљиви трасирани БЗТ-44, пробојности челика 15 mm/90°/100 mm; панцирно-запаљиви са језгром зрна БС од тврде металокерамичке легуре, пробојности 20 mm/90°/500 m (за тај пројектил се наводи да може да ефикасно дејствује против ОТ М113 на 500–750 m); запаљиво вишенаменско зрно МДЗ, предвиђено за гађање нисколетећих циљева и транспортних возила, које пробојем лаког оклопног лима возила или алуминијумске облоге крила авиона, пробија лим дебљине 2–3 mm и прави отвор 200–300 mm, изазивајући пожар горива (керозина) тога средства.

Пантерска проходност по беспућу

За основни модел возила примењен је дизел-мотор са турбопрехрањивањем ваздуха, воденим хлађењем, америчког порекла, набављеног у Великој Британији. У казахстанским изворима помињу се два типа мотор

Cummins 6.7L VG6 TD, снаге 285 КС/210 kW (опција, 300 КС/220 kW) са обртним моментом 970 Nm. За следећу партију „арлана” преузимаће се руски мотори КамАЗ одговарајуће снаге, који су се показали врло поуздани, а суседство са Русијом погодује сарадњи око мотора без посредника.

Хидромеханичка аутоматска трансмисија са шест степени преноса Allison 3000SP 6.АКРР преноси енергију мотора на сва четири точка. Вучна снага обезбеђује постизање највеће брзине кретања на путу 100–120 km/h (зависно од подлоге и типа пнеуматика). На тестовима возње спидометар је показивао и више од 120 km/h. У теренским условима кретања колоне брзина се предвиђа на 60–70 km/h. Са 220 (или 300) литара горива остварује аутономију од 700 километара.

Корпус возила нема шасију већ је самоносећа капсула ослоњена на два погонска моста. Разводник погона има двостепени редуктор на сва четири точка, блокаду диференцијала и пнеуматске диск-кочнице са антиблок системом (ABS) за спречавање блокаде точкова при кочењу. Ослањање обављају вишеслојни полуелиптични лиснати гибњеви и хидраулични амортизери.

Точкови челичних оквира, са гумама широког профила 16.00 R20,

У кабини возача

ТТ ПОДАЦИ

Погонска формула	4×4
Борбена маса	16.000 kg
Посада (бројност)	2+1+7
Димензије	6.440×2.660×2.745 mm
Висина без БМ „САРП”.....	2,0 m
Клиренс.....	421 mm
Наоружање:	
Митраљез	НСВТ 12,7 mm „Утџ”
Метака 12,7×108 mm (или 12,7×99 mm).....	400
Опција наоружања	
Митраљез.....	7,62 mm са 1.000 метака
АБГ 40 mm	са 96 граната
Мотор:	
– тип	дизел Cummins 6.7 L V6 TD
– снага	300 КС/220 kW
– обртни момент	970 Nm
– специфична снага	18,75 КС/т
Трансмисија	хидромеханичка
– тип	6.АКРР Allison 3000 SP
– редуктор преноса	двостепени
Ходни део:	
– погонски мостови – крути	два
– могућност блокирања диференцијала	
– гуме точкова	„нерањиве”
– тип	Michelin Run Flat улошци
– профил гума	16 R20
– кочнице.....	антиблок систем (ABS)
– регулација притиска	1,5–4,0 bara
Заштита:	
– балистичка	ниво 3 STANAG 4569
– противминска	ниво 3a/3b Stanag 4569
Покретљивост и проходност:	
– највећа брзина	100–120 km/h
– теренска брзина	0–60 km/h
– аутономија (са 300 l горива)	700 km
– прилазни угао	38°
– задњи излазни угао	46°
– радијус заокрета на месту.....	18 m
Препреке:	
– успон	60%
– бочни нагиб	35%
– ров ширине	0,85 m
– вертикална препрека	0,5 m
– газ воде дубине	1,2 m

француске фирме „Michelin”, са кордом од челичне плетене мреже, без унутрашњих пнеуматика, имају централну регулацију притиска, која може и аутоматски да се подешава према подлози, мењајући притисак ваздуха, профил гума и ширину налегања, чиме се смањује специфични притисак на тло и повећава проходност у тежим условима на разли-

„Арлан“ на Форуму „Армија-2016“ показује покрећљивост

читим теренима. Систем регулације притиска је аутоматски или возач одређује ниво притиска у пнеуматичима од 1,5 до 4,0 бара. Могу да се подесе четири нивоа притиска: I ниво за вожњу у градском амбијенту и по савременим путевима; II ниво за кретање по снежним наносима и преко водених препрека (до 1,2 m дубине); III и IV ниво предвиђен је за кретање преко расквашеног, подводног или песковитог терена.

На командној табли возача уграђен је хронометар за мерење угла нагиба правца кретања, највећег до 20 степени. Ако се ознака инструмента приближава предвиђеној цифри, то је упозоре-

ЧЕТИРИ НИВОА РЕГУЛАЦИЈЕ ПРИТИСКА

Регулације притиска је аутоматски или возач одређује ниво притиска у пнеуматичима од 1,5 до 4,0 бара. Подешава се четири нивоа притиска: I ниво за вожњу у градском амбијенту и по савременим путевима; II ниво за кретање по снежним наносима и преко водених препрека (до 1,2 m дубине); III и IV ниво предвиђен је за кретање преко расквашеног, подводног или песковитог терена.

ње возачу да бира други правац кретања, јер је тај правац опасан. Примена гума ширег профила код „арлана“ него у „народера“ повећала је носивост терета на расквашеном земљишту за 20 одсто.

Проходност у теренским условима показује способност возила да савлађује успоне до 60%, нагибе 35%, ров ширине 0,5–0,8 m, газ воде до 1,2 m и вертикалну препреку од 0,5 метра. Висока проходност је и на дубоком снегу. Радијус заокрета возила износи до 18 метара. Витло за извлачење и самоизвлачење, капацитета девет тона, омогућава у пракси извлачење возила у свим условима, када се заглави на беспућу. Уз то, у прибору возила постоје и ланци за точкове. Како је један точак тежак око 250 килограма, за замену оштећеног резервним точком потребна су два војника и ручна дизалица из комплета возила.

Уређаји и подсистеми

Компанија „КПИ“ освојила је технолошки процес производње ОБВ точкаша. Наоружање, радио-средства, одговарајући уређаји, нишанско-осматрачки вишеканални системи производе се у Казахстану. Оптимизација возила за експлоатацију у екстремним зимским условима остварена је у следећим елементима: загревање посадног простора

ВАРИЈАНТЕ

До 2017. године развијене су три варијанте БКМ „арлан“ 4x4: као вишенаменско патролно-транспортно возило, за праћење конвоја и противтерористичку борбу; као ПВО возило, наоружано са 2x2 лансера ракета 9К38 „игла“, те возило за извиђање и осматрање бојишта, опремљено са ОЕ, ТВ, термовизијом, лесерским даљиномером и земаљским радаром.

Предвиђене су следеће варијанте БКМ „арлана“: возило за ватрену подршку пешадије, наоружано са АБГ 40 mm; ПТ самоходно оруђе са лансерима ПОВР „корнет“; командно-штабно возило са више радиоуређаја за основне тактичке команде и санитарско возило за извлачење рањеника и превозење до санитарских станица више јединице.

Развијено је посебно возило БКМ „номад“ 4x4, за опремање полиције, али не као варијанта „арлана“.

Десантно одељење и место нишанције (најрег десно)

десанта и кабине; инсталирање уређаја за предгревање мотора у условима ниских температура ваздуха (до $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$); повећање пречника гума точкова без унутрашњих пнеуматика (16.00 R20), чиме је смањен притисак на подлогу и повећана транспортна носивост за 20%; повећана проходност по мекој подлози и на високом снежном покривачу.

За прву серију возила из страних компанија увезени су мотор, мењач, мостови ходног дела и гуме точкова. У возило је инсталирано више помоћних уређаја за функционалнији рад посаде и оптималне услове боравка у возилу.

За прегледност терена испред и иза возила, поред прозора на све четири стране оклопног тела, уграђене су и две ТВ камере, напред и позади, с тим да возач за ноћну вожњу користи слике ТВ камере на своме монитору.

Детаљ са вежбе
"Kaspij Antiterorist-2016"

матско активирање две противпожарне боце у моторном одељењу. У десантном одељењу налазе се две ручне боце за гашење пожара, смештене у вратима и на дохват руку.

За удобност посаде и оптималне ергономске услове обезбеђено је више уређаја: грејач кабине и посадног одељења; подесивост волана и седишта возача по правцу и висини; седишта десантног одељења су са сигурносним појасевима и подметачима испод стопала ради додатне безбедности у случају експлозије мине испод возила.

Плафонске сијалице у кабини и посадном одељењу су у три боје: беле, сиве

Возило је опремљено клима-уређајем снаге 15 kW. Измењивач топлоте и вентилатори тога уређаја размештени су у задњем делу у издвојеним кутијама (футролама). Систем функционише у распону спољне температуре ваздуха од -45 до $+50\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Возило има савремени систем за ППЗ са сензорима за детекцију и аутоматско активирање

и црвене, ради лакшег читања карата у ноћним условима.

За извлачење возила, када се заглави ван путева, постоји витло са сајлом капацитета девет тона.

Према захтеву наручиоца опрема се радио-електронским уређајима за комуницирање између возила и јединице. Тако ће „арлан“ за командно-штабну намену бити опремљен додатним радио-уређајима. Интерна веза посаде и командира десантног одељења је стандардно обезбеђена.

Са решавањем бесцаринског промета ради се на успостављању кооперације са руском компанијом КамАЗ на производњи мотора, погонских мостова и различитих електронских система. Поред задовољавања домаћих потреба, компанија планира извоз возила у 12 земаља, међу којима су Русија, НР Кина и земље Блиског истока. Са Јорданом је фебруара 2017. потписан уговор за испоруку 50 возила 6x6 у 2018. години.

Цена „арлана“ је, према написима штампе у Казахстану, око 450.000 долара (оквирна), са одступањем, зависно од додатних уређаја или других система које нема стандардно возило. Која ће се опрема уграђивати, зависиће од наручиоца. За сада се не продаје на јавном тржишту, већ само оружаним снагама, Националној гарди и МУП Казахстана. Сарадња компаније "Paramount Group" из ЈАР, уступањем лиценце или у виду кооперације, претходно је започета са Узбекистаном, а недавно и са Јорданом. ■

Милосав Ц. ЋОРЂЕВИЋ

МОДЕРНИЗОВАНИ Т-80БВМ

РАКЕТНИ ТЕНК

Средином септембра из Русије је стигла вест да је одлучено да се комплетна елитна Кантемировска тенковска дивизија наоружа тенковима Т-80БВМ нове модификације, која би требало да их стави у исту раван с Т-90 и Т-90 МС. До сада је Русија готово сасвим повукла тенкове серија Т-80 из наоружања, због високе цене одржавања и употребе, и намерава да их замени са Т-90 и модернизованим Т-72 БЗ. Међутим, без икакве

најаве донета је одлука да се модернизују тенкови серије Т-80. Генерацијски, они су слични америчким тенковима „абрамс“, али су од самог почетка имали предност у наоружању и активно-реактивној заштити и пре њих били први серијски тенкови с гасном турбином.

Развој

Све до сада та серија представљана је неповољно у војним круговима. Наиме, њен развој текао је паралелно

са развојем серија Т-72. Тенк Т-80 прављен је као наследник Т-64 и далеко је софистициранији по склоповима и опреми од Т-72, који је, пак, сам по себи, легендарни тенк, али је служио као економичнија подршка напреднијим Т-80. Тенкови Т-80, као напреднији и савременији, имају и сасвим другачију погонску групу – гасну турбину, попут америчког М-1 „абрамса“. Та гасна турбина, између осталог, била је велика предност, али и недостатак тенкова серије Т-80. Велика моћ, која даје ве-

Имајући у виду искуства у рату у Сирији, то јест употребу тенкова у првој борбеној линији и стварним ратним условима, руско министарство одбране објавило је половином септембра да ће модернизовати Т-90, Т-72Б и Т-80БВ. Изгледа да су Руси закључили да је Т-80 и даље веома употребљива платформа и да са опсежном модернизацијом на ниво БВМ представља моћно оружје. Због велике стартности, снаге и гасне турбине војници тенк често зову „млазни“ или „ракетни“.

стаје, дакле, као логична модификација Т-64, коме су додати нови топ и склопови, а добијена верзија означена је као Т-64Т. Али уградња гасне турбине изискивала је и комплетну промену погонског дела, те је тенк добио нови назив – Т-80. Тек је конструктор Николај Попов, главни инжењер на развоју тенка Т-80, правилно проценио будући развој савремених оклопњака. Кренуло се у велику производњу новог оруђа, али на Западу све до распада СССР-а нису умели правилно да разликују тенкове, те су сматрали да је то нова верзија Т-72, што је било сасвим погрешно.

лику „стартност“ тенку – који за свега неколико секунди развијао импозантних 80 km/h, а на екстремним хладноћама до –40 „палио“ без проблема – има и своје недостатке. Компликованост склопова, висока цена делова и огромна потрошња горива од 430 до 790 l за свега 100 km били су велики проблем.

Прича почиње средином седамдесетих година прошлог века, када совјетски стручњаци крећу у развој како би заменили тенк Т-64. Нови тенк на-

Наиме, совјетски тенкови споља изгледају слично, али се драстично разликују по унутрашњости. Постоје две основне гране совјетских (и руских) тенкова. На једној страни су софистицирани, компликованији, али и скупљи Т-64 и Т-80, који су планирани да буду окосница ударних снага ка Западу, док би други, далеко бројнији ешалон чинили тенкови исто добри, али једноставнији, робуснији и економичнији попут Т-62, Т-72 и касније Т-90. Генерацијски гледано, партнери би били Т-64 и Т-62, а у следећој гене-

рацији Т-80 и Т-72, којег би заменио Т-90. Међутим, распадом СССР-а софистициранији тенкови Т-64 и Т-80 повлаче се из употребе због недостатка новца за њихово одржавање (Т-64 остаје главни тенк у Украјини). Сада се изгледа и један и други полако враћају на сцену. Ваља напоменути да се Т-80 правио и у Русији и Украјини.

Повратак на сцену

Тенкови Т-80 имали су савремене рачунаре, ласерске даљиномере и могли су да испуљују ракете из цеви топова, што су добиле тек касније верзије Т-72, и то не све. Совјети су планирали да Т-80 буду окосница западних делова СССР-а окренутих према НАТО-у, уз подршку тенкова Т-72, које би касније постепено заменили нови Т-90 (који су тек почели да се појављују). Нажалост, распад СССР-а и економска криза парализовали су руску војску, која се одлучила да компликоване и прескупе Т-80 повуче скоро сасвим из употребе и замени новим Т-90. Касније су кренули и у модернизацију Т-72 на верзију Т-72Б3.

Појавом изузетних тенкова Т-14 „армата“ сматрало се да је тенковима Т-80 сасвим „одзвонило“ и нису се нигде појављивали као иоле валидна опција. Међутим, донета је сасвим неочекивана одлука. Ове године појавила се верзија тенка Т-80 под називом БВМ. Она у себи инкорпорира многе модификације са Т-90МС и савремену технологију. Имајући у виду искуства у рату у Сирији, то јест употребу тенкова у првој борбеној линији и стварним ратним условима, руско министарство одбране објавило је половином септембра да ће модернизовати Т-90, Т-72Б и Т-80БВ. Изгледа да су Руси закључили да је Т-80 и даље веома употребљива платформа и да са опсежном модернизацијом на нивоу БВМ представља моћно оружје. Тако су се јединице опремљене тенковима Т-80БВМ појавиле на огромној војној вежби „Запад 2017“, која је подигла на ноге политичаре и војне стратега у земљама НАТО-а.

Опсежна модернизација

Модернизација обухвата увођење савременог система „сосна-У“, вишеканалног система за осматрање са ласерским даљиномером, затим термо-визијском нишанском справом и системом за аутоматско праћење циља. „Сосна-У“ има домет ласерског даљиномера од 50 до 7.500 m и омогућава командиру тенка да по потреби сам преузме контролу над оруђем од нишанџије.

Следећа новина јесте модернизација погонске групе, која ће имати знатно смањену потрошњу горива и могућност стартовања и рада на температурама до чак -50 степени Целзијуса. Максимална брзина са том погонском групом биће респектабилних 70 km/h. Реч је о модификованој гасној турбини снаге 1.250 КС, коју производе заводи „Климов“, познати по хеликоптерским турбинама под називом

ГДТ-1250. Ваља напоменути и да је снага мотора на Т-72Б3 780 КС. Нова турбина даје тенку аутономију од 500 km, а предност је и њена маса од свега нешто изнад једне тоне. Осим тога, та гасна турбина у односу на сличне може да користи различите врсте горива. Наиме, стручњаци завода „Климов“ тврде да серије ГДТ-1250 могу без икаквих модификација да користе и дизел-гориво, керозин и бензин без икаквих претходних припрема!

Све те карактеристике омогућавају тенку успешно коришћење у пустињским, али и у арктичким условима, јер је гасна турбина мање подложна згушњавају горива и екстремним временским приликама. Због велике стартности, снаге и гасне турбине, војници тенк често зову „млазни“ или „ракетни“.

Заштита тенка повећана је са системом активне заштите „реликт“ са тенкова Т-90, који штити од вођених

Тенк Т-80БВМ има са задње стране и са стране заштитна од лаких ПО средстава

има га елитна 4. гардијска Кантемировска дивизија, док су остале јединице опремане одличним Т-90 тенковима. Према руским плановима, главни борбени тенк биће Т-14 „армата“, који превазилази по карактеристикама све тенкове до сада, али док се он не произведе у довољном броју Руси су се определили да производне капацитете у Нижњем Тагилу и Омску препусте за модернизацију постојећих тенкова. Тако је престала масовна производња тенкова Т-90 како би се за то ослободиле линије.

Са друге стране модернизују се већ постојећи тенкови Т-72, Т-80 и Т-90 на верзије Т-72БЗ, Т-80БВМ и Т-90МС, што изискује далеко мање упошљавање капацитета индустрије, а како машине већ постоје, надоградња је релативно брз и далеко јевтинији посао.

Поменути тенкови показали су се изузетно добро у локалним ратовима и са наведеним модернизацијама имаће довољно „оштрице“ да секу сваки оклоп

ракета са тандем бојевом главом, али је, према речима стручњака, заштита ефикасна и од поткалибарних топовских пројектила, тако што им смањује пробојност за 50 одсто. Стране тенка и ходни део заштићени су гуменим завесама са уграђеним оклопним плочама, а задњи део тенка са моторним делом и задњим ходним делом заштићени су металним кавезима, ефикасним против лаких преносних противоклопних бацача. Напоменимо и то да Американци тек ових дана уводе сличну заштиту за своје тенкове серије М-1 А-1 „абрамс“, које су екстремисти у Ираку уништавали лаким ПО средствима.

Наоружање тенка састоји се од топа 125 mm из кога могу да се испуљају ласерски вођене ракете 9М119М „рефлекс“ (НАТО ознака АТ-11 „Sniper“) домета до 5.000 m и има 45 граната за исти топ, од којих се 28 налази у кружном аутоматском пуњачу, а остале у куполи тенка. Помоћно наоружање су спрегнути митраљез ПКТ са 1.250 метака и ПА митраљез НСВТ 12,7 mm са 300 метака.

Перспектива

Тенк Т-80 је респектабилна машина и произведен је у 5.500 примерака, од којих је само у Русији остало 3.000 јединица. Нова модификација поново враћа на сцену тај тенк, а тек ће се видети у којем броју. Чак и до сада Т-80 остао је у мањем броју у наоружању руских оклопних јединица. У верзијама Т-80У и Т-80БВ

испред себе. Захваљујући наведеним модернизацијама Т-80БВМ постаће један од најреспектабилнијих тенкова у Европи. Имајући у виду како су се понашали тенкови у борбама на Блиском истоку у последњих десетак година, руском оклопу једино могу да парирају француски „леклеркови“, док су се, рецимо, и немачки „леопарди“ показали прилично лоше, бар са турским посадама. ■

Александар КИШ

ШВЕДСКИ ТЕНК STRV-2000

БУДУЋНОСТ ИЗ УГЛА ОСАМДЕСЕТИХ

Током хладног рата једна од најинтензивнијих трка у наоружању између два супротстављена војна блока одвијала се на пољу тенковске технике. Тихи „рат“, који се није одвијао између суперсила, већ земаља које су биле учеснице у локалним ратовима широм света, и бројни обавештајни подаци показали су основне црте какве би требало да имају тенкови будућности. Парадоксално, вероватно најнапреднији пројекат тенка из осамдесетих створили су Швеђани са својим импресивним Strv-2000.

Тенковска техника још од периода пре Другог светског рата па до данас показује доминантну тенденцију упоредног развоја тенковских топова и муниције, с једне, и оклопне заштите, с друге стране. Покретљивост, као трећа компонента тенковског троугла је још током седамдесетих и почетком осамдесетих година прошлог века достигла одређен ниво на коме се задржала до данас. Појава нове генерације западних тенкова попут M1 Abrams и Leopard 2 са

топом 120 mm представљала је ако не квантитативан, онда свакако квалитативан одговор „баченој рукавици“ из СССР-а, у виду бројнијих тенкова Т-64, Т-72 и Т-80. Конструктори су размишљали куда даље и искристалисало се мишљење да је следећи калибар тенковског топа 140 mm, бар на Западу. С друге стране, Запад је веровао да се у СССР-у ради на топу 135 mm, али се касније показало да је заправо реч о калибру од чак 152 милиметра! Велико је питање како би се такво оруђе показало на релативно лаганом основи источних

тенкова, масе знатно испод 50 t, а одговор на то питање нећемо никад добити, с обзиром на задржавање на калибру 125 милиметара.

Слично се десило и на Западу, са топом 120 mm, коме је цев продужена са 44 калибра на изворној верзији топа, на 52 калибра у Француској и коначно на 55 калибра. Једноставно, крај хладног рата, колико год да је позитивна ствар са гледишта опасности од трећег светског рата, представљао је груби застој на пољу тенкоградње. Чак и најбогатије земље света зауставиле су производне траке и сконцентрисале се на развој појединих компоненти, попут система за управљање ватром (СУВ), муниције (поткалибарна стабилисана крилцима и вишенаменска програмабилна) и оклопне заштите, са акцентом на експлозивно-реактивном оклопу (ЕРО) и вишеслојном оклопу базираном на керамичким модулима, сендвич оклопу, а у последње време све више и активним системима заштите. Нове компоненте интензивно се уграђују или испитују на постојећим тенковима, готово свих из периода хлад-

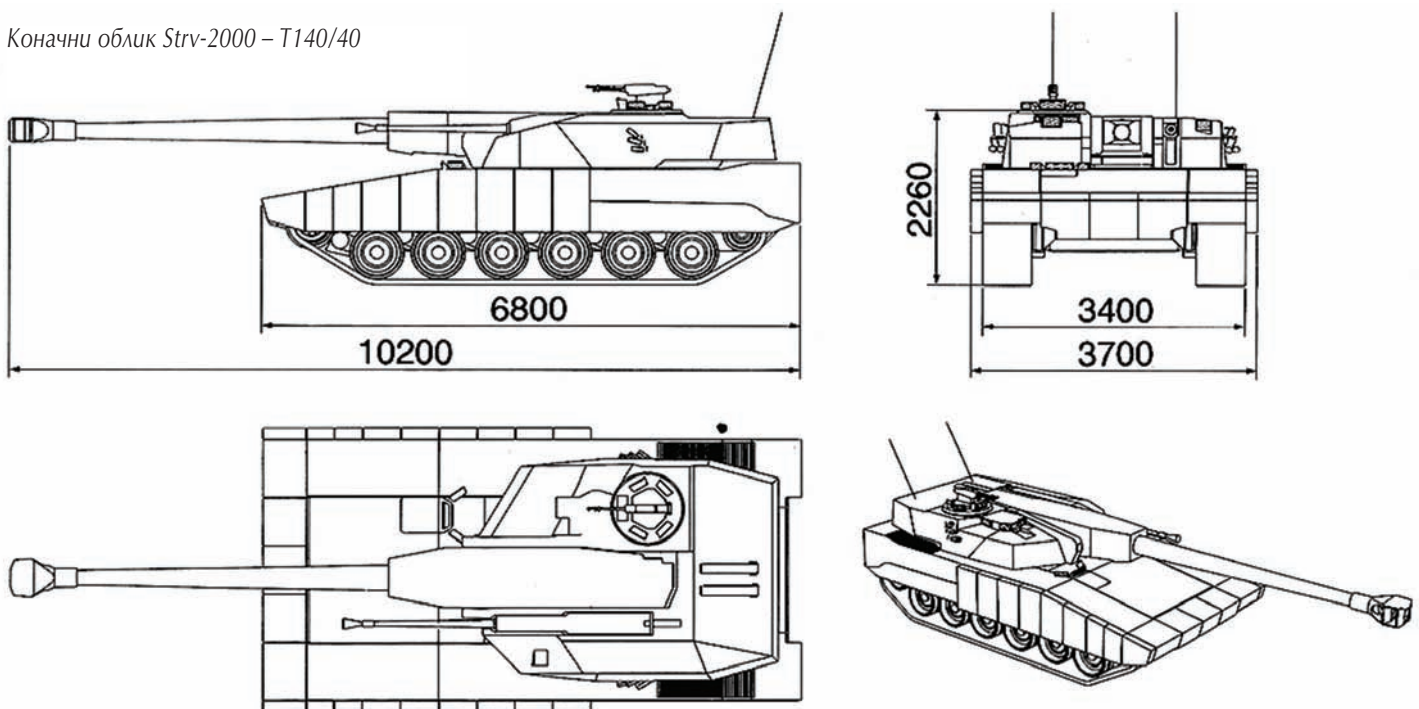
кве сумње, у време када се појавио могао да надмаши било који други тенк по многим параметрима, а и данас би представљао далеко најбоље наоружани тенк.

Авангардни претходници

Након Другог светског рата развој тенкова имао је врло занимљив ток. У СССР-у је створена платформа тенка Т-44, на бази којег је настао Т-54/55 и касније Т-62. Американци су за основу одабрали М-26 Pershing, након којег су уследили М-46/47/48/60 Patton, док су Британци створили Centurion и Chieftain. Управо је Centurion представљао дугогодишњи ослонац шведских оклопних снага, у којима је са успехом служио деценијама у више верзија, под ознаком Strv-81/101/102/104, уз домаћи Strv-103. Занимљиво је напоменути да је бескуполни Strv-103 представљао авангардно решење са топом 105 mm (дуже цеви у односу на основни британски L7; 62 у односу на 52 ка-

Топ 105 mm имао је храњење аутоматским пуњачем, који је до дан-данас непревазиђен по броју метака спремних за дејство – читавих 50. Осим тога тенк је имао комбиновани погон, који се састојао од дизел-мотора за маршевску вожњу, и гасну турбину за борбу. Био је то изванредан тенк, ниже силуете од било ког другог, те га је било веома једноставно сакрити и камуфлирати. Дакле, био је идеалан за дефанзиву, нешто попут ловаца тенкова са казаматном уградњом топа. Ипак, како су шведски тенкови Centurion различитих верзија показивали знаке застарелости, а Strv-103 је због бескуполне концепције био неспособан да понесе стабилизатор и самим тим без могућности гађања у покрету, Швеђани су већ крајем седамдесетих, а нарочито почетком осамдесетих почели да траже алтернативно решење. Израђен је низ демонстратора, на којима је испитана могућност уградње обртног топа у екстерној капсули. Примера ради, демонстратор UDES-19 имао је тело немачког борбеног возила пешадије Marder, док је на UDES-XX-20

Коначни облик Strv-2000 – T140/40

ног рата, а осим руског Т-14 „армата“ нема нових пројеката, бар не у јавности.

Мање је познато да су Швеђани још 1984. године покренули развој пројекта тенка Strv-2000, који би, без ика-

либра), који је био фиксиран у телу. Елевација и азимут постизали су се нагињањем целог тела, од чега елевација уз помоћ посебног хидропнеуматског огибљења.

искоришћено домаће возило велике проходности Bv-206, специјализовано за дејство по снегу.

Касније студије су ипак биле мање амбициозне, те је топ уграђен у куполи,

али ниске силуете. То је за сва времена „зацементирало“ шведске конструкторе као најинвентивније на свету и у практично свакој књижи и сваком чланку о тенку будућности садржана су споменута возила. Наравно, и други су размишљали о том смеру, али је таква уградња ипак била више резервисана за лакша оклопна возила. Постоји вероватно неколико разлога зашто главни борбени тенкови немају такву концепцију. Један је чињеница да командир не може да има највишу позицију, те је управљање тенком отежано, други је свакако усложњавање целокупне конструкције, а самим тим и повећан ризик од отказа, те коначно, заштита топа не може ни у ком случају бити на нивоу заштите са класичном куполом. Из свих тих разлога предузет је даљи развој са применом класичне куполе, али нископрофилне, која се на основу анализа показала као солидан компромис.

Класичан само споља

Од 1986. године развој пројекта наставио се у два смера. Први је био са двочланом посадом (О140/40), а други са трочланом посадом Т140/40, који ће постати Strv-2000. Број 140 у претходним

ознакама обележавао је топ 140 mm, с тим да је као алтернатива у случају неуспеха са тим топом, послужио топ 120 mm (Т120В). Постојала је и варијанта L140 са четворочланом посадом, али се од ње одустало, вероватно због немогућности да човек својом снагом пуни топ калибра 140 милиметара. Та је верзија према неким подацима била базирана на борбеном возилу пешадије CV90 и имала је стога знатно редукован оклоп. Као алтернатива, практични Швеђани су чак разматрали и набавку југословенских тенкова М-84, далеко ефикаснијих од узора, совјетских Т-72. Наиме, Швеђани су учествовали у развоју CVB-а за М-84, што је и била главна предност над било којим совјетским тенком у то време, а трагало се управо за конкурентом тада најбољег тенка на истоку – Т-80.

Тенк Т140/40 показао се као најреалистичнији компромис. Занимљиво је да је целокупна посада требало да буде са десне стране, с тим да би возач био у телу, десно од мотора, а нишанџија и командир у куполи. Било је предвиђено да маса возила буде нешто испод 59,8 тона и да се угради модуларни оклоп. Мотор је требало да буде уграђен напред, заједно са трансмисијом, вероватно по узору на израелски тенк Меркава. Снаге 1.475 KS, турбо-дизел мотор обезбеђи-

вао би сасвим адекватну покретљивост, упоредиву са најбољим конкурентима. Касније се искристалисао избор немачког мотора MTU MB883 од 1.500 KS са аутоматском трансмисијом Renk. Предња уградња погонског блока има основну предност у додатној заштити, која потиче од самог мотора и трансмисије, а оријентисана је управо према напред, одакле прети највећа опасност. Било би коришћено и хидропнеуматско огибљење, са којим су Швеђани имали много искуства са претходних возила, а обезбеђивало би додатну могућност елевације и депресије топа померањем целокупног тенка. Највећа брзина била би 70 km/h, а аутономија 500 километара.

Наоружање је била посебна „прича“. Како је оцењено да ће топ калибра 140 mm имати ограничен борбени комплет, било је предвиђено да испуљује искључиво поткалибарну муницију стабилисану крилцима (APFSDS – Armor Piercing Fin Stabilized Discarding Sabot). За дејство по „меким“ циљевима уграђен је топ 40 mm, дериват легендарног противавионског топа Vofors са дужином цеви 70 калибара. Тиме би се обезбедила висока једнообразност, а самим тим и једноставнија логистика јер је требало да и борбена возила пешадије типа CV90 имају исто наоружање. Такав топ

Демонстраџор UDES-19 имао је шело немачког борбеног возила пешадије Marder

био би далеко рентабилније користити за мање важне циљеве, пре свега због цене муниције, али и мање опасности по сопствене трупе уколико су у близини. Такође, рачунало се и на муницију 3Р са програмабилним упаљачем, веома ефикасном и против циљева у ваздуху. Ипак, многи су ову одлуку и критиковали, јер муниција калибра 140 mm и те како поседује и велик потенцијал за ватрену подршку – неупоредиво већу разорну моћ у односу на 120 и 125 mm у виду приближно двоструко веће масе експлозивног пуњења и већу пробојност кумулативне ватијанте. Поред тога коришћена су и два митралеза 7,62 mm Ksp m/39, један спрегнут, а други крвни.

Топ 140 mm као императив

Већина подскопова тенка већ је била развијена или је била у поодмаклој фази развоја, што је у сваком случају повећавало сигурност успешног окончања пројекта. Примера ради, топ 140 mm био је, према неким подацима, немачки, „Rheinmetall-ов”, предвиђен да замени топ 120 mm на тенку Leopard 2, а веровало се да би и друге државе НАТО-а прихватиле то решење, најпре САД. Ипак, постоје и неке сумње у ово, јер је познато да је та немачка муниција дводелног типа, док се на основу објављених фотографија и шема Strv-2000 пре може констатовати да је муниција једноделна.

Требало је развити поприличан број нових компоненти. Типичан пример је аутоматски пуњач, те се предвиђало да се изведе неки вид преузимања или са тенка Strv-103 или са самоходног артиљеријског оруђа Vк-155 Vandkanon. Био је предвиђен капацитет 38–40 пројектила, од којих је 29 било спремно за гађање у аутоматском пуњачу у ниши куполе са одбацивим панелима за усмеравање експлозије према горе, чиме би се штитила посада у случају пробоја и експлозије. Остатак је био у задњем делу тела тенка. На истом месту требало је да буде постављена и муниција 40 mm, према неким подацима од 148 метака.

Варијанта Strv-2000 са топом 40 mm постављеним на бок куполе

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ТЕНКОВА ИЗ ПРОГРАМА РАЗВОЈА STRV-2000

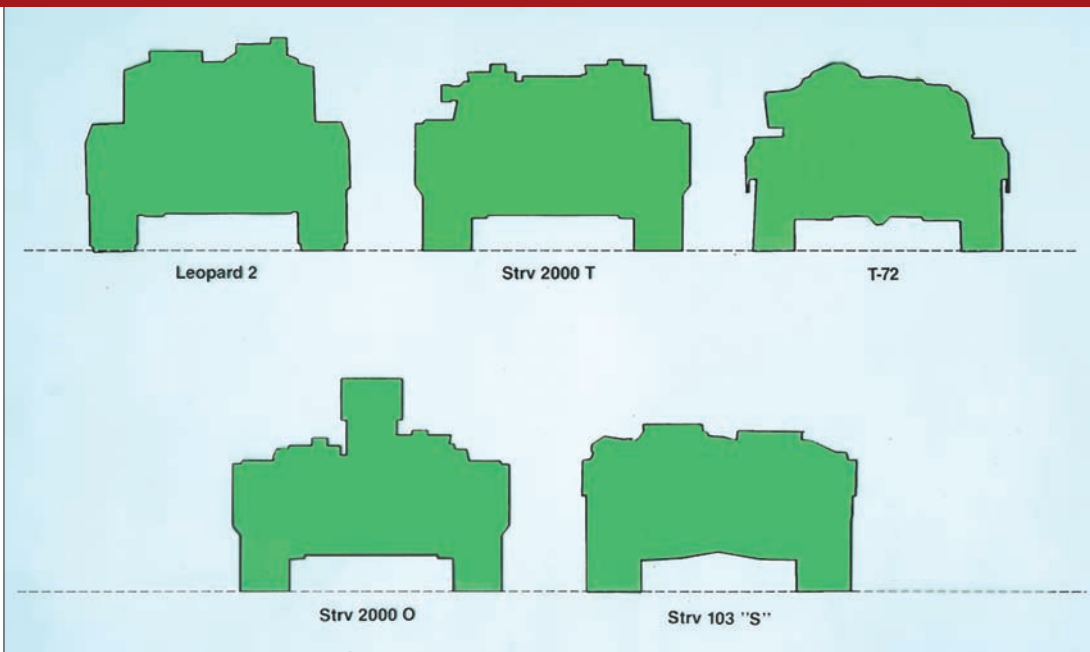
	L140	O140/40	T120B	T140	T140/40
Посада	3	2	4	3	3
Борбена маса	32,5 t	52 t	58 t	59,1 t	59,8 t
Дужина са топом напред	10,2	-	9,9	10,2	10,2
Дужина тела	-	-	6,8 m	6,8 m	6,8 m
Највећа ширина	3,1 m	3,7 m	3,7 m	3,7 m	3,7 m
Висина	2,9 m	-	-	2,26 m	2,26 m
Погон	MTU 1000 KS	MTU MB883 1500 KS			
Трансмисија	Аутоматска Renk 4+2 степена преноса				
Највећа брзина	70 km/h				
Аутономија	500 km				
Вертикална препрека	1,2 m				
Ров	2,5 m				
Водена препрека	1,6 m	1,5 m			
Наоружање	Топ 140 mm 2×7,62 mm	Топ 140 mm; 40 mm 2×7,62 mm	Топ 120 mm 2×7,62 mm	Топ 140 mm 2×7,62 mm	Топ 140 mm; 40 mm 2×7,62 mm
Оклоп на челу*	90/90 mm		80/1.200 mm		
Оклоп на боку*	18/18 mm		90/450 mm		
Оклоп на крову*	20/20 mm		100/200 mm		

*еквивалент панцирног челика против APFSDS/кумулятивне муниције

Основни мотив уградње топа 140 mm била је већа пробојност у односу на топове 120 и 125 милиметара. Процењено је да би се могла постићи вишеструко већа кинетичка енергија од постојећих топова. Кинетичка енергија целог склопа пројектила (пенетратор и носач – сабот) немачког топа 140 mm била је 23 MJ, док би енергија самог поткалибарног пенетратора била 14 MJ, што значи да би расположива маса пенетратора била приближно двоструко већа у односу на топове 120 и 125 mm уз почетну брзину од око 1.800 m/s. Вредности пробојности са којом се излазило у јавност биле су различите – од 800 mm (вероватно на удаљености 2.000 m) до 830 mm након пробоја керамичких модула затворених у челичну кутију де-

бљине 400 mm, што би, укупно узевши, значило да је пробојност око 1.200 mm, мада се не зна на којој даљини. Ти подаци били су за поткалибарни пројектил типа APFSDS, са пенетратором од легуре волфрама, с обзиром на то да је у Немачкој забрањена употреба осиромашеног урана. С потоњим, пробојност би била приближно 10–15% већа, тако да би, уз примену нових сазнања и технологија којима се данас располаже, пробојност могла достићи, а чак и премашити 1.500 mm хомогеног челика за балистичку заштиту.

Треба знати да тренутно најспособнији пројектил APFSDS, амерички M829A4, пробија око 800 mm челика на 2.000 m, дакле неупоредиво мање. Осим

Поређење предње силуете различитих тенкова. Са Strv-2000 T обележен је T140/40, а са Strv-2000 O, O140/40

тога, при истом односу дужине и пречника, пенетратор топа калибра 140 mm има знатно већи пречник, а самим тим је и отпорнији на дејство ЕРО, који има улогу да размицањем плоча под утицајем детонације експлозива оштети или преломи пенетратор. То значи да пенетратор исте номиналне пробојности хомогеног челика заправо има већу пробојност након проласка кроз ЕРО. Иако нема много података, била је предвиђен и најсавременији СУВ са термалним камерама.

Моћан оклоп

Друга врло важна карактеристика која је овај пројекат тенка издвајала од осталих је оклопна заштита. Релативно компактан, раме уз раме са совјетским тенковима, захваљујући великој маси од готово 60 t, тј. око 15–20 t већој маси од источних конкурената, могао је да рачуна на врло висок степен заштите и то не само са чела. Као референтни пројектил узет је совјетски БМ-22 калибра 125 mm, за који се веровало да представља највероватнију претњу. Са пробојношћу 430 mm на два километра, иако слабији у односу на западне пројектиле 120 mm (амерички М829 540 mm на два километра из 1987) и приближно на нивоу западних пројектила 105 mm, ипак је представљао озбиљну претњу јер

претходни шведски тенкови нису имали потребни ниво заштите.

Познато је једино да је одабран модуларни вишеслојни оклоп, за који би се из данашње перспективе могло констатовати да се највероватније заснивао на керамичким модулима, слично као код западних савременика. У прилог томе говори чињеница да су Швеђани интензивно истраживали балистичке карактеристике различитих типова керамике, као што је Al_2O_3 , V_4C и TiB_2 , а постојале су и студије употребе осиромашеног уранијума, под утицајем америчких истраживања на тенковима М1А1НА.

Швеђани су показали и велико интересовање за ЕРО. Ефикасност ЕРО била је већ доказана у пракси, где се први оперативни пример таквог оклопа, израелски Blazer, одлично показао у рату у Либану 1982. године. У СССР је такође било таквих истраживања, чак и раније (још 1949, а у Израелу су започели 1967), а осамдесетих су већ била два модела „контакт 1” и „контакт 5”, од којих је последњи ефикасан и против пројектила типа APFSDS, а не само против кумулативних. Основна предност ЕРО над другим врстама оклопа јесте већа масена ефикасност, уз недостатак да је практично немогуће постићи једнак ниво заштите по целој касети ЕРО, што истиче проблем постојања бројних балистичких прозора (нижи или никакав додатни сте-

пен заштите), између касета или на њиховим ивицама.

Једна комбинација шведског ЕРО имала је спољашњу плочу од панцирног челика од 15 mm, експлозивни слој од 3 mm и унутрашњу плочу од 9 mm панцирног челика. Према неким подацима, еквивалент заштите спреда износио је чак 800 mm против APFSDS пројектила, а против кумулативних 1.200 милиметара. Таква логика, несразмерног повећања заштите, односно остављања великог „вишка” заштите, и те како је имало смисла, с обзиром на то да БМ-22 из 1976,

иако дуго година стандардан и најраширенији, није био и најбоље што је СССР могао да понуди у том периоду. Наиме, пројектил БМ-26, који је пробијао 450 mm на два километра, уведен је 1983, БМ-29 470 mm 1982, а БМ-32 560 mm из 1985, при чему су задња два са целокупним пенетратором од осиромашеног урана – моноблок, док је БМ-26 био са челичним пенетратором и носним уметком од осиромашеног урана. Све у свему, ако би до увођења у оперативну употребу дошло почетком или средином деведесетих, био би то достојан такмац најуспешнијим тенковима у том погледу, а био би више него актуелан и дан-данас.

Оно што до данас вероватно није превазиђено јесте бочни оклоп. Поред основног челичног, састојао се и од два масивна модула композитног оклопа дебљине по 150 mm и ЕРО. Споминье се еквивалент заштите од 450 mm против кумулативних пројектила и 90 mm против кинетичких. Врло висок степен заштите био је и са крова – 100 mm од кинетичке и 200 mm од кумулативне муниције. То би обезбедило висок степен заштите од субмуниције касетних бомби и вишецевних ракетних лансера. Проблем би представљале једино противоклопне вођене ракете са дејством на кров, какве су управо шведске RBS-56 Bill, америчке BGM-71F TOW 2B (вертикална оријентација бојеве главе) или са напа-

дом из понирања, као код америчке FGM-148 Javelin и израелских Spike и Lahat. Дobar део ових средстава у доба развоја или увођења у употребу овог тенка нове генерације није био оперативан. Од таквих средстава практично нема поуздане заштите, осим активних система заштите који тек данас доживљавају почетак шире пролиферације. Због високе цене, раширеност активних система заштите је врло ограничена, тако да би оклопна заштита овог тенка у изворној варијанти била међу најбољим на свету и дан-данас, ако не и најбоља.

Епилог

Крај хладног рата и смањење војних буџета широм света утицали су на отказивање овог пројекта 1991. године. Уместо њега, Швеђани су се одлучили за иностране тенкове, али се касније показало да су ипак оставили свој печат. Главни конкуренти били су немачки Leopard 2, амерички M1A1 и француски Leclerc. „Победио“ је немачки такмац и као Strv-122 уведен је у употребу шведске копнене војске. Међутим, у односу

на основу, шведски тенкови имали су побољшан оклоп са свих страна, нови систем за задимљавање и самозаштиту и др. Приличан број измена, а нарочито оне везане за оклопну заштиту изведен је управо под утицајем искустава са Strv-2000, односно захтева који су били постављени пред тај тенк.

Ново заоштравање у свету данас има за последицу ново интересовање за ово најмоћније средство копнене војске. Лед су пробали Јужнокорејци и Јапанци са K2 и Type-10 респективно, а прилично интересовање показали су и Руси, прво са прототипом тенка Објект 640 („црни орао“ – Чёрный Орёл), а потом Објект 148 или Т-14 „армата“ (први пут приказан на „Паради победе 2015“). Ипак, упркос амбициозном плану да се до 2020. произведе 2.300 тенкова овог типа, због високе цене узроковане многим новим технологијама и недостатком средстава, та бројка вероватно ће бити неупоредиво мања, око 100 возила оперативних тек након 2020. године.

Запад за сада „ћути“, једино су Немачка и Француска обелоданиле да намеравају да сарађују на развоју замене за тенкове Leopard 2 и Leclerc под називом

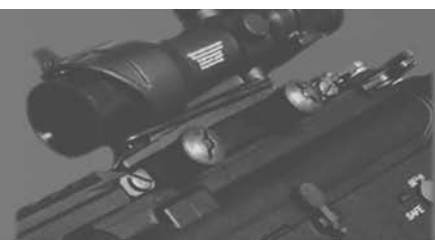
MGCS (Main Ground Combat System), који би требало да постане оперативан 2030. године. Такође, „Rheinmetall“ развија нови топ 130 mm L51, чије ће „перформансе“ бити за 50% унапређене у односу на садашњи топ 120 милиметара. Није познато да ли у односу на верзију са цеви дужине 44 или 55 калибра, нити на шта се односи то повећање, али, ако се односи на пробојност, то значи да је ново оруђе на нивоу старијег топа 140 милиметара.

Поред тога, важна предност је употреба једноделне муниције, развијене на бази постојеће од 120 mm, што би обезбедило уградњу дужег пенетратора, а на основу научних сазнања, може да се констатује да је пробојност пропорционална дужини пенетратора. Уколико би се уградио на Strv-2000, топ 130 mm пружио би повећан борбени комплет с обзиром на компактнију муницију, а самим тим би се могао елиминисати секундарни топ 40 mm. „Оживљавање“ Strv-2000 са топом 130 mm, који би уз „инјекцију“ савремене технологије, пре свега стелт и активних система заштите, могао да представља врло интересантну полазну основу за тенк будућности. ■

Проф. др Себастиан БАЛОШ

Тенк Strv-2000 ѿорег M1A1 Abrams и Leopard 2

ПОЧЕЛО ТАКМИЧЕЊЕ ЗА НОВУ ЈУРИШНУ ПУШКУ БУНДЕСВЕРА

Према информацијама које је објавио амерички сајт "The Firearms Blog", немачке оружане снаге започеле су програм опитовања будуће јуришне пушке (нем. System Sturmgewehr Bundeswehr), која ће заменити чувену НК G36. За службену пушку Бундесвера такмичиће се аутоматске пушке НК433 ("Heckler&Koch"), RS556 ("Rheinmetall" и "Steyr Mannlicher"), МК556 ("Haenel Defence"), SIG MCX ("SIG Sauer") и SCAR-L ("FN Herstal") као једини модел стране производње.

Према тактичко-техничком захтеву пушка треба да буде у варијанти са стандардном (карабин) и кратком (CQB) цеви, која има животни век од минимум 15.000 испаљених метака, са унутрашњим механичким склопом који може да издржи 30.000 испаљених метака, Пикатини шинама (MIL-STD 1913) на све четири стране облоге, обостраним регулатором паљбе и максималном тежином (без оквира) до 3,6 килограма.

Немци имају строге бирократске процедуре када је у питању избор наоружања. Тестирање, које је започело у јулу ове године, биће завршено до новембра 2018. године. Током 2019. обавиће се трупно опитовање у јединицама, а 2020. године почеће коначна испорука и преоруђавање читаве војске. Према плану, изабрана пушка биће у оперативној употреби до 2046. године. Када је реч о специјалним снагама, за њих је од фирме "Heckler&Koch" наручено 1.745 пушака НК416 А7, које ће носити војну ознаку G95. ■

НОВИ ЗЕЛАНД НАРУЧУЈЕ СНАЈПЕРСКЕ ПУШКЕ

Министарство одбране Новог Зеланда потписало је са америчком компанијом "Barret Firearms Manufacturing" уговор о испоруци 40 антимаатеријалних далекометних пушака M107A1 (модернизована варијанта модела M82) калибра 12,7×99 mm и 40 снајперских пушака репетирки MRAD (Multi Role Adaptive Design) .338 Lapua

Magnum, које ће заменити досадашњу Accuracy International Arctic Warfare, НАТО калибра 7,62 mm. Набавка је уследила након шестонедељног тестирања неколико конкурентних модела у највећој новозеландској војној бази "Waiouru".

Нове пушке део су планираног програма модернизације оружаних снага Новог Зеланда (NZDF), који укључује још набавку нових пиштоља, аутоматских пушака и пушкомитраљеза. Оружје са оптичким нишанима, пригушивачима, балистичким рачунарима и другом пратећом опремом испоручиће се током 2018. године и биће у арсеналу новозеландског SAS. ■

ПРЕДСТАВЉЕН КРАТКИ КАРАБИН FN SCAR-SC

Белгијска фабрика "Fabrique Nationale" представила је на међународном сајму наоружања у Паризу "MILIPOL 2017" кратки карабин 5,56 mm FN SCAR-SC (SC – subcompact carabin). Ново оружје фамилије FN SCAR, које се по нашој класификацији убраја у аутомат пушчаног калибра, по димензијама и тежини слично је моделу SCAR-PDW, конструисаном у америчком огранку "FN USA". Има цев дужине 190,5 mm (2 cm дужу од SCAR-PDW), тежину од око 3,15 kg и дужину 653/536 mm (са извученим/увученим кундаком). Пуни се стандарним оквиром тип AR15/M16 капа-

цитета 30 метака, а брзина паљбе износи 550–650 метака у минути.

Карабин FN SCAR-SC опремљен је извлачећим кундаком са подесивим ослонцем за раме (очигледно инспирисан швајцарским аутоматом B&T APC556 PDW), обостраним регулатором паљбе, Пикатини шинама MIL-STD 1913 за монтаже тактичких додатака и преклопним механичким нишанима. Ергономија и команде идентичне су са осталим моделима фамилије SCAR. Произвођач је најавио да ће FN SCAR-SC (у варијанти полуаутоматски и аутоматски) бити доступан купцима почетком 2018. године. ■

Финска компанија "Patria" саопштила је на свом сајту да је са министарствима одбране Словачке и Финске потписала уговор о заједничком програму развоја и производње борбеног возила пешадије 8x8 (eng. Infantry Fighting Vehicle – IFV) за словачку војску. Возило ће се развијати на платформи оклопног транспортера Patria AMV XP (8x8). Поред финске "Patria", која ће производити шасију возила, у програм су укључене словачке компаније "Konštrukta Defence" (главни подизвођач) и "EVPU" (системи наоружања).

Нова варијанта AMV XP биће амфибијско возило масе 32 тоне са већим степеном противминске заштите. Покреће га мотор Scania 630 KS са снажним електрогенератором. Словачка варијанта биће опремљена куполом Tigra-30 (произвођача "EVPU"), са аутоматским топом 2А42 калибра 30 mm, спрегнутим митраљезом ПКТ 7,62 mm, два ПОРС „конкурс“ или „фагот“ и бацачима димних кутија. Могућа варијанта је и уградња америчког топа АТК Bushmaster II и израелског ПОРС Spike-LR.

СЛОВАЧКА РАЗВИЈА ОКЛОПНИ ТРАНСПОРТЕР НА ПЛАТФОРМИ PATRIA 8x8

Ако успешно прође опитовање, укључујући тестирање у зимским условима у Финској, Словачка ће наручити 81 возило са роком испоруке 2018–2024. године. Словачко Министарство одбране саопштило је да укупни трошкови програма набавке возила 8x8 не би требало да пређу 417 милиона евра, а процењена цена једног возила износи четири милиона евра са ПДВ-ом. ■

ПРИГУШИВАЧИ ЗА АУТОМАТСКЕ ПУШКЕ

Швајцарска компанија „Brügger&Thomet“ (B&T) из Туна представила је нову серију пригушивача ознаке M.A.R.S, што је скраћеница од Miniature Assault Rifle Suppressor (минијатурни пригушивач за јуришне пушке). Пригушивач смањује јачину пуцња испод 140 dB, што је критични ниво буке који доводи до оштећења слуха и примарно је конструисан као скривач пламена и разбијач пуцња. Производи се за аутоматске пушке калибра 5,56 mm/7,62 НАТО и то у две варијанте: M.A.R.S. – QD (quick detachable) за брзо монтирање, који се навлачи преко компензатора трзаја, и M.A.R.S. – DM (directly mounted), који се учвршћује на навој уста цеви.

Тестирања су показала да одлично прикривају пламен на устима цеви и да имају високу толеранцију на прегревање приликом дејства рафалном паљбом. Иако се рекламирају као пригушивачи мале масе (380–480 g) и димензија (97–128 mm), по карактеристикама су у класи са конкурентним и јефтинијим моделима на тржишту као што су SIG SDR556, SUREFIRE SOCOM556/762-MINI и др. ■

ТАВОР У КАЛИБРУ 7,62 НАТО

Израелска компанија „Israel Weapons Industries“ (IWI) представила је новог члана чувене фамилије пушака Tavor – аутоматску пушку Tavor-7 у калибру 7,62x51 mm НАТО. Пушка је јавности први пут приказана на сајму наоружања и војне опреме у Бангкоку (Defence&Security 2017). Као и модели калибра 5,56 mm, Tavor-7 је оружје бул-пап конфигурације и функционише на принципу позајмице барутних гасова (кратки трзај гасног клипа) са ротирајућим затварачем као методом брављења. Одликује се одличним ергономским решењима (прилагођена је и леворуким стрелцима) и једноставним одржавањем у теренским условима. Има измењиву цев дужине 432 и 508 mm (снајперска), тешка је 4,1 kg (без оквира) и дуга 740 милиметара. Купцима ће бити доступна у црној, сивој, земљано-браон и боји песка. ■

Вести приредио Бојан РАЈИЋ

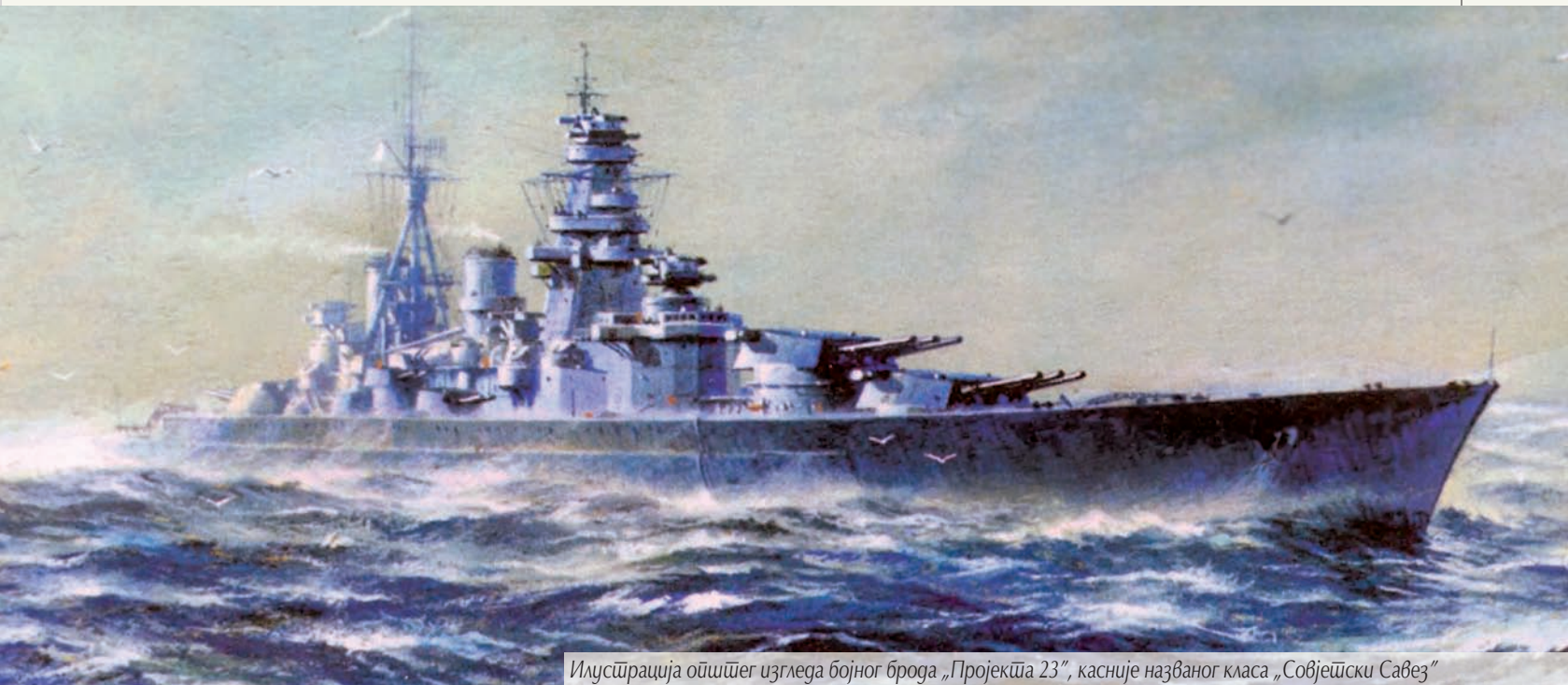
ЛИТВАНИЈА КУПУЈЕ НОРВЕШКИ ПВО СИСТЕМ NASAMS

Норвешка компанија „Kongsberg Defence&Aerospace“ потписала је са Министарством одбране Литваније уговор о испоруци система ПВО NASAMS вредан 109 милиона евра. Према уговору, систем са пакетом пратеће и логистичке опреме биће испоручен до 2021. године, а у међувремену ће се спровести обука посада и техничког особља. Ракетни систем ПВО средњег домета NASAMS (енг. Norwegian Advanced Surface to Air Missile System) настао је у сарадњи са америчком фирмом „Raytheon“. Користи ракету ваздух–ваздух AIM-120 AMRAAM (Advanced Medium Range Air-to-Air Missile), која је прилагођена за лансирање са земље (носи ознаку SL-AMRAAM од енг. Surface-Launched AMRAAM). То је први западни систем са активним радарским самонавођењем. Најновија варијанта NASAMS II има максимални домет од 16 km по висини и 25–33 km по даљини. Систем се састоји из 12 лансирних рампи са по шест ракета (на приколици или возилу), осам осматрачких радара (AN/MPQ-64 Sentinel 3D), возила са оптоелектронским сензором (MPS-500) и центра за контролу ARSC. ■

ПЛОВЕЋА БАТЕРИЈА №3

НЕ ДИРАЈ МЕ!

Илустрација ошћег изгледа бојног брода „Пројекта 23“, касније названог класа „Совјетски Савез“

Током Другог светског рата у саставу Црвене флоте налазило се на стотине различитих бродова, од великих бојних бродова, преко крстарица, разарача, па све до многобројних чамаца и помоћних пловила. Ипак, једно од најнеобичнијих пловила совјетске морнарице свакако је била пловећа батерија №3, коју су Севастопољци назвали „Не дирај ме!“.

У првој половини 20. века бојни бродови представљали су симболе снаге сваке флоте. Свака држава која је држала до себе градила је добро наоружане и заштићене бродове, тако да је тридесетих година почела још једна трка у наоружању у коју се укључио и СССР.

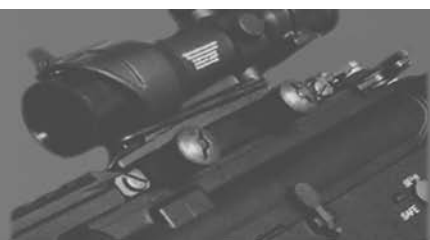
Према совјетским плановима, основу нове и савремене, како се говорило, океанске флоте требало је да чине бојни бродови. Узимајући у обзир америчка, немачка и италијанска искуства у градњи таквих бродова, започело је пројектовање два типа бојних бродова: први је „Пројекат 23“, депласмана 35.000 t и главним оруђима калибра 406 mm, а други „Пројекат 25“, депласмана 26.000 t и главним оруђима калибра 305 милиметра. Планирана је израда 20 бојних бродова: четири велика и четири мала за Тихоокеанску флоту, два велика за Северну флоту, четири

мала за Црноморску флоту и шест малих за Балтичку флоту.

Пројекат 23

Током 1937. године одбачен је „Пројекат 25“ и сви капацитети совјетске бродоградње били су усредсређени на организовање серијске производње бојних бродова знатно ревидираног „Пројекта 23“, названог класа „Совјетски Савез“. Требало је да то буду савремени бојни бродови са депласманом већим од 65.000 t, дужине око 270 m, ширине око 40 m, са газом 10,4 m, три парне турбине са више од 231.000 КС, максималном брзином од 29 чворова, аутономијом од 7.000 миља при брзини од 14,5 чворова и посадом од 1.784 морнара.

Бојни бродови класе „Совјетски Савез“ требало је да буду наоружани са девет топова калибра 406 mm, 12 топова калибра 152 mm, 12 топова калибра 100 mm и 32–40 аутоматских топова ка-

либра 37 mm, чиме би превазилазили све дотадашње бојне бродове, осим америчког „Монтана” и јапанског „Јамато”. Разуме се, оклоп, противминска и противторпедна заштита требало је да буду на нивоу савременика.

Истовремено је започета градња четири бојна брода: „Совјетски Савез” у бродоградилшту у Лењинграду, „Со-вјетска Украина” у Николајеву, те „Со-вјетска Русија” и „Совјетска Белорусија” у Молотовску. Међутим, немачки напад 22. јуна 1941. прекинуо је градњу, која касније није настављена.

Настанак „квадрата”

Почетку производње бојних бродова класе „Совјетски Савез” претходио је огроман пројектно-конструкторски рад и испитивања совјетских стручњака. Посебна пажња посвећена је протиминској

и противторпедној заштити, па је у почетку испитивана секција трупа брода у сразмери 1 : 5 са различитим конструкцијама заштите и извођени су закључци о томе која од њих је најбоља.

У другој фази, на основи тих искустава, у Севастопољу је 1938. године израђена секција трупа у размери 1 : 1 у форми квадра дужине 50 m, ширине 30 m, висине 15 m и газа од осам метара. Током испитивања утврђено је да је протиминска и противторпедна заштита ефективна за мине и торпеда са експлозивним пуњењем масе до 750 килограма. После завршетка испитивања секција је послужила као мета за бојно гађање, а потом је превучена до једног од севастопољских залива.

Када је почетка рата постало јасно да Севастопол није довољно заштићен са мора, те је капетан прве класе Г. А. Бутаков (унук познатог руског царског ад-

мирала Бутакова – 1820–1882) дошао на идеју да ту секцију трупа бојног брода употреби као аутономну пловећу батерију и осматрачницу и тај свој предлог изнео је Команди Црноморске флоте.

Према његовом плану, секцију је требало наоружати и усидрити у рејону Бељбекског залива, удаљеног неколико миља од Севастопоља, чиме би се Главна база флоте обезбедила са мора.

Командант Црноморске флоте контраадмирал Ф. С. Октјабрски подржао је идеју Бутакова, а народни комесар Војнопоморске флоте Х. Г. Кузњезов одобрио је реализацију пројекта. Половином јула 1941. године у „Севморзаводу” су почели радови на опремању „квадрата”, како је у документима названа секција, бродским системима и наоружањем.

Унутар „квадрата” опремљене су спаваонице, кухиња, складишта за муницију, генераторска станица, радио-

Град-херој Севастопол пружао је жестоко отпор током 1941. и 1942. године, у време када је на другим фронтловима Црвена армија ширела поразе и повлачила се

станациа и слично. Бокови су добили камуфлажу – нацртани су плави и бели лукови који су подражавали морске таласе. На палубу су постављени командни мост, даљиномери и пар пројектора, док су из складишта допремљена два артиљеријска оруђа калибра 130 mm, за која су испоручени и тзв. ронећи пројектили, намењени за борбу против подморница. Допремили су и четири противавионска оруђа калибра 76,2 mm, три аутоматска противавионска топа калибра 37 mm, два тешка митраљеза калибра 12,7 mm и један учетворени митраљез калибра 7,62 милиметра.

Без обзира на то што није било одговарајућег чамца, радници су на боку „квдрата“ поставили соху (дизалицу за чамце), а у складишту су нашли велико сидро за које су они старији тврдили да је припадало бојном броду Царске Русије „Императорица Марија“. Разни извори помињу два различита имена инжењера одговорних за извођење радова – Л. И. Ивицког и В. А. Лозенка. Интересантно је да је у тим радовима учествовао и део будуће посаде необичне пловеће батерије, а сви радови завршени су за 18 дана. Дојучерашњи „квдрат“ добио је назив пловећа батерија №3, што није значило да су постојале прва и друга пловећа батерија – она је била једна и јединствена.

Ратни пут

Војнопоморска застава на батерији подигнута је 3. августа 1941, а већ сутрадан, наредбом команданта Црноморске флоте контраадмирала Октјабрског, укључена је у састав одбране Главне базе флоте у Севастопољу. Посаду је чинило 130 људи, 50 из резерве, а остали су сакупљени са бродова Црноморске флоте. Командант батерије био је поручник Сергеј Јаковљевич Мошенски, а комесар Нестор Степанович Середа, позван из резерве.

За команданта пловеће батерије одабран је Мошенски, који је до тада био на служби на бојном броду „Париска комуна“, на месту командира прве куле оруђа главног калибра, јер је пре почетка рата у Лењинграду завршио курс за усавршавање командног саста-

Аеро-снимак немачког извиђачког авиона: после октобра 1941. године Севастопољ је претрпео велика разарања немачких бомбардера

ва војноморске флоте за специјалност командира батерије ПВО.

С обзиром на то да није имала сопствене моторе, до назначене позиције, четири миље ка северозападу од улаза у Главну базу флота, превукла су је два реморкера. Капетан Бутаков, „идејни отац“ батерије, пише да је то било 9. августа, док се може наћи и податак да је то учињено недељу дана касније, 16. августа. Ради заштите са мора испред ње постављено је неколико редова противподморничких мрежа, а са обале ју је покривала артиљеријска батерија. Истовремено су на пловећој батерији почели са обуком посаде и бојевим гађањима – осим што је имала улогу извиђачког пункта, батерија је требало да ватром покрива бродове који су упловљавали и испловљавали из севастопољске луке.

Читавог лета 1941. године налети Луфтвафе изнад Севастопоља били су релативно ретки. Немачки авиони су у већини случајева извиђали војне објекте и избацивали магнетне мине, а тек понекад су бомбардовали бродове у луци. Током тог времена батерија је свега неколико пута нападнута из ваздуха, али су ти напади лако и без губитака одбијени.

Ситуација се драстично изменила крајем октобра, после пробоја Вермахта

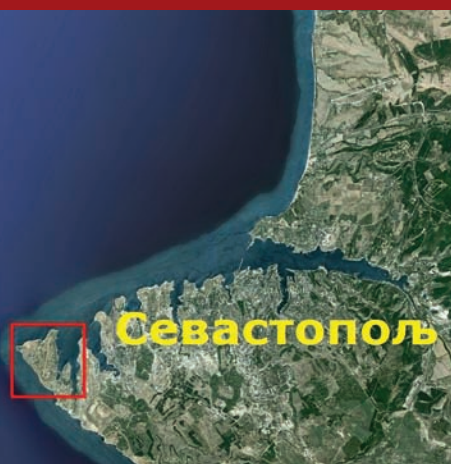
на Кримско полуострво и започињања напада на сам град Севастопољ. Немци су заузели све аеродроме на Криму и њиховим бомбардерима није било потребно више од четврт сата лета до Севастопоља, па су ваздушни напади на град и луку постали свакодневни.

Крајем новембра на Црном мору почеле су олује, а снага таласа била је таква да сидро није могло да задржи батерију на месту. Таласи су је приближавали обали, која су у то време захватили Немци, па је решено да се превуче у Козачки залив код Херсонског полуострва, источно од Севастопоља. Тамо је због стабилности насукана у плићкаку, на око 300 метара од обале, чиме се неутралисао утицај таласа на њу.

Са батерије су демонтирана оба артиљеријска оруђа калибра 130 mm, крајње неопходна фронту на копну, а однете су и све залихе муниције за њих, осим „ронећих“ граната. Како посаде тих оруђа нису више биле потребне на пловећој батерији и пребачене на копно, посада је спала на 111 чланова.

Жестоки месеци

Нови задатак пловеће батерије био је одбрана војног аеродрома „Херсонски

Позиција на коју је пловећа батерија №3 довучена и насукана крајем новембра 1941. године, како би од најда немачке авијације штићила последњи совјетски војни аеродром на Криму – „Херсонски светионик“

Пловећа батерија насукана у плићку била је одличан циљ за немачке пилоте. По подацима из бродског дневника, на батерију је бачено више од 1.100 авио-бомби, а ипак је остала нетакнута

светионик“ на полуострву Херсонес, последњег совјетског аеродрома на Криму на коме је била сконцентрисана сва авијација севастопољског одбрамбеног рејона. Батерија је својом ватром готово свакодневно штитила аеродром од немачке авијације и, док је била тамо, представљала је брану немачким нападима. Совјетски пилоти често су у својим извештајима спомињали помоћ коју им је указала пловећа батерија и то речима како је она „поставила ватрену завесу“, „одсекла Немце“ и слично. То је и време када су Севастопољци, због њене жестоке одбране, пловећој батерији №3 наденули име које је испливало из прошлости – „Не дирај ме!“ („Не тронь меня!“), по старој топовњачи из друге половине 19. века.

Топовњача руске царске флотје занимљиве историје и необичног имена – „Не дирај ме!“, по којој су Севастопољци наденули име пловећој батерији №3

ПИСМО КАПЕТАНА

У време почетка немачког напада капетан Сергеј Јаковљевич Мошенски био је ожењен и са супругом Вером чекао је рођење првог детета. Његова супруга је после почетка рата евакуисана из Севастопоља. До данашњих дана сачувала је писма која јој је слао и у једном од њих пише и ово: „Шаљем ти новац, путни налог за одлазак у Ташкент и документа. Треба да будеш тамо до краја рата. Док није касно, док је фронт још увек далеко – иди. Верочка, немој само да бринеш, примај све мирно и запамти да не треба да останеш овде, размисли о свом животу и животу нашег будућег детета. Бићеш мирнија у Средњој Азији, а о мени не мисли. Ако будеш далеко, биће ми лакше да ратујем, а биће много да се ратује. Потрудићу се да те после рата нађем што је пре могуће, а шта ће бити до краја рата – ја то не могу да знам.“

После неколико неузвраћених писама Мошански почетком новембра 1941. године добија писмо од супруге у коме сазнаје да је добио ћерку Азу.

јер нико од немачких пилота није могао да је узме на нишан – толико је била силна ватра совјетских противавионаца.

Немачки напад на копну у зиму 1941. на 1942. годину је одбијен, али су се налети немачке авијације на Херсонски аеродром наставили. Посада је била на целодневном дежурству, а капетан Мошенски готово седам месеци није напуштао батерију. Једина прилика када ју је напустио био је дан када му је марта 1942. године уручен Орден црвене заставе. Сви извештаји са батерије ишли су преко курира који их је носио чамцем на обалу.

За „Не дирај ме!“ прочуло се широм земље из текста писца Леонида Соболева, који је 19. марта 1942. посетио необичну пловећу батерију и разговарао са члановима посаде. ■

(Наставак у наредном броју)

Драган АВРАМОВ